

## Vedlegg

### **Referat fra åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen om**

### **Riksrevisjonens undersøkelse av rovviltforvaltningen**

*Høring mandag 25. november 2019 kl. 10.00:*

|                                                                                                                                           |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Høring med Statens naturoppsyn, Norsk institutt for naturforskning og Kompetansemiljøet på rovviltforvaltning Høgskolen i Innlandet ..... | *1  |
| Høring med Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit .....                                                       | *9  |
| Høring med Sametinget, Norske Reindriftsamers Landsforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund og Naturbruksalliansen .....                   | *17 |
| Høring med Naturvernforbundet, WWF Verdens naturfond og NOAH – for dyrs rettigheter .....                                                 | *26 |
| Høring med rovviltneemndene i region 3 Oppland, 5 Hedmark, 6 Midt-Norge, 7 Nordland og Utmarkkommunenes Sammenslutning .....              | *34 |
| Høring med klima- og miljøminister Ola Elvestuen .....                                                                                    | *42 |



## Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen mandag den 25. november 2019 kl. 10

Møteleder: Dag Terje Andersen (A) (komiteens leder)

Sak:

*Riksrevisjonens undersøkelse av rovviltforvaltningen  
(Dokument 3:13 (2018–2019))*

**Møtelederen:** Da vil jeg på vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen få ønske velkommen til denne kontrollhøringen, som er et ledd i vår behandling av saken om Riksrevisjonens undersøkelse av rovviltforvaltningen, jf. Dokument 3:13 for 2018–2019.

Vi har besluttet at høringen skal omhandle – men ikke nødvendigvis begrense seg til – følgende problemstillinger i Riksrevisjonens rapport:

1. Har Klima- og miljødepartementet fulgt opp Stortingets vedtak og forutsetninger?
2. I hvilken grad er rovviltbestandene bærekraftige og beitenæringen livskraftig?
3. I hvilken grad er virkemidlene Klima- og miljødepartementet forvalter, effektive for å nå målene om bærekraftige rovviltbestander og en livskraftig beitenæring?
4. I hvilken grad ivaretar Klima- og miljødepartementet styrings- og samordningsansvaret sitt overfor de ulike aktørene på rovviltområdet?

Jeg vil understreke overfor alle som skal på høring, at vår oppgave er å sjekke om regjeringa følger opp Stortingets vedtak. Det er det som ligger til grunn for vår høring.

Det er komiteens håp at denne høringen skal gi nødvendige opplysninger i saken – som bakgrunn for de konklusjoner som komiteen skal trekke i sin innstilling til Stortinget.

Vi har ønsket å belyse saken bredt og har derfor invitert

- klima- og miljøminister Ola Elvestuen
- Statens naturoppsyn
- Norsk institutt for naturforskning
- Kompetansemiljøet på rovviltforvaltning ved Høgskolen i Innlandet
- Norges Bondelag
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- Norsk Sau og Geit
- Sametinget
- Norske Reindriftsamers Landsforbund
- Norges Jeger- og Fiskerforbund
- Naturbruksalliansen
- Naturvernforbundet
- WWF Verdens naturfond

- NOAH – for dyrs rettigheter
- Rovviltnemndene i regionene 3, 5, 6 og 7
- Utmarkskommunenes Sammenslutning.

I tillegg har vi invitert Dyrevernalliansen, men de takket nei fordi de ikke arbeider med rovvilt.

De prosedyrene som er fastsatt i Reglement for åpne kontrollhøringer, vil bli fulgt. Det betyr at det vil bli tatt stenografisk referat av høringen. Referatet vil følge som vedlegg til innstillingen fra komiteen.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene som er nødvendige, vil jeg be om at svarene og spørsmålene – når vi kommer dit – blir så korte og konsise som mulig.

*Høring med Statens naturoppsyn, Norsk institutt for naturforskning og Kompetansemiljøet på rovviltforvaltning Høgskolen i Innlandet*

**Møtelederen:** Da er vi klare til å starte opp den første bolken, som er Statens naturoppsyn, Norsk institutt for naturforskning og Kompetansemiljøet på rovviltforvaltning Høgskolen i Innlandet. Naturoppsynet er representert ved direktør Morten Andre Kjørstad. Norsk institutt for naturforskning er representert ved adm. direktør, Norunn S. Myklebust, som i tillegg har med leder for Rovdata, Jonas Kindberg, seniorforsker Torkild Tveraa og seniorforsker Ketil Skogen. Kompetansemiljøet på rovviltforvaltning Høgskolen i Innlandet er representert ved førsteamanuensis Petter Wabakken.

Vi starter med faglig påfyll. Hver av dere får først holde et innlegg på 5 minutter, og så blir det en utspørring fra komiteen. Den starter med at saksordføreren, som er Nils T. Bjørke fra Senterpartiet, får 10 minutter til spørsmål, og så blir det en felles spørsmålsrunde på 20 minutter på oss andre. Så får dere anledning til en kort oppsummering til slutt hvis dere skulle ha behov for det.

For å unngå problemer med lyden er det viktig at vi husker å slå mikrofonen på når vi snakker, og av når vi ikke snakker. Dette er viktig for referentene. Jeg gjør oppmerksom på at det er utspørrener selv som styrer tida, dvs. at når saksordføreren begynner på sine 10 minutter med spørsmål, er det han som styrer tida.

Da kan vi starte, og jeg gir ordet til Morten Andre Kjørstad først – vær så god. Jeg gjør oppmerksom at lampen vil lyse når det er 30 sekunder igjen av tida.

**Morten Andre Kjørstad:** Jeg vil holde en innledning der jeg sier noe om hva SNO er, og hvilke hovedoppgaver vi har.

Jeg er som sagt direktør i Statens naturoppsyn. Vi er en avdeling i Miljødirektoratet. Statens naturoppsyn er altså miljøforvaltningens operative feltorgan. Vi er organisert slik at vi har hovedkontor i Trondheim, og så har

vi lokale fast ansatte over hele landet. Vi har ca. 100 lokale SNO-ere som jobber heltid med diverse spørsmål som bl.a. handler om rovvilt.

Vi utøver myndighet etter lov om statlig naturoppsyn, dvs. at vi holder oppsyn med en rekke miljølover, som naturmangfoldlov, viltlov, motorferdselslov, lakse- og innlandsfiskelov, mfl. Vi skal holde oppsyn med at lover blir fulgt, både på offentlig og privat grunn. Våre kjerneoppgaver er kontroll, oppsyn, informasjon, veiledning, registrering og dokumentasjon. Det er kjerneoppgavene i Statens naturoppsyn.

Temaet her er jo rovvilt, og rovviltarbeidet vårt er en sentral del av vår virksomhet. Da handler det mye om registrering, dokumentasjon og tiltak.

Statens naturoppsyn sine folk står for det meste av datainnsamling på rovviltforekomst, dvs. innsamling av ekskrementer, hår – for DNA-analyse – sporing av store rovdyr og oppfølging av tilfeldige meldinger fra publikum. Vi har også ansvaret for skadedokumentasjon, altså å avdekke om husdyr som er skadet eller drept av fredet rovvilt, er drept av fredet rovvilt eller ikke.

Så har vi en rekke tiltak som vi har ansvaret for, f.eks. ekstraordinære uttak av rovvilt i gitte situasjoner der vedtaksmyndighet gir oppdrag til SNO, som skal gjøre det. Vi har en viktig oppgave i oppfølging av lokale og regionale skadefellingslag med hensyn til kompetanse når det gjelder skadefelling. Vi bidrar aktivt i kursing av fellingslag. Vi har ansvaret for oppfølging av skadet rovvilt, som kan være påskutt eller påkjørt. Så vi har mange oppgaver også på tiltakssiden.

Jeg vil nevne at i årets tildelingsbrev fikk vi i oppdrag å utarbeide en fellingsveileder, som er en slags kokebok for lokale regionale fellingslag, hvordan man bør gå fram i skadefellingssituasjoner. Det er en gjennomgang av lovverk, roller, metoder m.m. Den veilederen er noe vi har veldig tro på vil bedre og øke mulighetene for effektivitet når det gis fellingstillatelser.

Jeg vil også nevne at i årets statsbudsjett, altså for 2019, ble SNO styrket med fem årsverk på den feltbaserte virksomheten koblet til felling og oppfølging av regionale og lokale fellingslag. Vi har altså styrket oss med fem årsverk, og vi er nå i bedre stand enn noen gang til å følge opp fellingslagene rundt omkring i Norges land. Årets rovviltseong var relativt rolig, kan man si, selv om det selvfølgelig var store problemer i noen områder. Jeg skal ikke si at den styrkingen er årsaken til det, men det er helt klart slik at styrkingen hos oss har gjort at vi i større grad har hatt mulighet til å følge opp der det har vært behov for det, der det har vært ønsket. Vi vil også nevne at som en oppfølging av den styrkingen har vi omorganisert oss i Statens naturoppsyn, vi har delt oss opp – det er ikke sikkert det er så interessant – i to seksjoner, som gjør at vi i større grad er i stand til å spesi-

sere oss ytterligere på de ulike oppgavene vi har. – Det var det jeg hadde tenkt å si som innledning.

**Møtelederen:** Takk skal du ha, da går vi videre til adm. direktør for NINA, Norunn S. Myklebust, vær så god.

**Norunn S. Myklebust:** Jeg vil starte med å fortelle litt om hva NINA er. Vi er naturforskningens svar på SINTEF, dvs. vi er en ikke-statlig virksomhet som er organisert som en stiftelse. Vi har hovedkontor i Trondheim og avdelingskontorer i Tromsø, Oslo, Bergen og Lillehammer.

Hovedmålet til NINA er å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning gjennom forskning og oppdrag. Vi er snart 300 ansatte totalt, fordelt på kontorene våre, og vi forsker på natur og grenseflaten natur-samfunn. Vi har både biologer, naturvitere og samfunnsvitere i staben. Forskning på grenseflaten mellom natur og samfunn er særlig relevant når det gjelder rovviltforskning og rovviltforvaltning. De siste 30 årene har Norge investert store summer i forskning på rovvilt. Kunnskapsgrunnlaget knyttet til rovvilt er dermed meget godt. NINA har vært sentral i dette arbeidet i hele perioden, og vi tilbyr tverrfaglig og helhetlig kompetanse på feltet som den eneste forskningsinstitusjonen i Norge.

NINA drifter enheten Rovdata. Rovdata har ansvaret for den nasjonale bestandsovervåkingen av rovvilt. Etter at Rovdata ble etablert i 2010, har rovviltovervåkingen utviklet seg til et profesjonelt og kvalitetsbevisst program. Vi erfarer nå at det er betydelig mindre konflikt rundt bestandstall enn det var før Rovdata ble opprettet. Jeg har med meg lederen av Rovdata her i dag, Jonas Kindberg, og han er klar til å svare på spørsmål fra komiteen.

I NINA har vi rundt 30 forskere som jobber med kunnskapsproduksjon knyttet til rovvilt. Aktuelle fagområder hos oss, foruten bestandsovervåking gjennom Rovdata, er rovviltøkologi, beitedyr, rovviltkonflikter, genetikk og samfunnsforskning. Vi utfører også evalueringer, og for tre år siden gjennomførte vi en evaluering av den regionale forvaltningsmodellen for rovvilt.

NINA og Rovdata samarbeider tett med nasjonale og internasjonale forskningsmiljøer. I tillegg vektlegger vi samarbeid med brukere av kunnskapen som vi produserer. Vi erfarer god dialog med både organisasjoner og forvaltning i kunnskapsproduksjonen. Jeg kan nevne at vi har inngått en avtale med Landbruksdirektoratet om formidling og overvåking av produksjons- og tapsdata fra reindriften. Dette arbeidet baserer seg på tett samarbeid med næringen.

Den store overordnede utfordringen er at Stortingets beslutning er krevende å gjennomføre, rett og slett fordi vi har med ville dyr å gjøre, og ville dyr har behov

for store områder og forholder seg ikke til politiske vedtak og soner. Det er den overordnede problemstillingen. Når det gjelder rapporten fra Riksrevisjonen, synes vi at den jevnt over er meget god, men jeg kan kommentere noen få forhold innledningsvis på den tiden jeg har igjen.

Rapporten berører i liten grad andre samfunnsinteresser enn beitedyr. Forskningen vår har vist at konflikten omhandler mye mer enn kun beitedyr. Jeg har med meg Ketil Skogen, som er samfunnsforsker, og som har jobbet mye med disse spørsmålene, og han vil svare på spørsmål rundt det.

Det andre momentet jeg kan ta fram, er Riksrevisjonens henvisning til reintap som følge av rovvilt i Finnmark, Troms og Nordland. Vi har forsket mye på tapsår-saker i NINA, og jeg har med meg Torkild Tveraa, som kan svare på spørsmål rundt det temaet.

Til sist vil jeg kommentere at Riksrevisjonen understreker behovet for et godt kunnskapsgrunnlag. Det er klart at vi er glad for at Riksrevisjonen påpeker nettopp det, og vi er opptatt av å levere god forskning til forvaltningen.

**Møtelederen:** Takk skal du ha. Da går vi videre til Petter Wabakken, som representerer det vi har omtalt som kompetansemiljøet på rovviltforvaltningen ved Høgskolen i Innlandet.

**Petter Wabakken:** Jeg vil bare kort si at på Høgskolen i Innlandet med base Evenstad, og Blæstad, som driver med landbruk, jobber vi med forskning, evaluering på oppdrag, men vi har også en hel del undervisning. Vi underviser også i rovviltforvaltning, fortløpende med de endringene som har vært gjort opp gjennom tidene. Det er et tema som fanger mange av studentene, og spesielt i fylket Hedmark der vi holder til, som på en måte er rovdryfylke nummer én i Norge, med alle de fire store rovdryene og tamrein og sau og med de konfliktene og utfordringene det medfører, pluss – ikke minst – felles grense mot Sverige, hvor man påvirkes av rovdry som kommer inn.

Vi jobber med internasjonale forskningsprosjekter på mange arter. Vi jobber som sagt internasjonalt, men vi gjør det på regionalt nivå og med lokal deltagelse. Da vi startet det skandinaviske bjørneprosjektet og merket de første bjørnene i Norge, hadde vi f.eks. 430 lokale jegere, saueiere og naturvernere med for å lokalisere bjørnene og kartlegge hva som var ute i naturen. Vi jobber spesielt med ulv, bjørn og jerv, men også med sau og storfe og har også gjennomført flere forskningsprosjekter i samarbeid med beitenæringen.

Jeg tror jeg egentlig vil starte med en konklusjon. Det som kanskje er et overordnet spørsmål, er hva Stortinget har bestemt når det gjelder rovdryforvaltning, og i hvilken grad man har lyktes eller mislyktes med å nå de må-

lene som er satt. Helt overordnet: I mange meldinger har det vært denne tosidige målsettingen om at man skal ha bestander av rovdry – en periode het det «levedyktig» – så skal det være bærekraftig forvaltning, de store rovdryene skal ikke dø ut i Norge, samtidig som landbruket skal ivaretas og bestå i et Distrikts-Norge der det er rovdry.

Hvis man ser på de konfliktene og de utfordringene som er, er det veldig avhengig av hvilken skala man ser på. Hvis man ser på det nasjonale bildet og det store bildet, vil jeg si at med den målsettingen har man faktisk oppnådd veldig mye av det som Stortinget har sagt. Man har fått mer rovdry, som var meningen, men man har faktisk også hatt en betydelig nedgang når det gjelder skadebildet. Siden årtusenskiftet har det totale skadebildet av alle de store rovdryene når det gjelder dokumenterte skader som SNO kartlegger, gått ned til under det halve. Det gjelder egentlig artene gaupe, jerv og bjørn særlig, mens ulven er en utfordring delvis på grunn av den svenske forvaltningen. Så der har man lyktes. Men det vi ser ute i Distrikts-Norge, blant rovdryene og med beitenæringen tett på, er at det man egentlig har mislyktes med, er dialogen og ikke minst mangelen på en strategi – med tanke på mye av den desinformasjonen som har kommet inn i media og i mange sammenhenger gjennom mange år – det som nå mer moderne heter «fake news».

Når det gjelder helt åpenbare feil som gjentas gang på gang i media til det blir en sannhet, er det ingen fra forvaltningen som går ut og arresterer dette. Jeg sitter igjen med et inntrykk av at dette har blitt såpass politisk betent at veldig mange kvier seg for å gå ut. Jeg selv har vært veldig åpen i 38 år, men har kuttet ut de siste fire årene av flere grunner, bl.a. på grunn av en hel del mobil-trusler, ikke bare til meg personlig – når jeg ikke har brydd meg så mye om det, har de gått løs på barna mine isteden. Det er noen som er veldig tjent med en svart-hvitt-debatt her. Når det gjelder forskere som oss på Høgskolen i Innlandet og NINA og andre, representerer vi det som en del ikke er tjent med, det grå, ved at vi kan gi forklaringer og vise at det kanskje ikke er så svart-hvitt.

Bare for å illustrere hvordan man faktisk egentlig har lyktes litt: Når det gjelder bjørn, som har vært veldig i skuddet de siste par årene, har det helt åpenbart vært store problemer i Trøndelag, som blir mer regionalt. Men på landsbasis var bestanden av bjørn for 25 år siden på 10–20 bjørner i året. Da hadde vi tre–fire ganger så mange skader på sau, enn vi har i dag, hvor vi har mer enn 100 bjørn. Så vi har fått flere bjørner og mindre skader.

**Møtelederen:** Da går vi over til spørsmålsrunden. Som jeg sa innledningsvis, starter vi med spørsmål i

inntil 10 minutter fra saksordføreren, som er Nils T. Bjørke, vær så god.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Takk for innleiingane – det var gode innleiingar.

Det er mange eg skulle ha stilt spørsmål til her, men eg vil starta med Rovdata.

Riksrevisjonen skriv:

«Stortingets bestandsmål for rovvilt er delvis nådd, og det er utfordringer med den genetiske levedyktigheten til ulv og jerv i Skandinavia.»

Kva er utfordringane med levedyktigheita til ulv? Dei koplar ulv og jerv i fellesskap – er det ikkje ganske stor ulikskap i utfordringane på dei to?

**Jonas Kindberg:** Vi har ansvar for prøvedata for den genetiske overvåkingen, men vi har ikke ansvaret for levedyktighetsanalysene. Men jeg kan jo svare på dette som forsker. Den genetiske variasjonen er lav hos både jerv og ulv, og er den lav, trengs flere individer eller innførsel av individer utenfra. Det er vel noe som både jerv og ulv deler. Det er litt ulike utfordringer, men den genetiske delen er relativt svak.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Eg har ei oppfølging til Wabakken. Du var tydeleg på at i det store har dette gått bra, at tapstala har gått vesentleg ned no, og du peikte særleg på bjørn. Men er ikkje mykje av grunnen til at tapstala har gått så mykje ned, at store område der det har vore store bjørnetap, er fri for beitedyr i dag? Særleg i Trøndelag kan ein visa til det.

**Petter Wabakken:** Nei, det er jo også noe av grunnen i Hedmark. Men det er ikke bare det, men det er en del av bildet, ja.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Så har eg eit spørsmål til NINA som gjeld rovviltneemndene. Det har gått lenge no, særleg for Nordland er det ikkje ein vedteken plan. Er det ikkje tydeleg i forliket at rovviltneemndene er sjølvstendige og skal ha siste ordet når det gjeld forvaltningsplanane i dei ulike områda?

**Ketil Skogen:** Det kan jeg rett og slett ikke svare på. Jeg tror nesten Stortinget selv må avgjøre om det var sånn det var ment. Rovviltforskriften sier tydelig at de er et forvaltningsorgan direkte underlagt Klima- og miljødepartementet. Det tyder vel ikke på at de nødvendigvis skal ha det siste ordet.

Men det vi så i vår evaluering av rovviltneemndene, var at noen neemnder selv valgte å tilta seg eller – hva skal vi si – innta en mye mer aktiv rovviltpolitisk rolle enn det som vi mener i hvert fall kan leses ut av mandatet. De kan vel ha hatt gode grunner for det, kanskje. Det avspeiler også at de er satt sammen av politikere, og denne

konstruksjonen med et forvaltningsorgan direkte underlagt en statlig myndighet på departementsnivå som rett og slett består av politikere, er – hva skal vi si – en utfordrende konstruksjon.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Men var ikkje heile grunnlaget for rovviltneemndene at dei skulle ha sjølvstendig ansvar og syta for å få ned konfliktnivået ute i distrikta?

**Ketil Skogen:** Hvorvidt de skal ha et endelig ansvar, er ikke jeg den rette til å svare på, rett og slett. At de skal ha et selvstendig ansvar innenfor de rammene som mandatet setter, og også når betingelsene er oppfylt, også i form av f.eks. regionale bestandsmål – at de innenfor de rammene skulle ha betydelig selvstendighet – det er jo klart. Men når det gjelder den juridiske fortolkningen så å si av det mandatet, er ikke jeg den rette til å svare på det.

**Nils T. Bjørke (Sp):** No kan de få velja kven som har lyst til å svara. Rapporten er tydeleg på at for reinnæringa er det store utfordringar i mange område. Har forskingsmiljøet gjort nokon sjølvstendige vurderingar av korleis ein kan letta det trykket og syta for at ei næring kan ha ei berekraftig framtid?

**Torkild Tveraa:** Det er ting som vi har gjort undersøkelser av, ja. Rapporten går for så vidt fylkesvis inn på dette.

Når det gjelder Finnmark, er det et område som har vært i omstilling, hvor reintallet har vært veldig høyt. Derigjennom har tapene vært veldig store. Vi ser internt i Finnmark at det er store forskjeller i tap, som kan relateres til hvordan man driver, og den kunnskapen vi har, tilsier at en reindriftsnæring i Finnmark som høster mer av overskuddet, ville bidra til vesentlig lavere tap enn det vi har sett i den perioden som det rapporteres om.

Når det gjelder Troms og Nordland, er det områder som er i en særstilling. De mangler gode vinterbeiter. Det gjør at man har veldig høye tap gjennom store flaskehalsar vinterstid når det gjelder mattilgang. I Troms forsterkes det av at vi ikke har greid å få til en avtale mellom Norge og Sverige når det gjelder fordeling av beiter, noe som forsterker disse effektene, og i disse områdene vil sannsynligvis en avtale, spesielt i Troms, med svenske myndigheter som vil gi vekselvis beiting på norsk og svensk side sommers- og vinterstid, være et vesentlig tapsreducerende tiltak. Alternativt kan man gå inn med føring. Det strider mot tradisjonell drift, men brukes allerede i dag av enkelte for å redusere tapene på grunn av denne flaskehalsen vinterstid.

**Petter Wabakken:** Hvis jeg bare kort kan kommentere: Jerven er den av de store rovdyra som koster samfunnet mest, og som gjør betydelig skade på tamrein.

Den koster mest når det gjelder erstatning for tap av sau og tamrein i utmarka. Sånn som det har vært til nå, har målsettingen for ynglende jerv stort sett vært å legge yngleområdene i eller veldig nær viktige beiteområder for sau og tamrein. Men de siste årene – de siste 15–20 årene – har jerven vandret ned og etablert seg nede i barskogen i Hedmark, i områder øst for Glomma, hvor det ikke finnes sau og samisk tamrein. De arealene er såpass store at hvis man lot jervebestanden der oppformere seg skikkelig, så kan man antagelig ha hele bestandsmålet for jerv i Norge innenfor det arealet.

Samtidig er jerven den som er mest truet og fåtallig i Europa, så der har Norge et spesielt ansvar. Artspanelet ba i fjor Norge om å ta et spesielt ansvar, for selv om vi har relativt få, har vi likevel over 25 pst. av Europas bestand. Ulv, bjørn og gaupe finnes i veldig mange andre land i Europa. Så ved å utnytte det potensialet som finnes i barskog uten sau og tamrein, kan man lette trykket for beitenæringen i andre deler av Norge og i andre deler av Hedmark. Men det har vært veldig lite fokus på det, og da det var en utredning av det spørsmålet i fjor, etter den henvendelsen og hvor Norge sa nei, vi kan ikke påta oss noe mer, var dette med barskog og jerven i barskog ikke nevnt i det hele tatt.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Då har eg eit spørsmål til SNO. Det står i rapporten frå Riksrevisjonen, og det er kanskje det eg reagerer mest på, at det er dårlege tapstal for sauennæringa av andre årsaker enn rovvilt. No har ein organisert beitebruk i Noreg i ei årrekke, der ein har område utan rovvilt og har normaltap. Mange brukarar slit med at dei i tillegg til å få trekt frå normaltapet når det gjeld skader til rovvilt, så får dei eit skjønsmessig trekk i tillegg. Er ikkje det ei stor utfordring – spesielt når det gjeld mange av rovdyra, er det ikkje lett å finna att det tapte dyret?

**Morten Andre Kjørstad:** Det er korrekt at det ikke er lett å finne tapte dyr. Det er vanskelig. Men når det gjelder akkurat det du begynte med, altså andre tapsårsaker: Statens naturoppsyns oppgave er å avklare eller konkludere med om det er rovdyr som er dødsårsak eller ikke. Det er ikke vår oppgave å gå inn på f.eks. sykdom eller andre typer ting, det har ikke vi kompetanse til. Vi har ikke veterinærer der. Men vi har folk som er spesialister på drapsmønster hos de store rovdyrene, og som avgjør om det er de som er årsak til at beitedyr er drept eller skadet. Vi har et rovviltkontaktnett – som jeg ikke nevnte innledningsvis – vi har 180 personer over hele Norges land som jobber i Statens naturoppsyn med skadedokumentasjon som hovedoppgave. Så vi har veldig mye god kunnskap om rovdyr, rovvilt som skadevolder. Jeg har også merket meg det som står i Riksrevisjonens rapport om at man mener man har lite

kunnskap om andre tapsårsaker. Men det er ikke Statens naturoppsyns oppgave å si så mye om det.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Då ser eg at tida går, så eg får seia takk for meg så langt.

**Møtelederen:** Takk, så langt. Da fortsetter vi med en åpen spørsmålsrunde på inntil 20 minutter – først Eva Kristin Hansen, vær så god.

**Eva Kristin Hansen (A):** Først takk for veldig interessante og opplysende innledninger. Flere av dere har vært inne på at Stortingets beslutning kanskje er litt krevende, med den todelte målsettingen og soneinndelingen. Det vi skal sjekke i kontroll- og konstitusjonskomiteen, er om Stortingets målsettinger og vedtak blir fulgt opp.

Jeg har lyst til å utfordre dere litt, kanskje spesielt NINA, på det med soneinndelingen og den todelte målsettingen. Har Stortinget rigget dette sånn at det er vanskelig å etterleve?

**Ketil Skogen:** Når det gjelder den biologiske siden av det, er ikke jeg den rette til å svare. Det er andre her, ikke minst ellers i NINA, som kan gjøre det bedre. Men en hovedkonklusjon fra både biologene i NINA og oss samfunnsforskere er at den soneinndelingen man har, og hele sonetankegangen er svært krevende – ikke minst fordi sonene er små. Det gjør dem svært utfordrende økologisk, eller egentlig helt umulige å håndtere.

Når det gjelder den konflikt drivende/-dempende siden av det, som er det vi har sett på, kan man nok også – hvis man tar den særskilte forvaltningssonen for ulv som eksempel – si at det viser at man er så opptatt av den todelte målsettingen kun med et sterkt fokus på beiteinteressene som en motpol til rovdyrvernet og arronderer sonene ut fra en sånn logikk. I tilfellet med ulvesonen har det medført en del utilsiktede konsekvenser, som at konfliktnivået helt klart har økt på grunn av sonens beskaffenhet, ikke bare knyttet til materielle konflikter rundt f.eks. jakt, men også den opplevelsen som en del av dem som bor i ulvesonen, men selvsagt ikke alle, har av å befinne seg i et reservat – som de gjerne sier – fordi sonen er så liten.

Jeg vil veldig sterkt understreke at det ikke er en uni-son oppfatning hos alle som bor der det er ulv, og i forvaltningssonen for ulv, men blant dem som har sterke oppfatninger her, er det en vanlig måte å se det på, og det har de ganske rett i. Det er en liten del av Norge, 5 pst. av fastlandsarealet, hvor hele ulveforvaltningen i prinsippet skal foregå. Grunnen til at det er sånn, er at man har arrondert sonen av hensyn til beitenæringene. Det er sikkert forståelig ut fra den todelte målsettingen, men

det er viktig, som Myklebust i og for seg antydnet innledningsvis, å peke på at man sier at det er en todelt målsetting, mens den egentlig er tredelt.

Det er også andre samfunnsinteresser, selv om disse ikke har fått spesielt mye oppmerksomhet i Riksrevisjonens rapport, for å si det på den måten, og heller ikke gjør det fra f.eks. rovviltnemndene. Det viser vår evaluering. Andre samfunnsinteresser er f.eks. den betydelige majoriteten av den norske befolkningen, den store andelen av befolkningen også i områder med store rovdyr som gjerne vil ha dem der, og f.eks. jaktinteressene og det at noen grupper i samfunnet f.eks. kan synes det er ubehagelig å ha store rovdyr i nærheten – en følelse som kanskje kan forsterkes innenfor ulvesonen fordi man konsentrerer ulven på et så begrenset område.

Det er uten tvil mange utfordringer knyttet til dette.

**Møtelederen:** Neste taler er Bente Stein Mathisen, deretter Hanne Dyveke Søttar. Jeg må be om korte spørsmål og svar.

**Bente Stein Mathisen (H):** Jeg har også spørsmål til NINA, for dere er opptatt av dette med kunnskapsbaserte fakta og forskning. Det står i rapporten at det har vært et betydelig større kunnskapsgrunnlag om beitenæring i konflikt med rovvilt næringen.

Jeg lurer på: Hvordan opplever dere at den kunnskapen og forskningen dere har, blir brukt av departementet? Jeg synes det kommer frem her at dere har kommet med anbefalinger som det i hvert fall har tatt litt tid før man har fulgt opp med tiltak.

Hvilke konfliktdempende tiltak mener dere kan iverksettes, og er det verktøy, som er lite i bruk, for å kunne få til et lavere konfliktnivå mellom beitenæringen og rovviltforvaltningen? Og kan du si litt mer om reintap som følge av rovvilt i nord? Jeg opplevde at du hadde litt kritikk til Riksrevisjonen for at det kom litt lite frem, og at dere tydeligvis satt på noe mer kunnskap enn den som kommer frem i rapporten. Kan du si noe om det?

**Norunn S. Myklebust:** Da kan jeg starte, og så skal Torkild Tveraa få kommentere det som gjelder reindrift.

Vi erfarer at miljøforvaltningen tar imot vår kunnskap. Det er alltid slik at det er forskjellige grunner til at kunnskapen ikke blir satt i arbeid med en gang. I NINA jobber vi f.eks. også med havbruk. Der har vi levert mye kunnskap, men det tar litt tid før kunnskapen blir tatt i bruk i forvaltningen. Jeg tror det er sånn systemet fungerer, rett og slett.

Hvis jeg forstod det neste spørsmålet riktig: Når det gjelder sonering og verktøy, har det i den senere tid kommet nye muligheter til å gjøre nye analyser, og det har kommet sterkere verktøy, mer data og flere mulighe-

ter til å gjøre modellering. Nå snakker vi om «big data», digitalisering og bruk av kartverktøy. Vi har muligheten framover til i enda større grad å modellere hvordan en eventuell sonering kan være, der man tar hensyn til biologien til dyrene samtidig med samfunnets behov for arealer uten rovvilt. Vi tenker at vi må komme mer og mer dit framover.

Når det gjelder rein, vil jeg at Tveraa skal kommentere det.

**Torkild Tveraa:** Det er egentlig som jeg sa i stad, at når det gjelder tapsårsaker i reindriften i disse nordligste fylkene, noe som er spesielt nevnt av Riksrevisjonen, er det ting som er godt forstått også ut fra andre tapsårsaker. Som det også står i svaret fra statsråden, vet vi at man har andre utfordringer enn rovvilt i disse områdene. Det gjelder primært i Finnmark at det er mange områder som har hatt for høyt reintall i denne siste perioden. Når det gjelder Troms og Nordland, er det områder hvor reindriftsnæringen sliter med lite beite på vinterstid – altså beiter med mye nedbør, låste beiter på grunn av snø og is – noe som driver opp tapstallene helt uavhengig av hvor mye rovvilt det er i regionen.

**Møtelederen:** Da går vi videre til Hanne Dyveke Søttar, vær så god.

**Hanne Dyveke Søttar (FrP):** Jeg har lyst til å være litt konkret, for da vi satt og leste gjennom denne rapporten, så vi det som verserer i presse og media om hva som skjer ute i det ganske land. Jeg kommer fra Helgeland, der vi for bare en par-tre uker siden hadde en kjempesituasjon med en bjørn i Grane, som bl.a. én bestand har tatt over 57 pst. av sauene, og der en får avslag på å felle bjørnen. Jeg vet at SNO har vært sterkt inne i bildet i den saken for å dokumentere tapene.

Samtidig ser man at det er ingenting som fungerer i Nordland, for man blir ikke enig om hvor rovdyrene skal være, og hvor man skal ha beiter hen. Helgeland er vel et område som har kjempestor beitetetthet i forhold til veldig mange andre områder.

Det jeg sitter og lurer på, er: Har det at man ikke har avtaler som fungerer, altså at man er uenig innenfor de forskjellige rovviltlagene, noen betydning for at man f.eks. i denne saken fikk avslag på felling av en bjørn som har gjort så begreidelig mye skade? Det er vel SNO som kanskje kan svare på akkurat den saken. Har det noen betydning at man ikke er enig innad i fylket?

**Morten Andre Kjørstad:** Jeg er forresten fra Helgeland, jeg også, for å begynne der. Men SNO er nok ikke den rette til å svare på det. SNO har bistått mye i Grane og Hattfjelldal i sommer tilknyttet skadesituasjoner og fellingstillatelser som har vært gitt, men jeg kjenner

ikke til det du nå sier om at det er gitt avslag. Så jeg kan ikke gi deg noe godt svar på om det handler om uenighet eller ikke.

Det var vel et beitelag, antar jeg, som søkte om fellingstillatelse?

**Hanne Dyveke Søttar (FrP):** Ja.

**Morten Andre Kjørstad:** Ja, ok. Nei, vi i SNO har ikke hatt noen rolle i akkurat det du spør om der.

**Møtelederen:** Da er det Freddy André Øvstegård, vær så god.

**Freddy André Øvstegård (SV):** Først et spørsmål til Wabakken. Det vises her til at rovdyra ikke følger politiske vedtak og soner, og de følger heller ikke landegrenser nødvendigvis. Jeg lurte på om du kunne si noe særlig når det gjelder ulv, om vandringsmønstre til både svensk og norsk ulv, og ikke minst når man ser tapene på sau – hvor de stammer fra i det bildet. Som en konsekvens av det: Hva er din vurdering av det Riksrevisjonen peker på når det gjelder samarbeidet mellom norske og svenske myndigheter? Her pekes det på at det er god utveksling av fagkunnskap, men at det på forvaltningssiden er problemer. Hva er konsekvensene av det, etter ditt syn?

**Petter Wabakken:** Konsekvensene – for å ta det først – er uforutsigbarhet. Jeg har inntrykk av at både naturvernssiden og de som blir berørt av rovdyr, ønsker mer forutsigbarhet. Problemet med ulven er at det er en art som forflytter seg veldig raskt over store områder. Den kan bevege seg i østre deler av Sverige og være i Trysil i løpet av 72 timer. Det har vi sett med radiosendere. De bruker store områder også. De går fra Evenstad og ikke bare til Russland, men inn i Russland. Vi har fulgt ulver som har gjort det. De aller fleste skadene som skjer på sau og tamrein, er fra ulver som er født i Sverige. Det har noe med at Sverige har en større bestand, men ikke bare det. Vi ser at ulver som er i øst, går mot vest, og våre ulver som blir født på norsk side, foretrekker å gå til Sverige, Finland, Russland og østover. Så det virker som de går inn mot artsfrender, inn mot stammen, istedenfor å gå ut. Så er det noen som går tvers gjennom, og de kommer ofte langt østfra.

Vi har en norsk målsetting, og vi har en svensk målsetting. Vi har lokal forvaltning, og det er også mye lokalt som foregår mellom Norge og Sverige som er bra, både med forvaltning og på forskningssiden, men problemet er at for en art som har et sånt reproduksjonspotensial og vandrer såpass fort og raskt over store områder, mangler vi en felles skandinavisk plattform eller målsetting for stammen totalt sett, og det er det som gjør det uforutsigbart.

Hvis man tar situasjonen man hadde oppe på Grane, eller på Hadeland for tre år siden, utgjorde de dokumenterte skadene der mer enn halvparten av ulveskadene det året. Av ca. 100 ulver i Norge gjorde den ene ulven såpass mye skade. Så ett individ kan gjøre veldig mye skade. Det er akkurat det samme som har skjedd i Grane med bjørn. Bjørnen kan også forflytte seg ganske raskt, spesielt hannbjørner, og langt. I snitt 120 km sprer en ung hannbjørn seg. Det vil si at en hannbjørn som blir født på svensk side ved grensen, vil kunne dekke, helt normalt, arealer helt ut til kysten av hvor som helst i Nordland. Sverige har nå dobbelt så stor bjørnebestand som de hadde for 150 år siden.

**Møtelederen:** Jeg hopper over meg selv av hensyn til tida. Jeg ser vi får dårlig tid. Da er neste Nils T. Bjørke, og så er det Eva Kristin Hansen. Jeg setter opp meg selv til slutt, hvis det skulle bli tid til det, men jeg ber altså om korte både spørsmål og svar.

Vær så god, Bjørke.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Du snakka nett om at det er ein del streifdyr som kan gjera store skadar og flytta seg langt og fort, og at det er enkeltdyr som kan gjera mykje skade. Hadde det ikkje vore mykje meir effektivt om ein tok ut, førebyggjande, dei skadedyra som kjem langt vekk og ut i beiteområde? Me har no eit døme i Sogn og Fjordane med ein ulv som det var gjeve fellingsløyve på, men plutseleg, då ein begynte med sinking av beitedyra, vart fellingsløyvet inndrege. Så har ein det same problemet til neste år. Det er ein ulv som har vore der ein periode, og det er heilt over i beiteprioriterte område. Hadde det ikkje dempa ganske mykje av konflikten viss ein hadde teke dei ut raskt, både den bjørnen i Nordland no og ulv som er komen inn i beiteprioriterte område?

**Petter Wabakken:** Det er ikke alltid den er like rask, uansett om man får tillatelse til å ta den ut. Det så man også med den ulven som var på Hadeland. Det tok noen uker og måneder. Men det er klart at kan en ta ut sånne enkeltindivider, hjelper det selvfølgelig på konfliktene med tanke på dem som blir berørt. Når det gjelder ulv – hvis en sånn ulv ikke er en genetisk viktig ulv, dem er det ikke så mange av, og det kan man kartlegge, spesielt med sporing nå på vinteren – vil jeg si at det er helt uproblematisk, også for stammen, om man tar ut et sånt individ. Så jeg ser ingen grunn til at det skulle være noen grunn til å holde igjen på en slik fellingstillatelse hvis ikke det er en innvandrer.

**Møtelederen:** Eva Kristin Hansen, vær så god.

**Eva Kristin Hansen (A):** En av tingene Riksrevisjonen peker på, er at det er grunnleggende uenigheter

mellom departementet og rovviltnemndene i fortolkningen av regelverk og Stortingets rovviltforlik. Hvordan ser dere på rovviltnemndenes rolle i forhold til Stortingets forlik?

**Ketil Skogen:** Som forskere som observerer dette utenfra, ser vi at det ofte finnes en sånn uenighet, men rovviltnemndene er ikke nødvendigvis helt monolitisk enige internt heller. Vi ser interessant nok at denne nemnda, i region 4, skiller seg litt ut fra de andre ved å ha nokså mye mer nyanserte synspunkter på både det ene og det andre. De andre er stort sett ganske samkjørte – i litt varierende grad, men stort sett. Noen har, som jeg sa i stad, sett det sånn at deres rolle er å fungere som et slags ombud – som er et uttrykk noen av dem bruker når vi intervjuer dem – for beitenæringene. De forstår verden sånn – ikke hele verden, kanskje, men i hvert fall det som har med rovdyr å gjøre – at alle andre enn beitenæringene har fått sitt ved at det i det hele tatt finnes rovdyr i Norge. De mener, iallfall noen som vi har intervjuet, i noen nemnder – det var ikke så mange unntak fra denne forståelsen – at det er deres oppgave å ivareta beiteinteressene overfor røkla, for å si det sånn. Det kan man til en viss grad lese – de har en viss støtte for det i sitt mandat, men ikke så langt som noen av dem faktisk går.

Vi observerer at det er på grunn av nemndenes sammensetning, kanskje. Og på grunn av den litt merkelige konstruksjonen som de er – egentlig helt spesielle i norsk statsforvaltning og helt unike internasjonalt som et rovvilt- eller naturforvaltningsverktøy, så vidt jeg kjenner til i hvert fall – er det vel ikke så lett å tenke seg at dette skulle gå helt glatt heller.

**Møtelederen:** Jeg vil til slutt stille et spørsmål til Petter Wabakken. Du var i din innledning inne på at det var en del påstander som var feil i ulvedebatten – særlig i ulvedebatten, tror jeg, men rovviltdebatten generelt kanskje, men du ga ikke noen konkrete eksempler på det. Kan du fortelle oss om noen eksempler på feil påstander som er i ferd med å etablere seg, så vi kjenner til dem?

**Petter Wabakken:** Det som er åpenbart feil, er en del av det som blir sagt når det gjelder genetikk og utsetting av ulv. Der har Stortinget satt i gang en egen utredning hvor de skal se mer på det, og så får vi se hva de kommer til. Men hvis det vi har publisert i noen av verdens tyngste vitenskapelige tidsskrifter – i The Royal Society, London, der Newton tidligere var en av redaktørene – og som har gått gjennom tung fagfelle vurdering, skulle vise seg å være radikalt feil, er det veldig mye av hele den genetiske forskningen som må starte på nytt. Jeg tror at her er det veldig mye som kunne vært sagt, og som hadde demmet opp mot mange av de konfliktene som har ligget der.

Men det jeg tenker på, er ikke bare det som blir sagt, som er feil. Det er veldig mye som blir sagt, som er feil. For eksempel blir det sagt at når man har forvaltningsmerket ulv, har man stengt riksveier og slike ting. Det står til og med i avisene, og ingen sier at nei, det har vi ikke gjort osv. Men blir det sagt mange nok ganger, tror man det, at det er hemmelighold osv. Som leder av SKANDULV har jeg aldri nektet noen å være med på ulvemerking, uansett om de er ulvehatere eller ulvevernerne eller hva det måtte være – hvis de spør. Så det har vært en veldig åpenhet.

Men det som ofte mangler, er viktige ting som ikke blir sagt, og jeg skal gi et helt ferskt eksempel. Det er fra da man merket – radiomerket – en genetisk viktig ulv. Det var side opp og ned i avisene om at dette var ikke bra, osv., og så sier man noen grunner til det, eller underforstått er det fordi bestanden er innavlet, og at man derfor må merke den. Men det man ikke sier, som jeg mener er litt viktig, og som man kunne sagt, er at Norge ikke har mange avtaler på høyt politisk nivå med Sverige. Den avtalen som er på høyeste nivået jeg kjenner til, er på statssekretærnivå og ble undertegnet for noen år siden. Der sier man nettopp at man skal strekke seg langt for å ta vare på slike innvandrede, genetisk viktige ulver. Man kunne henvist til at vi har forpliktelser som vi har underskrevet, i den sammenhengen, og informert om det. Hvis Stortinget var uenig i det, kunne man ha rettet på det og trukket avtalen, men vi har altså en viktig avtale i bunn for sånne inngrep. Det er det ingen som sier, og det burde vært sagt.

**Møtelederen:** Takk skal du og dere ha. Vi har nå uttømt muligheten for at vi kan spørre, så da har dere mulighet til å gi noen sluttkommentarer hvis dere vil. Det må dere greie innenfor til sammen 5 minutter. Så vær så god, og lykke til.

**Norunn S. Myklebust:** I det videre arbeidet vil jeg bare melde at vi i NINA er rede til å svare på flere spørsmål – om det skulle komme opp. Om dere har behov for utdyping, er det bare å skrive til oss, så skal vi svare så fort vi klarer – og det bruker vi å klare ganske fort.

**Møtelederen:** Wabakken, vær så god.

**Petter Wabakken:** Jeg melder meg på med det samme som Myklebust når det gjelder min institusjon. Det er bare å ta kontakt hvis dere lurar på noe mer.

Så har jeg lyst til å si en liten ting til slutt, som også ligger litt som et bakteppe rundt konflikten, for nå er det veldig mye prat om dette med beitedyr. Men hvis man ser på hvordan vi forvalter rovdirene, er samtlige arter, også gaupe, blitt justert opp fra «sårbar» til «sterkt truet». Samtlige fire rovdyrarter i Norge er klassifisert som

sterkt eller kritisk truet, det vil si «critically endangered» eller «endangered». Vi har likevel lovlig lisensjakt på alle fire artene på landsbasis, forskjellige steder i landet. Det er klart at vi fagfolk ikke kjenner til noe annet land i verden som har jakt på samtlige rødlistete rovviltarter. Jeg sier ikke nå at det er feil, men man skal være klar over at det ikke er så rart at det av og til blir litt turbulens – f.eks. også med Sverige, rundt hvordan vi forvalter når artene er klassifisert som såpass truet av Artsdatabanken. Det er også litt av bakteppet – for å være klar over det.

**Møtelederen:** Kjørstad, vær så god.

**Morten André Kjørstad:** Det er ikke noe spesielt jeg ville ha sagt. Jeg føler jeg har fått sagt hvilke oppgaver SNO har, og dere har hatt muligheten til å spørre, så jeg tror det holder med det.

**Møtelederen:** Skogen, vær så god.

**Ketil Skogen:** Jeg vil benytte anledningen til å understreke at hvis man ikke erkjenner kompleksiteten i disse konfliktene – altså hvor mange dimensjoner de har, og som også gjør at man kan lære litt, altså at de er ikke så unikt norske som man kanskje tror – og hvis man ikke er oppmerksom på dette, blir det ikke så lett. Det blir ikke så lett uansett, men da blir det ekstra vanskelig fordi det er så mange effekter av tiltak som man tenker på som konfliktdempende, som faktisk kan være konfliktdrivende i forhold til andre dimensjoner av disse konfliktene også.

**Møtelederen:** Kindberg, vær så god.

**Jonas Kindberg:** Jeg tenkte jeg som svensk kan passe på å si noe om den norske rovviltovervåkingen, som jeg bedømmer til å være verdens beste. Det løser ikke alle problemer at man har de beste tallene på hvor de er, og hvor mye rovdyr det finnes, men det gjør det i hvert fall lettere. Jeg synes man kan være stolt over det som man har besluttet om innretningen av Rovdata, og at man nå kan presentere disse tallene – over så lang tid og med den kvaliteten man har. Det er noe rapporten også understreker, at kunnskapsunderlaget når det gjelder rovdypene, er godt.

**Møtelederen:** Tveraa, vær så god.

**Torkild Tveraa:** Som helgelending tenkte jeg at også jeg må ta ordet.

Jeg tenkte jeg skulle si at det står i rapporten at det har vært utfordringer knyttet til dataleveranser mellom Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet. Det som har skjedd nå, er at det har kommet en løsning på det sånn at man nå får oppdaterte tallgrunnlag som finnes når det gjelder driftsformer og tap i reindriften. Det gjør

at vi vil komme langt på vei dit som Rovdata er per i dag, at vi kan kvalitetssikre tall bakover i tid og presentere hvordan ulike forhold påvirker reindriften på en mye bedre måte enn vi har vært i stand til å gjøre så langt. Det håper vi blir bra.

**Møtelederen:** Takk for det.

Da rakk vi det innenfor tidsrammen. Det er klart vi setter spesielt pris på når svensker uttaler seg om kvaliteten på alt som er norsk, men vi må forholde oss til Riksrevisjonens rapport også. Så får vi se når vi skal lage innstillinga.

I alle fall: Hjertelig takk for deres bidrag. Jeg ser ikke bort fra at vi kan benytte oss av muligheten og invitasjonen til å komme med oppfølgende spørsmål til dere direkte. Mange takk skal dere ha. – Høringen starter opp igjen kl. 11.10.

Høringen ble avbrutt kl. 10.56.

-----

Høringen ble gjenopptatt kl. 11.10.

*Høring med Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit*

**Møtelederen:** Da er vi klare til å starte opp.

Jeg har gleden av å ønske velkommen til Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit.

Jeg ønsker velkommen til Bondelagets styremedlem og rovdyrpolitisk talsmann, Erling Aas-Eng, som har med seg advokat Karoline Hustad og seniorrådgiver Finn Erlend Ødegård, så til leder av rovviltutvalget, Ståle Støen og styremedlem Kjell Erik Brandstadmoen fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag, og til styreleder Kjell Erik Berntsen, nestleder Pål Skoe Kjørstad og beite- og utmarksrådgiver Per Fossheim fra Norsk Sau og Geit.

Jeg skal først gjenta formalitetene: Dere får 5 minutter hver til en innledning. Så starter vi utspørringen, der saksordføreren har 10 minutter først, og så blir det 20 minutter til fordeling på oss andre.

Så understreker jeg nok en gang at det er regjeringens oppfølging av Stortingets vedtak som er tema for vår høring.

Da gir jeg først ordet til Erling Aas-Eng. Du har inntil 5 minutter til din innledning, vær så god.

**Erling Aas-Eng:** Takk for at vi får anledning til å komme.

Rovviltforvaltningen er et politikkområde med svært store konflikter, og det har store omkostninger for oss bønder som driver med utmarksbasert husdyrproduksjon, og særlig for grunneiere som selger reiselivsbaserte jaktoplevelser i ulvesonen.

Vi er glad for at Riksrevisjonen har tatt tak i denne tematikken. Rapporten er grundig, men vi vil påpeke at det er flere temaer som er utelatt fra rapporten, som har svært stor viktighet for den vurderingen som nå skal gjøres i Stortinget. Vi vil påpeke en del av disse sidene ved rapporten.

For det første er beitenæringen i Norge veldig spesiell, for den har en annen posisjon enn den har i resten av Europa. Kun 3 pst. av landarealet i Norge er dyrket mark – det er den laveste andelen i hele Europa. Derfor blir også beiteressursene så viktige for den totale norske matproduksjonsevnen. Det slippes årlig over 2 millioner sau, 254 000 storfe, 58 000 geiter og 9 000 hester på beite i Norge. Beiteressursen er med andre ord en avgjørende ressurs for at vi skal opprettholde en norsk sjølforsyning på en fornuftig måte.

I et klimaperspektiv er beitebruken både økologisk bærekraftig og en viktig faktor for å ivareta biomangfoldet.

Vi mener Riksrevisjonen burde gjort en grundigere vurdering av hvordan rovviltforvaltningen følger opp Stortingets vedtatte bestandsmål. Det er hovedankepunktet her. Det er helt avgjørende at størrelsen på rovviltbestanden er begrenset til Stortingets vedtatte bestandsmål dersom det todelte målet om aktivt beitebruk i utmarka skal nås. Intensjonen bak stortingsforliket om bestandsmålene var vel aldri at disse skulle fungere som et golv eller som et minimumsmål.

Både jervebestanden og den norske delbestanden av ulv ligger langt over Stortingets bestandsmål. På jerv er vi nå oppe i 61 ynglinger – målet er 39. Det har ligget over de siste ti årene.

Når det gjelder ulv, har delbestanden ligget over bestandsmålet i alle år etter 2015. Rovviltneemndene har vedtatt kvoter for lisensfelling som skal regulere bestanden ned mot bestandsmålet, men de har blitt overprøvd av Klima- og miljødepartementet ved flere anledninger. Vi har i dag åtte ynglende flokker, og vi har 7 ½ revirhevdende par som regnes innunder den norske bestanden. Dette er langt over det målet og intervallet som Stortinget har satt på fire til seks årlige ynglinger.

Ulven er, som det er påpekt tidligere i dag, det rovdiret som har størst potensial til å gjøre skade. Bondelaget mener derfor at det er sterkt beklagelig at Riksrevisjonen ikke har gjort mer grundige vurderinger av oppfølgingen av Stortingets bestandsmål for ulv, særlig når en vet hvilke reaksjoner manglende oppfølging av bestandsmålet har medført de siste årene. I praksis blir bestandsmålet suspendert av forvaltningen slik vi ser det, og er ikke en styringsparameter.

Stortinget er tydelig på at det todelte målet innebærer en livskraftig beitenæring også i områder med rovdyr – det er det viktig å huske på. Det skal også være

mulig å drive med beitenæring innenfor disse sonene for rovdyr. Men i ynglesonene for bjørn og ulv er i praksis beitenæringen utradert. Disse områdene ligner mer og mer på et reservat, for der øker også ynglingene av de andre rovdirene. Hedmark er et typisk eksempel, der vi har hatt 15 ynglinger av jerv det siste året, mens bestandsmålet er på fem. Det gjør at det er veldig vanskelig å drive med beitenæring i disse områdene. Men vi ser også at det skjer en fortrenkning fordi det blir vanskeligere å drive beitenæring i randsonene inn mot disse områdene. Vi får en fortrenkningseffekt over år, som gjør at beitenæringen flyttes lenger og lenger unna disse områdene som har mye rovdyr. Det rammer beitenæringen sterkere og sterkere.

Vi savner at Riksrevisjonen gjør en vurdering av om den samlede rovdirebelastningen i området er for stor til å kunne ivareta den todelte målsettingen, der beitedirene også skal ha en plass.

Stortinget har vedtatt full erstatning for tap og følgekostnader til dem som mister husdyr og tamrein til rovvilt. Vi mener det er kritikkverdig at Riksrevisjonen ikke har vurdert om rovdireforvaltningen har fulgt opp Stortingets forutsetning om full erstatning.

Det er feil å si at vi ikke har data på andre tapsårsaker, for vi har hatt en ordning med et organisert beitebruk siden 1972, der det er godt dokumentert hvilke tapsprosenter vi hadde av beitedyr før vi fikk rovdirene. Så vi får ...

**Møtelederen:** Da er tida ute.

Da gå vi videre til Ståle Støen, som har inntil 5 minutter til disposisjon, vær så god.

**Ståle Støen:** Norsk Bonde- og Småbrukarlag takker for muligheten til å spille inn til Stortingets behandling av Riksrevisjonens rapport om norsk rovviltforvaltning i perioden 2010–2018.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag, NBS, er fornøyd med at Stortinget legger opp til en grundig behandling, inklusiv høring, på et eksistensielt område for den enkelte som blir direkte rammet, og et konfliktfylt politikk-område.

NBS oppfattet at vi kunne bidra til at helt sentrale problemstillinger kunne bli belyst ved en slik evaluering av rovdirepolitikken. Derfor sendte vi brev til sekretariatet for Riksrevisjonen med tilbud om å dele vår kunnskap og våre erfaringer om sider av rovviltforvaltningen som det var viktig å få vurdert. Dette møtet ble det aldri noe av, og vi våger den påstand at det bærer rapporten preg av.

Om beiterett: I rovviltforliket i 2011 heter det i inngressen:

«Videre skal det legges vekt på regional forvaltning, respekt for eiendomsretten, og enkeltmenns og lokalsamfunns livskvalitet.»

St.meld. nr. 35 for 1996–1997 har en grundig juridisk vurdering av beiteretten i vedlegg 6, ikke av hvor sterkt den står, men sier at den ikke går tapt dersom den ikke brukes i en tidshorisont på noen tiår. Riksrevisjonen kunne brukt denne anledningen til å belyse hvorvidt beiteretten står ved lag ved eventuell reintroduksjon av nye rovviltarter og/eller sterk økning av eksisterende arter.

Ifølge NIBIO er nå kun 45 pst. av landarealet i Norge beiteprioritert område. Som en konsekvens av Klima- og miljødepartementets rovviltforvaltning er beitebruken med husdyr i over halvparten av landarealet i ferd med å bli avviklet. Var det dette Stortinget forutså og styrte etter i 1997, 2004, 2011 og i 2016?

Så til erstatningsordningen: Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever vesentlige endringer i forskrift om rovvilterstatning for husdyr drept og skadet av rovvilt. Målet med forskriften må være å redusere den økonomiske og psykiske belastningen som beitenæringen påføres av miljøforvaltningen ved dagens rovviltforvaltning. Det er for oss ufattelig og uakseptabelt at den søkkrike staten velter regningen for en rovviltpolitikk staten vedtar, over på beitebrukerne. Kravet til dokumentasjon for erstatning som formulert i §§ 6–8 er så strengt at altfor få rovdrydrepte og skadede beitedyr godtas som dokumentert. Når skjønnsutøvelsen i tillegg blir negativ for beitebrukeren, blir belastningen urimelig. Altfor mange sauer og lam blir verken erstattet eller er en del av normaltaket.

Dagens forskrift dekker ikke følgeskader og arbeidsforbruk for besetninger uten tap. Den reviderte forskriften må utformes slik at nabobeitebrukere og lokalsamfunn kan ta del i kadaversøk og tilsyn på statens regning.

NBS krever endringer i klagebehandlingen. Det blir helt feil at direktoratet er ankeinstans, jf. § 16, når fylkesmennene fatter avgjørelser etter instruks nettopp fra direktoratet. Dette blir verken rettferdig, tillitvekkende eller konfliktdempende.

NBS krever at ankebehandlingen av erstatningsoppgjøret flyttes ut av miljøforvaltningen. På den måten kan alle sider ved en skade eller tapssituasjon belyses, inklusiv den hemmelige Rovbase 3.0. Prestisjen og ønsket om fin statistikk og lave erstatninger må vike for faglighet, rettferdighet og akseptabel skjønnsutøvelse.

Det er med rette betydelig politisk fokusering på kompensasjonsordningen i pelsdyrnæringen, mens beitebrukere i f.eks. ulvesonen, som ble fratatt beiteretten, stort sett må greie seg som best de kan. Miljødirektoratet er lite imøtekommende i å meddele antallet klager som blir etterkommet, da disse opplysningene

ville synliggjøre hvordan klageordningen for erstatningsordningen fungerer.

Om raske skadefellinger: I rovviltforliket av 2011, punkt 2.2.19, heter det bl.a.:

«I prioriterte beiteområder skal uttak av dyr som gjør skade på beitedyr gjøres raskt, og i slike områder skal miljøforvaltningen i større grad enn i dag bidra til å effektivisere slikt uttak, uavhengig av om bestandsmålet er nådd.»

I Hedmark i beitesesongene 2010, 2011 og 2012 ble det f.eks. gitt 75 skadefellingstillatelser for ulv. Bare tre ulver ble tatt ut. Interkommunalt skadefellingslag i Nord-Østerdal har bedt om en forskrift for skadefelling som kunne gitt effektive virkemidler på lik linje med SNO-ansatte. KLD ga dem en veileder som ikke kommer til å utvide verktøykassa. Den todeltede målsettingen står og faller med apparatet til å gjennomføre raske uttak.

Om tidsbruken ...

**Møtelederen:** Apropos tidsbruken: Tida er nå ute. Det blir anledning til å kommentere mer i forbindelse med spørsmål.

Ordet går videre til Kjell Erik Berntsen fra Norsk Sau og Geit – vær så god.

**Pål Skoe Kjørstad:** Det er Pål Kjørstad som sit her.

Det er viktig å hugsa at beitenæringa som Norsk Sau og Geit server, består av ca. 14 000 små bedrifter, dei fleste av dei er sårbare. Rovviltforvaltninga har medverka til at beitebruken i skadeutsette område stadig minkar. Dette er ikkje i tråd med rovviltforliket og må etter vårt syn verta teke med av Riksrevisjonen som eit alvorleg feiltrinn som rovviltforvaltninga har gjort. Det har ført til at forvaltninga til og med har gjeve omstillingsmidlar i beiteprioriterte område. I f.eks. Rendalen fjernar rovviltforvaltninga beitedyra framfor å forvalta rovviltet ned til bestandsmålet i ulvesona.

I reindriftsnæringa, med beitebruken sin, er ILO-konvensjonen sentral. Annan beitebruk er også viktig, og den tosidige målsetjinga i rovviltforlika viser at samfunnet har teke på seg eit ansvar også for denne bruken. Den sterkaste retten til beitenæringa, derimot – beiteretten – har faktisk ikkje Riksrevisjonen nemnt noko særleg.

Riksrevisjonen har heller ikkje lagt vekt på beiteutøvingas store kulturelle, økonomiske og økologiske betydning, når vi ser ho i lys av matproduksjonen basert på utmarksbeiteressursar, busetnaden i distrikta og vernet av ei rekkje utryddingstruga artar av beiteavhengige planter.

Riksrevisjonen byggjer undersøkinga si i samband med beitedelen på berre to rapportar frå NIBIO, seks frå Mattilsynet og eit intervju med Sør-Trøndelag Bondelag. Sør-Trøndelag Bondelag var til orientering ikkje kjent

med at det var den einaste organisasjonen i Noreg som vart spesielt høyrdd, frå ståstaden til dei praktiske beitebrukarane.

Rovviltforvaltninga og utøvinga av ho er i dag veldig toppstyrt, med f.eks. sterke føringar i regionale forvaltningsplanar, jf. i Nordland, der forvaltningsplanen er vedteken av rovviltnemnda, men ikkje godkjend av KLD. Det er sterke føringar i bestandsmålsrelaterte saker, jf. alle freda rovviltartar, og sterke føringar i erstatningssaker, jf. ny forskrift med retningslinjer. Dette bryt med målsetjinga om lokal og regional forvaltning og ikkje minst med beitebrukarane sine rettar til beiteutøving og deira lovlege rettar til full erstatning.

Hovudinstrykket vårt er likevel at beitenæringa kan leva med intensjonen i rovviltforlika om forvaltninga hadde vorte utøvd etter desse, men når forvaltninga og vedtak som vert gjorde etter skjønn, nesten alltid går i favør av rovviltet, og saker som har gått gjennom rettsapparatet, i ettertid fører til endringar i erstatningsforskriftene, vert det endå vanskelegare for beitebrukarane. I område med fleire rovviltartar har dei attpåtil i retningslinjene i forskriftene framfor oppgjera i 2018 fått inn nye hindringar for skadelidne beitebrukarar. Per i dag er det mest berre rovviltnemndene, i heile forvaltningsstrukturen, som forvaltar rovviltforliket slik det skal forvaltast, etter den tosidige målsetjinga. Rovviltnemndene har, som vi høyrde i dag, fått ein del press frå forvaltninga. Då Stortinget vedtok ynglemål for rovviltet, vart det ikkje konsekvensanalysert med omsyn til beitebruken og beiteretten etter det vi kan sjå. Moglegheita for å bruka beiteretten eller utøving av streifbeitebruk er vorte innskrenka eller til og med vorte heilt borte i store område over heile landet på grunn av store rovviltbestandar.

Til orientering er det gjennom studiar i Nord-Noreg vorte dokumentert at gjeve bestandsmåla er freda rovvilt der heilt avhengig av tamrein og husdyr for å få dekt store delar av næringsbehovet sitt.

Verkemiddelbruken for FKT-midlane inneber kortare beitesesong og nedbygging av beitenæringa. Verkemidla vert forvalta av rovviltforvaltninga og vert nytta til å tilpassa område gjennom å skilja beitedyr frå rovvilt i tid og rom. Både KLD og Miljødirektoratet har etter vårt syn for lite kunnskap om beitenæringa til å stå for forvaltninga av desse midlane, og ingen stillingar i verken KLD eller Miljødirektoratet er dedikerte til å ha beitebruk som oppgåve og dermed å kunna sikra den tosidige målsetjinga.

Forsking frå NIBIO viser ein samanheng mellom auka rovviltbestandar og tap av beitedyr i dei same områda. Riksrevisjonen peikar gjennom innspel frå forvaltninga, på at tapa kjem av andre forhold som har med dyrehald å gjera. Men når det gjeld organisert beitebruk, er

det då interessant å sjå utviklinga i f.eks. Hordaland, som ikkje har hatt nemneverdige tapstal til freda rovvilt, jf. NIBIO. Her er det ein sikker trend. Tap av dyr på beite går ned i område utan freda rovvilt.

Vi må også dessverre nemna at RURALIS i forsking frå 2019 har bekrefta signifikante treff i ei undersøking som viser at bøndene i Noreg har større psykiske utfordringar i område med tap til rovvilt.

I ulvesoner med særleg høg rovviltbeskattning har påtalemyndigheita skjerpa forfølginga av naudverjesaker. For at saka skal enda som «intet straffbart forhold», er krava så høge at det vert opplevd som om det er innført ein unntakstilstand, som at alle er ein del av eit kriminelt nettverk. Dette fører til at nesten ingen tør å bruka naudverje lenger.

Til slutt skal eg ta noko som eg må seia. Det er fire punkt i konklusjonen vår. Vi føler at dette handlar om

- manglande konsekvensanalyse av om bestandsmålet for freda rovviltartar er sett rett
  - manglande konsekvensanalyse av å kunna utøva beitebruk over heile landet
  - manglande konsekvensanalyse av om beitebrukarane får erstatta all skaden og alle tapa til freda rovvilt
  - manglande konsekvensanalyse av om forvaltninga forvaltar etter den tosidige målsetjinga
- Eg kjem tilbake til meir sidan.

**Møtelederen:** Da var tida ute, takk skal du ha.

Vi går over til spørsmålene, og starter med sakens ordfører, Nils T. Bjørke, som har ti minuttar til disposisjon – vær så god!

**Nils T. Bjørke (Sp):** Eg trur eg byrjar litt med Bondelaget. De er tydelege på at de meiner at Riksrevisjonen ikkje har vurdert alle sidene. Eg vil gjerne høyra kva de føler er den viktigaste mangelen i det som ligg føre i riksrevisjonsrapporten.

**Erling Aas-Eng:** Det er flere forhold her, men akkurat det rundt bestandsmålet, som er det store strids-temaet, hadde vi gjerne sett at de hadde gått inn i. For Stortinget har gjort et utvetydig vedtak når det gjelder bestandsmålet for store rovdyr, og der er slagmarka. Vi savner at det ikke er gått inn på hvorfor Stortingets forlik ikke ble fulgt opp, for det står i skjæringspunktet mot jussen i forvaltningen, slik vi opplever det.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Då prøver eg meg på Støen. Du seier at ei av dei store utfordringane er beiteretten – det at han er mist. Eg forsto det slik at du meinte at Riksrevisjonen ikkje har gått godt nok inn i den problemstillinga. Kan du utdjupa det?

**Ståle Støen:** Her blir folk fratatt næringsgrunnlaget sitt, både ved en utmattingstaktikk og annet, f.eks. Kåre Kleiva som fikk dom mot seg i Høyesterett for å vise uaktsomhet ved at han brukte beiteretten sin. Høyesterett var delt akkurat på midten. Jeg kjenner Kåre Kleiva så godt at jeg vet at han brukte 1 700 timer av familiens arbeidsinnsats, naboe og innleid hjelp, altså ett årsverk, på å passe sauene sine den sommeren. Da kan en spørre hvilke andre som matcher ett årsverk i tilsyn og likevel får en dom på seg i Høyesterett om at en er uaktsom. Det mener jeg med beiteretten.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Til Norsk Sau og Geit: Kva er den største enkeltutfordringa? De hadde mange punkt, og det vart peika på normaltap i ikkje-rovdyrutsette områder. Kva meiner de burde ha vore gjort på erstatningsida for at ein skal klara å oppretthalda drift med beitedyr i rovviltområda?

**Pål Skoe Kjørstad:** Vi må for det fyrste få erstatta det vi kan bevisa og dokumentera er tapte dyr. Slik vi driv, og slik alle driv med dette, er det ein del skjønserstatning på grunn av at vi ikkje kan finna att alle som er tapte. Då må vi vera klar over at når det gjeld normaltapet, har vi eigentleg gjeve ved dørene før. Om vi får godkjent det slik det har vore før, er det over og ut, for det har vi rett og slett ikkje råd til. Følg normaltapet i alle fall. No er det i den seinare tida slik, som du òg sa i stad, at eigentleg er det det som er oppå normaltapet vi kranglar om, som regel. Vi er veldig godt kjende med dette, for eg er f.eks. med i ein del prosjekt med radiobølger på lam. I så måte kan ein lett dokumentera kor vanskeleg det er å finne att kadaver. Vi må altså ha det på alle lam for å finne dei att, og det går ikkje an økonomisk sett – og nesten ikkje driftsteknisk sett heller. Det finst det ikkje moglegheiter til. Så erstatning ned mot normaltapet er i alle fall kravet.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Til Bondelaget: De meiner at Riksrevisjonen peikar for mykje på den nasjonale berekrafta til saueneinga og for lite på den lokale. Kor viktig er det at rovviltnemndene får igjennom sitt syn overfor anna forvaltning for at ein skal klara å få ned konfliktnivået i desse områda?

**Finn Erlend Ødegård:** Vi oppfatter at rovviltnemndene er nøye på at Stortingets bestandsmål skal oppnås, men når rovviltbestandene har kommet over det nivået, er de opptatt av å ta ned konflikten innenfor sitt forvaltningsområde. Da handler det om at kvote for lisensfelling blir gitt slik at man kan få rovviltbestandene ned på bestandsmålet. Det oppfatter vi at rovviltnemndene er veldig opptatt av, og de gjør en viktig jobb for å ta ned konflikten. Men vi ser når det gjelder ulv, at pro-

blemet er at Klima- og miljødepartementet overprøver nemndenes vedtak og stopper lisensjakten på ulv slik at bestanden vokser over bestandsmålet. Da blir det et større rovdyrpress for beitebrukerne, det blir mer tap av sau til ulv, og det blir uforutsigbart å drive med beitebruk.

Likedan med jerv – lisenskvotene på jerv er store nok, men utfordringen er at lisensjakten er strengt regulert. Fram til nylig har det ikke vært lov til å ha lys på åte, eller å ha elektronisk overvåkning av jervebåser. Det er viktig for å effektivisere jakta. I tillegg må myndighetene være villig til å ta i bruk hiuttak og bruke Statens naturoppsyn til å ta ned jervebestanden gjennom jakt. Det har de ikke vært villig til i stor nok grad, så jervebestanden ligger langt over målet. Jerv er det rovdyret som tar mest sau i utmark. I 32 pst. av erstatningene er jerv skadevolder. Det å få ned bestandene av rovdyr så de kommer ned på bestandsmålet, er et veldig viktig tiltak for å få tapene ned og for at det skal være livskraftig beitenæring.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Eg prøvde å utfordra NINA i stad på dette med rovviltnemndene og utfordringane i Nordland når dei ikkje har fått godkjent ein plan. Er det rovviltnemnda som har gått for langt, eller held dei seg innanfor regelverket i dei sonene og det opplegget dei har valt der oppe i debatten? Kan de uttala noko om den konflikten mellom departementet og rovviltnemnda i nord?

**Finn Erlend Ødegård:** Når vi ser på rovdyrforliket fra 2004, oppfatter vi at Stortinget har ønsket at rovviltnemndene på et selvstendig grunnlag skal lage forvaltningsplaner for sin region. For Nordland er det en veldig krevende øvelse fordi Nordland er veldig langt og smalt, og på svensk side har man rovdyr – bjørn og jerv – som presses innover, og man har reindrifta langs riksgrensen. Så det å lage et sonekart som gjør at man ivaretar beitebruk, rovdyr og reindrift samtidig, er veldig krevende.

Til denne kritikken: Den forvaltningsplanen skal leveres til Miljødirektoratet som skal uttale seg om planen, og da har de bare kikket på behovet til rovdyrene – hvor store soner rovdyrene hadde behov for i Nordland – og ikke på behovene som beitenæringen har. De har kritisert planen ut fra rovdyrenes behov. Det har også Klima- og miljødepartementet lagt vekt på. Så vi mener at kritikken mot rovviltnemnda i Nordland er feil, for de har gjort jobben sin med å ta ned rovviltkonflikten, lytte til beitenæringen og prøvd å få til en ordning som er best mulig både i forhold til bestandsmål og i forhold til beitenæring. Vi mener at de på feilaktig grunnlag har overprøvd rovviltnemndene.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Er det nokon av dei andre som har lyst til å uttala seg om rovviltnemndene og Miljødirektoratet?

**Pål Skoe Kjørstad:** Eg kan ta det, for eg er veldig oppteken av at rovviltnemndene skal fungera, og spesielt nesten endå meir oppteken av at rovviltnemndene skal fungera som i dag, med regionar, slik som vi har i dag. Dei er veldig viktige for oss beitebrukarar å ha regionalt, for dei kjenner til oss, og dei er – som eg sa i innleiinga – dei einaste som tek omsyn til det som rovviltforliket eigentleg dreier seg om, den tosidige målsetjinga. Så ver så snill å ta vare på rovviltnemndene slik vi har dei i dag.

I tillegg vil eg nemna forholda i Nordland, for – som han sa – det gjeld ikkje berre Nordland, for det er eigentleg eit speilbilde av Noreg fordi gardane er ikkje sentraliserte. Dei ligg over alt. Vi i beitenæringa synest det er travaleg å ta naboen – ta nabobygda – sende bjørnen bort til dei. Vi vil gjerne leva i hop alle saman. Vi er eigentleg mest interesserte i å ikkje ha soner i det heile teke, for vi vil ta vare på alle. Òg i rovviltforliket står det at det skal vere moglegheit for beite overalt i heile landet. Og der, på det siste, står vi.

**Møtelederen:** Takk for det! Da går vi vidare til runden der alle har anledning til å stille spørsmål – først Eva Kristin Hansen. Jeg ber om at både spørsmål og svar er korte.

**Eva Kristin Hansen (A):** Jeg har egentlig lyst til å følge opp i det samme sporet vi var i, med rovviltnemndene.

Bondelaget var veldig tydelig på at det er et stort problem at rovviltnemndene blir overprøvd. Kunne dere, kanskje Bondelaget spesielt, sagt litt? Er det en optimal organisering? Burde rovviltnemndene vært mer suverene enn de er i dag?

**Erling Aas-Eng:** Vi kan sikkert diskutere ut og bort om alt er optimalt, for det er vanskelig i denne saken. Det jeg tror er veldig viktig for Stortinget å være klar over, er at rovviltnemndene fungerer som en veldig viktig legitimering av statlig politikk. Jeg tror at hvis man fjerner rovviltnemndene på det nivået vi har i dag, vil avmakten øke i store deler av de områdene som lever med rovdyr. Det tror jeg kanskje er den viktigste biten i det. Vær uhyre forsiktig med det, for det er jeg ganske overbevist om vil eskalere konflikten.

Vi hørte tidligere i dag at det ble antydnet at rovviltnemndene på en måte fungerer først og fremst som ombud i egne øyne. Det er jeg saklig uenig i. Jeg tror det er vanskelig å finne vedtak i rovviltnemndene i Norge som ikke er i tråd med de retningslinjene som er gitt for arbeidet i rovviltnemndene. Da må det dokumenteres.

Det har heller ikke Riksrevisjonen gått inn på og funnet, så vidt jeg kan se. Det står iallfall ikke i rapporten her.

**Møtelederen:** Da er neste Bente Stein Mathisen – vær så god.

**Bente Stein Mathisen (H):** Dette er ikke så lett. Det er kryssende målsettinger her, både å bevare en god beitenæring som ikke skal ha for mye tap, og at man ønsker å ha en rovviltbestand i henhold til avtaler som er gjort.

Statsråden sier i sitt svar her i rapporten at det bl.a. vil bli sendt ut på høring en foreslått ny regioninndeling med felles bestandsmål og samarbeid om arealdifferensiering på tvers av regiongrensene. Er det noe dere ser på som positivt? Er det noe som kan bedre og gi et mindre konfliktnivå, ved at man, slik jeg opplever jeg det, ikke bare skal se på det regionvis, men at man ser på bestandsmålene i et større område.

Så lurar jeg på om dere har noen konkrete forslag til hvordan man kan få dempet konflikten mellom beitenæringens interesser og det at vi fortsatt skal ha rovvilt her i landet med en bestand som er levedyktig.

Spørsmålene går egentlig til alle.

**Møtelederen:** Da må det være korte svar. Fossheim først – vær så god.

**Per Fossheim:** Når det gjelder regioninndeling: Stortinget har i rovviltforliket av 2011 understreket meddeltakelse. Og større avstand betyr større konflikt. Men meddeltakelse er viktig. Det andre, for å dempe konflikten: Konsekvensutredninger av vedtakene er særdeles viktig, og det er ikke gjort, ut fra det vi har sett.

**Møtelederen:** Da er det Aas-Eng, vær så god.

**Erling Aas-Eng:** Jeg tror det mest konfliktdrivende i hele rovdyrkonflikten er at Stortingets bestandsmål ikke blir fulgt opp. Beiteorganisasjonene ønsker primært heller ikke rovdyr i den størrelsesordenen som ligger i Stortingets forlik, men nettopp fordi det er et forlik, har vi valgt å jobbe for at det forliket skal vi i alle fall samles om for å bilegge konflikten. Jeg opplever likevel at det ikke er den samme holdningen hele veien. Vi opplever også at forvaltningen måtte suspendere forliket. Det tror jeg er det korte svaret på ditt spørsmål.

**Pål Skoe Kjørstad:** Eg vil berre seia éin ting: Vi var hos KLD her om dagen, og dei eintydige svara på reforma var nei. Eit stort fleirtal i heile høyringsrunden var ikkje for den reforma.

**Møtelederen:** Ståle Støen – vær så god.

**Ståle Støen:** Litt om rovviltnemndene. Stortinget samlet seg enstemmig bak at rovviltnemndene som folkevalgt organ i rovviltforvaltningen er helt sentralt å satse på. Det blir ikke det samme hvis en da skal reise halve Norge rundt for å komme seg på møter og overvære nemndsmøter – etter en sentralisering til la oss si fire nemnder. Det er det ene.

Det andre: Ministeren var i Gammeldalen i Tynset kommune 1. juli i fjor da ulv drepte 800 sauer og lam. Da spurte Arnfinn Nergård ministeren: Kan du peke på noe jeg og nemnda har gjort som er i strid med Stortingets vedtak? Vet dere hva ministeren svarte? Nei – han hadde ingenting å kritisere Arnfinn Nergård for, som nemndleder i region 5.

Og hvis en da tenker seg at en skal dele Norge i to, blir veldig mye av nærheten til nemndene og det handlingsrommet som nemndene har, langt på vei borte – fordi man deler Norge i to. Da trenger vi kanskje strengt tatt ikke fire eller fem nemnder.

Så er jeg veldig enig med Pål: Vær så snill, la oss beholde den strukturen vi har.

Det andre er rovviltklagenemnd. Den er ikke god. Det bør ikke minst dere i Stortinget være veldig bekymret for: at departementet nå ønsker å bli koblet av klagebehandlingen.

**Møtelederen:** Ødegård – vær så god.

**Finn Erlend Ødegård:** Jeg bare henger meg på det spørsmålet som du stilte, om hva som er viktigst for å få ned konflikten. Da er det, som noen har sagt før her, helt avgjørende å gjøre det forutsigbart for beitebrukerne. Da må bestandsmålene respekteres, sånn at man vet at det ikke blir flere rovdyr enn det Stortinget har satt i bestandsmålene. Så må det gis erstatning til dem som har tap, at det reelle tapet må erstattes, og at de reelle følgekostnadene av det å ha rovdyr og det å drive med forebyggende tiltak, blir dekket. Det er det som er grunnen til at de sluttet med sau i bjørnesonen og ulvesonen. Og så må vi ha effektiv skadefelling forut for beiteslipp, sånn at vi unngår at det kommer rovdyr inn og gir tap når sommeren kommer.

**Møtelederen:** Hanne Dyveke Søttar – vær så god.

**Hanne Dyveke Søttar (FrP):** Jeg satt og noterte meg to spørsmål under presentasjonene deres. Det første går til NBS, Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Du var innom dette med dokumentasjonskravet når det gjelder erstatning. Du henviste bl.a. til det som står i de forskjellige paragrafene. Men kan du si litt om hva du mener er tilstrekkelig dokumentasjon? Det var spørsmål nummer én.

Det andre er: Det har vært veldig mye snakk om Nordland og rovviltnemnda, men da merket jeg meg noe som nestlederen i Norsk Sau og Geit sa, om den konflikten som pågår mellom rovviltnemnda og Klima- og miljødepartementet. Av den måten du presenterte det på, tenkte jeg at de andre legger all skylden på KLD, men hvis jeg forsto deg rett, mener du også at rovviltnemndene kanskje også må gi litt.

**Møtelederen:** Kjørstad – vær så god.

**Pål Skoe Kjørstad:** Det var ei misforståing det altså, i høve til at eg held med rovviltnemnda i Nordland – det var ikkje noko tull med det.

I tillegg vil eg koma med ei saksopplysning. Eg håper de veit det, men de må vera klar over éin ting, at rovvilt-nemndene òg er dei som gjev ut FKT-midlar – slik at de veit det. Det er veldig viktig at dette er regionalt eller lokalt i staden for statleg, at rovviltnemndene, dei som gjev ut FKT-midlar, veit kva slags beitebruk ein har rundt seg.

**Møtelederen:** Støen – vær så god.

**Ståle Støen:** Jeg skal svare litt på dokumentasjonen. Vi vet av erfaring at man i beste fall finner igjen 5 pst. av det jerven tar, og hvis man da skal kreve at man skal stå med kadaveret i hånda når man søker om erstatning, ville det gå med arbeidsressurser som vi ikke aner omfanget av. Det er det ene.

Erstatningsforskriften legger veldig til grunn at her er det en skønnsvurdering – både §§ 7 og 8, særlig § 8. Når det gjelder kravene i § 7, er det fire kriterier: at det er faste bestander av rovvilt, og så er det tre andre punkter i tillegg. Det er strengt praktisert, og § 7 kom i etterkant av Krokann-dommen. Vi har prøvd å få ut tall fra direktoratet, men det er kanskje lettere for dere i kontrollkomiteen å spørre om det, å få god oversikt over hvordan praktiseringen nå er av §§ 7 og 8.

Jeg synes det teller veldig mye hva tapsnivået var før vi fikk rovdyrene. Det lå mange steder også betydelig under normaltippet, slik det praktiseres i dag. Så når erstatningssøknaden kommer inn, blir det først kuttet for normaltippet, og i neste omgang blir eventuelt innvilget erstatning redusert – helt opp til 80 pst. I Folldal, den kommunen jeg bor i, var det i fjor 23 pst. av det som var omsøkt, som ble utbetalt. Og tidligere år, rundt omkring, har det ligget på 50–60 pst. og der omkring. Så dette har strammet seg til veldig.

**Møtelederen:** Hustad – vær så god.

**Karoline Hustad:** Jeg vil egentlig bare supplere litt det med erstatningsordningen. Det jeg kan si der, er at vi snakker om bønder som ofte får erstatning basert på

en skjønnsmessig vurdering, men så avkorter man uten noen nærmere begrunnelse for hva annet enn rovdyr som kan være årsaken. Her har forvaltningen allerede erkjent at rovdyr har vært inne i ditt beiteområde og tatt beitedyr.

Vi har sett eksempler på at forvaltningen sier at de vet ikke helt hva årsaken kan være. For eksempel kan det være at beitedyra har blitt påkjørt, uten at det er vei i beiteområdet. Selvfølgelig blir man provosert, for man vet at dette ikke er reelt, forvaltningen vet ikke hva som kan være årsaken. Man har ekstraordinært høye tap, forvaltningen erkjenner at det har vært rovdyr i beiteområdet, men man får likevel ikke full erstatning. Så der er også kimen til mye av konflikten, tror jeg.

**Møtelederen:** Ståle Støen, vær så god.

**Ståle Støen:** Krokann-dommen ga klar beskjed om at når beitebrukere søker erstatning og ikke får det, skal forvaltningen være tydelig på hva en mulig årsak kan være. Dette er lite gjennomført hos fylkesmennene rundt omkring, som avslår eller reduserer erstatningen. Det må på plass. En dom i Frostating lagmannsrett må da telle så pass at forvaltningen følger opp.

**Møtelederen:** Da går vi videre til Freddy André Øvstegård, vær så god.

**Freddy André Øvstegård (SV):** En viktig del av dette forliket er at vi skal ha en effektiv skadefelling, men Riksrevisjonen peker på at skadefelling i liten grad er reelt tapsforebyggende når akutte skadesituasjoner oppstår. Det skjer ikke raskt nok, og en konkluderer vel med at Stortingets forutsetning om effektiv skadefelling ikke er oppfylt, i liten grad iallfall. Så jeg har et spørsmål til Bondelaget: Er dere enig i Riksrevisjonens vurdering om at det er lite effektivt, som det har vært antydnet av flere her? Det andre er: Hva har stått i veien for å få på plass en effektiv skadefelling? Da tenker jeg særlig utover de utfordringene naturen gir oss, men forvaltningsmessig. Hva er det som skal til for å få den forutsetningen som vi rår over, oppfylt?

**Møtelederen:** Erling Aas-Eng, vær så god.

**Erling Aas-Eng:** Jeg tror det er flere ting. Hvis vi kan lære litt av Sverige, så ser vi hvordan svenske myndigheter går inn med alle midler i samiske reindriftsområder når rovdyr er på tur inn der. Jeg tror vi må bruke flere virkemidler.

Når det gjelder jakt på bjørn og ulv i skadefellingsøyemed, er bruk av hund sentralt. Det er det ikke gitt noen generell åpning for, selv om det er brukt i en del tilfeller. Det er viktig. Så ble lisensfellingsperioden på våren utvidet til ut mai. Det å ta ut individer som er på tur

inn i beiteområder, altså streifdyr av ulv f.eks., har veldig stor betydning, men samtidig ble den kortet inn på høsten. Så den ulven i sauette områder i Sogn, som du, Nils Bjørke, snakket om, burde vært tatt ut i høst, for den vil være der til våren og representere et stort potensial for skade. Det å kunne ta ut i forkant og forebyggende dyr som med høy sannsynlighet vil gjøre store skader, blir en viktig ting. Der er vi ikke ennå.

**Møtelederen:** Kjell Erik Brandstadmoen, vær så god.

**Kjell Erik Brandstadmoen:** Hvis den todelte målsettingen hadde blitt respektert, og hvis det hadde vært vilje til å ta ut rovdyr på forhånd, før beitesesong, i beiteprioriterte områder, hadde dette problemet vært mye mindre.

**Per Fossheim:** Sammen med en rekke kommunale skadefellingslag leverte beiteorganisasjonene et innspill som USS tok inn for både Landbruksdepartementet og Miljødepartementet. Det inneholdt mange konkrete forslag om hvordan vi kunne øke effekten. Det var bygd på dyrevelferdslovens forutsetninger. Den ble gjort om til en abc som ikke gir særlig økt effekt. Det vi ba om, var virkemidler som sikrer dyrevelferden både for rovdyra og for husdyra. Der sviktet det rett og slett totalt.

Vi ba også om at skadefellingslagene fikk den nødvendige opplæringen for å ha den fullmakten som gjorde at de kunne ivareta dyrevelferdsloven.

**Møtelederen:** Finn Erlend Ødegård, vær så god.

**Finn Erlend Ødegård:** Skadefelling er veldig effektivt når det skjer før beiteslipp, f.eks. hannbjørner som vandrer inn i et prioritert beiteområde, som ligger der om vinteren til de kommer ut av hiet, og at man feller dem da, er veldig effektivt. At man tar ut jerv, hiuttak av jerv, i prioriterte beiteområder, er veldig effektivt, og at man tar ut ulv på sporsnø, som f.eks. i Agder, Sogn og Fjordane og i Meråker der vi vet at det er ulv. Det er viktig at de blir tatt ut før beiteslipp til våren.

Så handler det om øving, at de kommunale fellingslagene får ressurser til å øve, for det handler om å bli god på den oppgaven man skal gjennomføre, og at man får ressurser og får bruke de tekniske hjelpemidlene som bl.a. Statens naturoppsyn bruker – så både ressurser til øving og at man får brukt de hjelpemidlene som trengs for å unngå en skade.

**Møtelederen:** Da er neste Magne Rommetveit, og jeg er redd det er det siste spørsmålet, vær så god.

**Magne Rommetveit (A):** Mitt spørsmål går i første rekkje til Bonde- og Småbrukarlaget.

I Riksrevisjonen sin rapport står det at talet på sau og lam erstatta som tapt til rovvilt er meir enn halvert i perioden 2006–2017. Dei konkluderer med at næringa har nokre lokale utfordringar, men at ho er livskraftig nasjonalt, og at ho kan vera det også i regionar med høg førekomst av rovvilt. Då er mitt spørsmål: Korleis kan forvaltninga best tilpassa verkemiddelbruken sin for å løysa utfordringane i område med slike lokale utfordringar?

**Ståle Støen:** Forrige dagen snakket jeg med en beitebruker i Hallingdal. Han hadde brukt to og et halvt år på sin klagesak, der lokal SNO-kontakt hadde kjennelse på at det var antatt gaupe, men det ble overprøvd av overordnet i SNO. Han har skrevet brev, og nå er det et halvt år siden han stilet et brev til Ellen Hambro, men har ikke fått svar. Det var det jeg prøvde å si i stad, om tidsbruken. Det er et virkemiddel, tror jeg, å gjøre det vanskelig for beitebrukere, for det er vanvittig trettende å skulle bruke to og et halvt år for å få erstatning for et lam som en lokal SNO-kontakt har sagt det er stor sannsynlighet for er tatt av gaupe. Det bidrar til at folk ikke søker erstatning. Det bidrar til at folk ikke klager, for de vet at dette bare blir en pest og en plage. Da er det med på å skape et bilde av at dette går riktige veien, og det gjør det kanskje til en viss grad, men ikke i det omfanget som statistikken isolert sett kan tyde på. Da tenker jeg at når forvaltningen bruker mange dagsverk på å behandle ett lam, er det feil handling.

**Møtelederen:** Da er tida for den åpne spørsmålsrunden ute. Vi går til avslutningen, der det blir gitt en mulighet, dersom det er noen som har behov for det, til å si noe til slutt. Det må skje innenfor en ramme på 5 minutter, og dere deler tida dere imellom.

Det er Aas-Eng som begynner, vær så god.

**Erling Aas-Eng:** Jeg vil bare si avslutningsvis at en må være klar over at en av hovedkonklusjonene i Riksrevisjonens rapport er at sauenæringen er livskraftig på nasjonalt nivå, men at noen beiteområder har svært høy rovdyrbelastning. Det som vi ser, er at nasjonal statistikk blir brukt til å bagatellisere regionale katastrofer i rovdyrpolitikken. Så det nytter ikke å si at dette er vellykket, sett fra et nasjonalt perspektiv, uten at en drar det ned på regionalt nivå. Det vi ser, dessverre, er en fortrengning av beitedyra lenger og lenger unna svenskegrensen. Det er en trend vi ser. I Hedmark er det 70 pst. færre sau på beite i dag enn det var i 1995.

**Pål Skoe Kjørstad:** Då vil eg takka for at vi fekk koma her, og så vil eg nemna at vi har skrive eit lengre

brev som eg håpar at de les godt. Så miste eg ein del i innleiinga mi, og eg vil ta det på det minuttet eg har, for eg synest det er veldig viktig å få med seg. Eg les det eg har skrive:

I likheit med belastninga av å ha ulvesoner vert det no tillate etablering av bjørn langt inne i beiteprioriter-te område i Trøndelag. Dette medfører eit kalkulert tap av beitedyr regissert av forvaltninga. Norsk Sau og Geit meiner at rovviltforvaltninga har oversett og manglar vil-je til å konsekvensutgreia kva som skjer med beitenæ-ringa i Noreg dersom ein skal nå bestandsmåla for bjørn på 13 ynglingar. NSG meiner at beitenæringa ikkje toler bestanden vi har av bjørn i dag, og då vil nesten ei dob-ling av bestanden føra til at ein aldri kan nå den tosidige målsetjinga. – Lykke til!

**Møtelederen:** Ståle Støen, vær så god.

**Ståle Støen:** Jeg begynte på det tidsbruken i innled-ningen min. Når Stortinget i rovviltforliket i 2011 be-stilte mer effektive virkemidler for lisensjakt på jerv, ble det nå i sommer sendt ut på høring, med høringsfrist 1. oktober, tiltak for å effektivisere lisensfelling. Det tok åtte år. Hvem er det dette rammer? Det er klart at det er beitenæringen som sitter igjen med et altfor høgt antall jerv. Det var det ene.

Det andre er dette: Jeg vet ikke om dere husker at Vidar Helgesen i 2016, like etter at han begynte, trenerte avgjørelsen på klagen på lisensfelling av ulv, slik at det ble offentlig kjent den dagen Stortinget reiste hjem, 21. eller 22. desember. Da tenker jeg at dette skjer hvert år. Det er konfliktskapende, og da tenker jeg at det må kunne være slik at lisensjegere har noe forutsigbarhet for om det blir jakt, eller om det ikke blir jakt. Det er et stort apparat som skal iverksettes, med flere hundre jegere, og dette kommer noen få dager før jul. Da tenker jeg at hvis lisensjegere har noe sikkerhet for at dette er avgjort, f.eks. en måned før jakta, blir det ikke den taktik-ken ved å trenere dette helt inn i jula. Så detaljstyrte må vi være for at det skal være noe balanse i dette systemet.

**Møtelederen:** Da sier vi takk til dere for bidrag til vårt arbeid.

Vi tar nå en pause og starter opp igjen kl.12.30.

Høringen ble avbrutt kl. 12.

----

Høringen ble gjenopptatt kl. 12.30.

*Høring med Sametinget, Norske Reindriftsamers Lands-  
forbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund og Natur-  
bruksalliansen*

**Møtelederen:** Da er vi klare til å starte opp igjen, og jeg vil få ønske velkommen til sametingsrepresentant

Karen Anette Anti og seniorrådgiver Jørn Gunnar Olsen fra Sametinget, til fungerende leder Inge Even Danielson fra Norske Reindriftsamers Landsforbund, til generalsekretær Eldar Berli og jaktkonsulent Roar Lundby fra Norges Jeger- og Fiskerforbund og til sekretær Anne Delphin fra Naturbruksalliansen.

Dere får også 5 minutter hver til å innlede. Som vanlig: Etter innledningen begynner vi med spørsmål fra saksordføreren, og deretter er det en felles spørsmålsrunde før dere til slutt får ordet til en kort oppsummering.

Da gir jeg ordet til sametingsrepresentant Karen Anette Anti. Du har inntil 5 minutter til disposisjon, vær så god.

**Karen Anette Anti:** Jeg vil begynne med å takke for invitasjonen.

Dagens rovdyrpolitikk og -forvaltning skaper store problemer for beitenæringene fordi tapene av rein og sau forårsaket av rovdyr er så store at de er i ferd med å frata de samiske beitenæringene livsgrunnlaget. Sametinget mener at det i liten grad er lagt til rette for å oppnå Stortingets todelte målsetting om bærekraftige rovviltbestander og livskraftige beitenæringer.

At det konkluderes med høy rovviltbelastning i sau- og reindriftsnæringen, er Sametinget enig i. Dette er et bilde som også beskrives av beitenæringene selv. Ut fra egne erfaringer forteller de om et rovdyrtrykk og et tapstall som er større enn det forskning og forvaltning presenterer. At avstanden i virkelighetsoppfatning mellom beitenæring og forvaltning/forskning er så stor, bidrar til å svekke næringens tillit til myndighetene. Hadde reindriftens tradisjonelle kunnskap hatt en større betydning, ville man sannsynligvis ha oppnådd et mer nøyaktig kunnskapsgrunnlag, og avstanden mellom næring og forvaltning ville ha minnet. Næringen opplever i tillegg at de har små påvirkningsmuligheter, og at tilliten begge veier er liten.

Ja, det er store rovdyrtap i reindriftsnæringen i Troms og Finnmark, men Sametinget erfarer at tapene også er store i Nordland og i andre områder i de samiske beitenæringene. Spesielt er tapene av kalv store. Mye av disse tapene skyldes ørn. Meldingen fra reindriftsnæringen er at kongeørnbestanden er mye høyere enn de funn forskning og myndigheter viser til. Tilbakemeldingen fra reindriftsnæringen er at situasjonen de siste årene har vært kritisk i flere av kalvingsområdene, og at det er tap både av voksne dyr og av kalver. Næringen observerer også at havørn forårsaker tap av kalver. Dette medfører lav kalveprosent utover i driftsåret i flere områder. Sametinget har tatt opp dette med Klima- og miljødepartementet og bedt om forebyggende hastetiltak, men vi har ikke fått gjennomslag for det. Tapssituasjo-

nen medfører også både økonomiske og psykiske belastninger for berørte eiere av beitedyr. Store rovvilttap fører til at mange sauebønder har valgt å slutte, og at reindriften sliter.

At soneforvaltning er lite egnet til å ivareta reindriftsnæringen, er Sametinget enig i, fordi rovdyr streifer over store områder. Rovdyrene følger etter reien for å ha mattilgang, og å lage fiktive grenser som disse rovdirene skal holde seg innenfor, er vanskelig i praksis. Derfor er det et lite egnet virkemiddel for å redusere tapene av beitedyr.

Sametinget støtter hovedfunnet om at skadefelling i liten grad er effektivt, fordi det viser seg at terskelen for å få tillatelse til skadefelling er høy, særlig på ørn, og det er vanskelig å få dette innvilget. Så er det sånn at først må det prøves ut et forebyggende tiltak før tillatelse til skadefelling gis, på grunn av regelverket. Men når tillatelse til skadefelling da er gitt, får man et målrettet uttak, og man tar ut skadegjørere. Riksrevisjonen konkluderer med at lisensfelling fungerer som virkemiddel for å regulere de fleste rovviltbestandene. Her er Sametinget i tvil når det gjelder om lisensfelling på jerv er et effektivt nok virkemiddel. Jerven er en stor predator på rein. Sametinget ser med bekymring på at kvotejakten på jerv medfører så lite uttak. Vi ser et eksempel på det i region 8, hvor det i 2018 ble felt 58 dyr av en kvote på 107. Det er ille. Men vi må ha begge disse tiltakene for å oppnå noen ting. Sametinget foreslår at rovdyrtrykket i samiske områder reduseres, enten det er felling av rovdyr, eller at rovdirene spres til andre områder utenfor de samiske beiteområdene.

Riksrevisjonen peker også på at miljøforvaltningen har lite kunnskap om både tapsårsaker og effekten av forebyggende tiltak. Det er Sametinget enig i. Det er mangel på kunnskap. Vi påpeker stadig at erfaringsbasert kunnskap fra reindriften mangler i dagens kunnskapsgrunnlag. Reindriftsutøvere innehar denne kunnskapen. Sametinget mener at tradisjonell kunnskap må vektlegges i forskning og i forvaltning. Derfor er Sametinget fornøyd med at Miljødirektoratet har igangsatt et arbeid med dette, og vi har store forventninger til denne jobben.

Jeg vil avslutte med å si: Ja, selvfølgelig er det mange andre faktorer som fører til tap av beitedyr, men hovedårsaken til de høye tapstallene er at antall rovdyr er for høyt. For å kunne redusere antall rovdyrskader må bestanden reduseres, for å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur og levesett.

**Møtelederen:** Takk skal du ha. Da går ordet videre til Inge Even Danielsen fra Norske Reindriftsamers Landsforbund, vær så god.

**Inge Even Danielsen:** God dag, og takk for det!

Når det gjelder NBR/NRL, har vi valgt å forholde oss til de spørsmålene som komiteen sendte ut.

Når det gjelder det om Klima- og miljødepartementet har fulgt opp Stortingets vedtak og forutsetninger, mener vi at det ikke er gjort i tilstrekkelig grad. Et eksempel på det er nettopp det Sametinget nevnte om bruk av lokal og erfaringsbasert kunnskap i forvaltningen. Det er noe vi mener forvaltningen er forpliktet til. Et annet eksempel er at vi oppfattet rovviltforliket som en lovnad om at kalvingsområdene skulle være rovdryfriske. Det har de dessverre ikke blitt. Det ser ikke ut som om forvaltningen vil erkjenne at det er nødvendig å frede dem for rovvilt.

Når det gjelder soneinndelingen, har det ikke redusert tapene og problemene for reindriften. Vi vil heller hevde at soneforvaltningen har vært med på å øke problemene, utfordringene ved at skranken for å ta ut skadevoldere har blitt større.

Når det gjelder om rovviltbestanden er bærekraftig og beitenæringen er livskraftig, mener vi at det totale rovvilttrykket for reindriften gjør at rovviltbestanden i mange områder er bedre eller mer bærekraftig enn næringen. Vi mener også at rovviltbestandene er underestimert, og dette gjelder alle artene. Når det gjelder bærekraften i reindriften, er det nok å se på inntektene fra produksjon av kjøtt- og biprodukter. Da vil dere se at det går an å stille spørsmål ved om næringen er bærekraftig.

I ministerens svar til Riksrevisjonen sies det at det er veldig mange faktorer som ligger bak tapene i reindriften. Etter vårt syn er det en sannhet med modifikasjoner, for vi er uenig i den forskningen som NINA har gjort, som konkluderer med det ministeren hevder, at det meste har andre årsaker.

I den sammenhengen er det også naturlig å nevne disse følgeeffektene ved å ha rovdyr i områdene. Det er dessverre noe som det er fokusert veldig lite på. Jeg kan nevne et eksempel fra mitt distrikt. Vi har ganske moderate tap sammenlignet med resten av landet. Men samtidig tror jeg, om jeg vurderer veldig objektivt, at vi legger ned totalt 40 til 50 dagsverk mer i reindriften i dag kontra for noen år siden. Så det dreier seg om mellom fire og fem dagsverk, i og med at vi er 10 siidaandeler.

Når det gjelder de virkemidlene som Klima- og miljødepartementet forvalter, er vi blitt spurt om de er effektive for å nå målene om en bærekraftig rovviltbestand og en livskraftig næring. Vi mener at de virkemidlene som KLD forvalter, har en svært begrenset effekt for reindriften. På mange måter kan man si at disse virkemidlene stimulerer reindriften til å tilpasses rovviltbestandene og er dypt inngripende i det som er naturlig for den nomadiske driften. Tiltakene som det kan gis støtte til, har etter vår mening kun tidsbegrenset effekt og har liten innvirkning på det totale tapet om

man ser reindriftsåret under ett. Per dags dato ser ikke NRL at det finnes så mange effektive tiltak utover det å ta bort skadevoldere og redusere mengden rovvilt i reinbeiteområdene.

Vi ble også spurt om i hvilken grad KLD ivaretar styrings- og samordningsansvaret sitt overfor ulike aktører på rovviltområdet. Jeg har vært med i reindriftsforhandlingene i ganske mange år. Noe vi har tatt opp hvert år, både med Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet, er at de må ha en bedre samordning mellom reindriftpolitikken og rovviltpolitikken, og ved uenighet, motstridende syn, må de forsøke å få en avklaring seg imellom. Det har ikke skjedd til dags dato, men vi registrerer at LMD er mer involvert nå enn tidligere, og vi er enige med Riksrevisjonen om at det er spesielt viktig ved utforming av forvaltningsplaner, om man skal bedre måloppnåelsen.

Banket du i bordet?

**Møtelederen:** Nei, men jeg burde gjort det.

**Inge Even Danielsen:** Har jeg brukte opp tiden? Takk.

**Møtelederen:** Det var nok en annen lyd du hørte, men det stemte med antakelsen på tida.

**Inge Even Danielsen:** Ok. Det var noen som banket i bordet, i hvert fall.

**Møtelederen:** Da går vi videre til generalsekretær Eldar Berli i Norges Jeger- og Fiskerforbund, vær så god.

**Eldar Berli:** God dag! Jeg takker for invitasjonen til å delta i høringen.

Norges Jeger- og Fiskerforbund mener at endringen av rovviltforskriften, slik at hele naturmangfoldloven § 18 b og c kan legges til grunn for lisensfelling, burde vært på plass langt tidligere. Vi etterlyser en større vilje til å ta bestemmelsene i bruk og benytte det skjønnrommet som ligger i anvendelse av bestemmelsene når bestandsmålet er nådd, og når vilkåret om ikke å true bestandens overlevelse er oppfylt.

Eksempelvis gjelder dette anvendelse av lovens § 18 b i forbindelse med tap av jakthunder. Tap av jakthund kan ikke tallmessig sammenlignes med tap av beitedyr, men må vektlegges etter hvordan slike tap oppleves, og etter hvilken betydning det har for mulighetene til å bruke løs hund under jakt. Effekten av jakt som utmarksnæring i områder med ulv er også noe vi mener bør vektlegges.

Jeger- og Fiskerforbundet har over tid opplevd manglende vilje fra departementet til å fokusere på hvordan de store rovdirene påvirker jakt og utøvelse av annen friluftsliv, og på lokalsamfunnets opplevelse og effekter på

livskvalitet og andre samfunnsmessige forhold. Vi ser det som viktig at praktiseringen av naturmangfoldlovens vilkår for å fatte vedtak om felling ikke settes slik at det blir nærmest umulig å oppfylle.

Lisensfelling og kvotejakt skal være de primære virkemidlene for å regulere bestandene i henhold til bestandsmålene fastsatt av Stortinget. Dette er viktig for å bidra til å alminneliggjøre rovviltforvaltningen. Hensyn til utmarksbruk, herunder jakt og annen friluftsliv og utmarksbasert næringsvirksomhet, må vektlegges i større grad i den løpende forvaltningen og inngå som en del av den todelte målsettingen.

Slik Jeger- og Fiskerforbundet ser det, har Klima- og miljødepartementet flere virkemidler, men de vil ikke ta i bruk alle i den løpende rovviltforvaltningen. Vi vil her peke på tre eksempler der KLD ikke benytter de mulighetene som er gitt.

Først til praktiseringen av soneforvaltningen: Stortinget har ved flere anledninger lagt vekt på soneforvaltning som et grunnleggende virkemiddel. En for ensidig praktisering av soneforvaltningen medfører utfordringer eksempelvis hvis det ikke åpnes for lisensfelling i rovviltprioriterte områder når bestanden ligger godt over vedtatt bestandsmål over tid, slik tilfellet er f.eks. for jerv i Hedmark. Selv om jervebestanden gjennom flere år har ligget betydelig over vedtatt bestandsmål for regionen, har KLD omgjort rovviltneemndenes vedtak om kvoter for lisensfelling innenfor de rovviltprioriterte områdene. Jeger- og Fiskerforbundet mener terskelen for å oppfylle naturmangfoldlovens vilkår må kunne senkes i slike tilfeller, noe Stortinget også tidligere har påpekt. Handlingsrommet i anvendelsen av naturmangfoldlovens bestemmelser må utnyttes i større grad, og det er viktig for å skape forståelse for de vedtakene som blir gjort.

Så til løs, på drevet halsende hund, som det heter: KLD har i senere tid lagt bedre til rette for en mer effektiv lisensfelling av jerv gjennom nødvendige endringer i regelverket. Samtidig opplever vi manglende vilje til å ta i bruk flere aktuelle virkemidler. Spesielt gjelder ved bruk av løs hund. Vi finner det krevende å nå fram med faglig argumentasjon overfor både direktorat og departement og manglende vilje til å igangsette en prøveordning for å høste erfaring både med hensyn til dyrevelferdsmessige forhold og effektivitet. Jeger- og Fiskerforbundet er opptatt av rammer for lisensfelling som ivaretar hensynet til dyrevelferd og human jakt. Jegerne i Norden har god kompetanse på ta fram dyktige jakt-hunder, men det er ikke et ønske i KLD om å bruke dem.

Så til jakttid utenfor sonen: KLDs vedtak om ny jakttid for ulv utenfor ulvesonen er et eksempel på et vedtak som mangler forankring og forståelse. KLD velger å benytte et virkemiddel i strid med erfaringer og råd. Det

avviker vesentlig fra departementets eget høringsfor-slag, og det hindrer effektiv lisensfelling under elg- og hjortejakta på høsten når mange jegere allerede er ute.

Vi opplever at KLD ikke klarer å løse utfordringene knyttet til behov for samarbeid mellom rovviltregione-ne på en tilstrekkelig god måte. Det er viktig at departe-mentet i større grad klarer å motivere rovviltneemndene til å finne gode løsninger. I rovviltforliket av 2011 ble det understreket at klageavgjørelser av et overordnet poli-tisk organ, som departementet, ble vurdert som en vik-tig forutsetning for å dempe konfliktene. Forslaget om en uavhengig rovviltklagenemnd vil ikke være i tråd med en slik målsetting, men heller bidra til en svekket styring fra KLD. Svekket politisk styring og manglende vilje til å ta i bruk handlingsrommet som ligger i anven-delse av naturmangfoldloven, vil ytterligere kunne for-sterke konfliktnivået.

Og helt avslutningsvis: Som vi ser det nevnt her, er det det politiske skjønnsrommet som allerede ligger der i dag, som må benyttes hvis en skal senke konfliktnivået rundt rovvilt.

**Møtelederen:** Takk skal du ha. Da går ordet videre til sekretær Anne Delphin fra Naturbruksalliansen, vær så god.

**Anne Delphin:** Naturbruksalliansen er et samar-beid som er opprettet mellom ti organisasjoner for å bi-dra til en forvaltning av ulvebestanden i Norge som er i tråd med Stortingets vedtak og intensjoner. Når det gjelder hvilke organisasjoner som deltar i alliansen, vi-ser jeg til en egen epost som komiteen har fått, om det. Dette innlegget, og for så vidt samarbeidet, dreier seg først og fremst om forvaltningen av ulv.

Den 8. januar i år møtte nærmere 10 000 mennesker opp til fakkeltog i Oslo for å vise sin misnøye med regje-ringens rovviltpolitikk. Det de ba om, var at regjeringen må følge opp de vedtak og målsettinger som Stortinget har fastsatt for rovviltforvaltningen, og med det som bakteppe mener vi det er på høy tid at Riksrevisjonen ser nærmere på den forvaltningen som utøves av Klima- og miljødepartementet på rovviltområdet. Vi vil først og fremst besvare komiteens spørsmål nr. 1, om hvorvidt Klima- og miljødepartementet har fulgt opp Stortingets vedtak og forutsetninger, og da går vi konkret inn på de punktene hvor vi mener at det ikke er tilfellet.

En grunnpilar i den norske rovviltforvaltningen er den todelte målsettingen. Stortingets mål har hele veien vært både å sikre bærekraftige rovviltbestander og en fortsatt aktiv bruk av utmarksressursene og opprethol-delse av levende lokalsamfunn. Stortinget påpekte spe-sielt, ved behandlingen av rovviltmeldingen i 2004, at det skal være mulig med beitenæring i områder med rovdyr.

I dagens ulvesone, som dekker store deler av Østlandet, har Nibio dokumentert at det ikke lenger finnes beitedyr igjen i utmarka, med unntak av på øyer, innenfor inngjerdinger og i inngjerdet gårdsnær utmark. Det er altså en hel landsdel hvor utmarka ikke lenger kan benyttes til beite. I det samme området har resultatet fra elgjakta gått betydelig ned, og det mener vi bryter med den todelte målsettingen og med forutsetningen om at det skal være mulig med en fortsatt aktiv bruk av utmarksressursene i områder med rovdyr.

Så er da også ulvesonen blitt noe annet enn hva Stortinget kan ha forestilt seg da den ble opprettet i 2004. Den ble opprettet før det, men i 2004, da det første rovviltforliket ble vedtatt, var målsettingen å komme opp i tre ynglende flokker av ulv innenfor sonen. I dag har vi en sone som huser åtte ynglende flokker av ulv og i tillegg rundt 7,5 revirmarkerende par som ikke hadde valper i fjor. De eneste ulvene som er felt innenfor sonen, er Slettås-paret, som ble tatt ut i fjor – altså to stykker.

Dagens bestandsmål er på fire–seks ynglende ulv, hvorav tre ynglende familiegrupper av ulv, hvor minst tre skal være helnorske, og hvor grenseoverskridende flokker teller som en halv. Det er med andre ord overskredet med god margin og har vært det i de årene som er gått siden det ble vedtatt.

Når Riksrevisjonen i sin rapport sier at bestandsmålet for ulv er nådd, mener vi det må basere seg på en forståelse av bestandsmålet som et minimumsmål, og det mener jeg er en feil tolkning av bestandsmålet. Stortinget presiserte i sin innstilling i 2016 at

«bestandsmålet skal oppfattes slik at det er et minimums- og maksimumsmål og at dette er nådd når man har passert 4 og det skal ikke overstige 6».

Klima- og miljødepartementet har vist liten eller ingen vilje til å gjennomføre en regulering av bestanden ned til det nivået som Stortinget har bestemt. Rovvilt-nemndene har hvert år vedtatt kvoter for lisensfelling som er store nok, men disse er overprøvd av Klima- og miljødepartementet, og konsekvensen er at vi ligger langt over bestandsmålet. Dette er direkte årsak til en unødvendig høy belastning for innbyggerne i ulvesonen, et høyt konfliktnivå og manglende tillit til myndighetene. Så Riksrevisjonens feiltolkning på dette punktet mener vi er beklagelig, og det har også gitt som resultat at Riksrevisjonen ikke har sett nærmere på regjeringens oppfølging av bestandsmålet for ulv.

Heller ikke når det gjelder kompensasjon for dem som bærer belastningen med ulvesonen, har regjeringen oppfylt Stortingets vedtak. Ved behandlingen av ulvemeldingen i 2016 ble følgende vedtatt:

«Stortinget ber regjeringen utrede mulige økonomiske ordninger for tap av eventuelle rettigheter

eller belastninger innenfor ulvesonen og viser til ulvesoneutvalgets forslag knyttet til dette spørsmålet.»

Dette vedtaket kom i tillegg til at Stortinget ba regjeringen om å vurdere «mulige ordninger for midler til kommuner med ynglinger innenfor ulvesonen» og legge fram en egen sak om det.

Begge disse vedtakene mener Klima- og miljødepartementet er kvittert ut med tilskuddsordningen til kommunene. Men det ble ikke gjennomført noen utredning, og det ble ikke lagt fram noen sak, og den tilskuddsordningen som er opprettet, gir ingen føringer om kompensasjon. Av tilskuddsregelverket framgår det også at formålet med ordningen kun er konfliktdemping.

Så Riksrevisjonen har dessverre ikke gått konkret inn på disse tingene, men vi håper at komiteen vil følge opp det i sin videre behandling.

**Møtelederen:** Takk for det.

Da går vi over til vår mulighet til å stille spørsmål, og vi starter med 10 minutter som disponeres av sakens ordfører, som er Nils T. Bjørke, vær så god.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Eg prøvde litt tidlegare i dag å utfordra NINA på måtar å redusera tapa i reindrifta på. Då fekk eg i grunnen til svar at det var mange andre utfordringar i reindrifta, og eg forsøkte å gjenta spørsmålet utan å få nokon gode svar. Eg er ikkje i tvil om at det er mange utfordringar òg i reindrifta, men kor stor del av tapa og utfordringane i reindriftsnæringa vil de seia kjem av rovdyra? – Me kan begynna med reindriftsamane.

**Inge Even Danielsen:** Reindriften har store utfordringer, som mange andre, og utfordringene går stort sett på arealsituasjonen – tiltak og inngrep – og så kommer rovdirene på toppen av dette. Om man ser på tallene tilbake i tid, har reindriften årlig søkt om å få erstattet fra 45 000 til 90 000 rein som er tatt av rovvilt, og jeg skulle anta – uten at jeg har så sikre tall på det – at dette stemmer ganske godt med virkeligheten. Jeg regner med at dere senere i dag får en redegjørelse fra en som har veldig store tap, om hva det innebærer for ham. Men som jeg nevnte innledningsvis: Det statsråden hevdet, var at stordelen av tap i reindriften hadde andre årsaker enn rovvilt. Det er sannhet med store modifikasjoner, for tapstallene har vært utrolig store.

For mitt vedkommende nevnte jeg at jeg har moderate tap, men jeg har tap som ligger i størrelsesordenen 70–110 rein per år. Så får jeg kanskje erstattet bortimot 25 pst. av dette. Det er én ting. Men samtidig påføres reindriften et stort merarbeid. Det anslås i størrelsesordenen 40–50 dagsverk i året, og for vårt vedkommende dreier det seg om bortimot 500 dagsverk når det gjel-

der distriktet. Dette er etter hvert blitt en veldig stor belastning. Ikke nok med at de tar dyr, men samtidig får man en uholdbar avlssituasjon hvor man aldri får tid til å hente seg inn. Tidligere hadde vi perioder i året som var relativt rolige, men nå er det full guffe stort sett hele året, og spesielt hele høsten og utover. Til og med i paringstida, hvor det normalt bruker å være veldig rolig, må vi gjete knallhardt. Og ikke nok med den merbelastningen dette påfører oss, samtidig fører det også til store konflikter med andre interesser, eksempelvis jordbruket.

**Nils T. Bjørke (Sp):** For å fylgja opp det litt: Mellom anna i saueneinga er det ofte slik at ein får òg utfordringar med vekt og med avl vidare når ein får så store tap. Korleis ligg det an i reindriftsnæringa?

**Inge Even Danielsen:** Ja, i områdene som har de største belastningene med rovvilt, går det ut over en rettet slaktestrategi, og de får etter noen år problemer med det avlsmaterialet de sitter på. Enkelte distrikter i Norge leverer ikke hunnrein på grunn av store tap. Da er man kommet inn i en veldig trasig og vanskelig situasjon hvor tapene også kan eskalere på grunn av det.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Over til jeger- og fiskarforeininga: De snakka om at ein ikkje utnytta dette med lisensjakt godt nok. Kor stor betydning vil det få for uttaket av ulv at ein no har utsett lisensperioden såpass mykje som ein gjer?

**Roar Lundby:** Vi har sett i hele høst at det har vært mange ulveobservasjoner utenfor ulvesonen, i områder der det ikke skal være ulv, der både hjorte- og elgjegere har hatt muligheten til å felle dem når de allerede er ute på hjorte- og elgjakt. Vi mener at det hadde vært veldig konfliktdempende hvis jegerne som allerede er ute, kunne ha benyttet de mulighetene de har, til å felle ulv i stedet for å måtte vente til 1. desember. Det kan bli mye snø i en del områder, det kan bli vanskeligere å komme til, og man burde ha benyttet muligheten. Det er så klart veldig vanskelig å si hvor mange som har hatt skuddmulighet eller ikke, men vi er helt sikre på at mange ulver hadde kunnet bli skutt. Det har vi også sett i tidligere år, når jakten startet 1. oktober, at mange kunne ha vært felt mye tidligere i sesongen.

**Eldar Berli:** Jeg kan legge til at vi må se på de tallene og evaluere dem etter den perioden som er nå. Men når det gjelder utvidelsen om våren: Da er sporsnøen borte, og interessen for å gå på jakt er også betydelig lavere – må vi forvente – når vi kommer ut i ynglingstiden.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Naturbruksalliansen var oppteken av at det er eit intervall det skal liggja innanfor, og

ikkje ei minimumsgrense. Eg oppfatta deg slik at du meiner at det vert handtert som ei minimumsgrense per i dag. Det var òg ganske tydeleg i Stortingets vedtak 770 for 2015–2016 korleis ein skulle gjera dette for at ein skulle ha tillit ute i distrikta. Har du lyst til å kommentera det noko?

**Anne Delphin:** Hvordan man kunne ha utformet en sånn ordning, tror jeg ikke jeg skal gå direkte inn på nå. Det som vi mener er mest mangelfullt, er at Stortinget har bedt om en utredning av det spørsmålet. Ulvesonen ble opprettet for mange år siden, da det var vesentlig mindre ulv enn det er i dag. Konsekvensene av å innføre en sånn sone ble aldri utredet den gangen. Det har ikke blitt utredet i tiden etterpå heller – heller ikke i 2016, da ulveforvaltningen var oppe til behandling i Stortinget. Ved å følge opp det vedtaket Stortinget da fattet, ved å se på mulige kompensasjonsordninger, vil man også kunne få en mye bedre oversikt over de faktiske konsekvensene av ulveforvaltningen i ulvesonen. Så vi mener at det er veldig viktig at akkurat den mangelen blir påpekt og fulgt opp. Det holder ikke at man oppretter en tilskuddsordning til kommunene hvor formålet kun er konfliktdemping, for her er det mange rettighetshavere som har mistet muligheten til å utnytte beiteretten sin. Jaktretten mister også gradvis sitt innhold og sin verdi når elgjakten blir stadig dårligere.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Så vil eg stilla spørsmål til Sametinget, som vel er ein sterk part her, om enn ikkje så direkte når det gjeld næring. Oppfattar de at forvaltninga syter for at det vert ei fornuftig erstatning til dei som lid tap? Er forvaltninga oppteken av å avgrensa tapa til reindrifta? Det er for så vidt òg ein god del andre beitedyr i Finnmark.

**Karen Anette Anti:** Jeg fikk ikke med meg det siste spørsmålet.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Særleg innan reindrifta er den største utfordringa dykkar, men det er òg ein del andre beitedyr. Denne konflikten mellom reindrift og landbruk på grunn av rovdyra vart nemnt i stad. Kan de utdjupa det litt?

**Karen Anette Anti:** Jeg kan si noe om tap av rein og om forvaltningen begrenser det i stor grad. Man prøver å få det til med soneforvaltningen, men man lykkes veldig dårlig med å begrense tapene med den todelte forvaltningen.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Eg kan prøva å vera litt tydelegare i spørsmålet: Er det andre tiltak som hadde vore meir effektive for å dempa tapa?

**Jørn Gunnar Olsen:** Jeg kan først ta dette med tap: Du spør om næringens erfaringer når det gjelder tap. Vi kjenner til at beitenæringene opplever et tapstall som er mye større enn det som forskningen og forvaltningen presenterer. Reineiere er ute i felten hele tiden. De er sammen med reinen hele tiden, og de kjenner til både rovdyrbestandene, rovdyrtrykket, topografien, beiteforholdene og andre ting. Det er derfor vi i flere år har framhevet at man må få erfaringsbasert kunnskap fra reindriftsnæringen inn i forvaltningen og forskningen. Vi er fornøyd med at det nå er satt i gang et arbeid mellom Miljødirektoratet, Sametinget og NRL som går ut på å implementere erfaringsbasert kunnskap i rovviltforvaltningen.

Du spurte om hvilke virkemidler som vil være mer effektive enn de som er i dag. Som Karen Anette Anti sa i sted, har vi – spesielt de siste par årene – når det gjelder angrep fra ørn, bedt departementet om å sette inn straks-tiltak i den perioden som er verst, i kalvingstiden. Det vi da snakker om, er å ta ut ørn som gjør skade, ta ut de individene som gjør skade. Det er, som Karen Anette Anti sa i sted, selvsagt mange ting som forårsaker tap. Vårt poeng er at rovdyrbestandene og tapene er for høye. Det som må gjøres, er å redusere antallet skadedyr.

**Møtelederen:** Da går vi over på den felles spørsmålsrunden. Den første til å stille spørsmål er Eva Kristin Hansen, vær så god.

**Eva Kristin Hansen (A):** Jeg har lyst å følge opp det siste som ble tatt opp her, og som også Sametinget tok opp i innledningen sin, at tapstallene oppfattes som mye større enn det som blir beskrevet fra myndighetenes side, hvis man skal si det som det er, og at man bør gjøre kunnskapen mer erfaringsbasert. Hvis den hadde vært mer erfaringsbasert – hvor mye tror dere det ville ha påvirket uttaket av rovdyr?

**Inge Even Danielsen:** Jeg tror faktisk at det ville ha påvirket uttaket av rovdyr i stor grad, for dessverre har holdningen, som bl.a. ministeren har vist til, at en stor del av tapene skyldes rovdyr, festet seg hos mange. Så man kunne implementert tradisjonskunnskap og hatt andre metodevalg når det gjelder det å tolke de studiene som har blitt gjort. Jeg kan nevne at for mitt vedkommende har jeg fra 2007 vært med på det miljøovervåkningsprogrammet som NINA leder. Gjennom det programmet har vi sett at simleflokken min i gjennomsnitt har en drektighet på 96 pst. Det har vært tidligere studier, som har pågått over mange år, som har vist at normaltallet før tilkomsten av mange rovdyr lå på 1–2 pst. Dette er studier som har blitt publisert i anerkjente tidsskrifter, som har gått over veldig lang tid, og som man tidligere festet lit til. Men i dag er jeg i den situasjon at

jeg produserer mer på min flokk enn det som skal være mulig med den kunnskapen som blir lagt til grunn i forvaltningen, i erstatningssammenheng. Så det er et veldig stort paradoks her.

**Karen Anette Anti:** Jeg vil legge til at den tradisjonelle kunnskapen som reindriften innehar, er kunnskap som er opparbeidet gjennom generasjoner. Det er en kunnskap som ikke er nedskrevet, men som ligger i næringen. Den er stor og innehar veldig mye. Den må også kunne legges til grunn, for det er to måter å vite noe på: Det er den tradisjonelle kunnskapen, som ikke er skrevet ned noe sted, og det er den kunnskapen forskningen bidrar med. Hvis man kunne hevet blikket litt, fått et større perspektiv og tatt inn både tradisjonell kunnskap og den som forskningen baserer seg på, hadde man fått et mye større og videre bilde.

**Møtelederen:** Da går vi videre til Bente Stein Mathisen. Jeg minner nok en gang om at både spørsmål og svar bør være korte.

**Bente Stein Mathisen (H):** Jeg har et spørsmål til Naturbruksalliansen, ved Anne Delphin. Jeg oppfattet det slik at du sa at forvaltningen i lang tid har ført en sonopolitikk som har gitt helt andre konsekvenser enn det Stortinget har vedtatt, bl.a. ved at vi har fått et høyere bestandsmål for ulv enn det som ligger i forliket, og at det igjen har fortrenget beite- og utmarksrettighetene til bønder, spesielt i Innlandet. Stemmer det? Er det riktig oppfattet?

Hvilke svar har man fått når man har kommet til myndighetene og forvaltningen med dette, og hva kan vi gjøre med det?

**Anne Delphin:** Nå har vi ikke bare fått et bestandsmål som ligger noe høyere enn det som var tilfellet den gangen. Det største problemet er at vi har en bestand som ligger langt høyere enn det som har vært intensjonen. Rovviltnemndene vedtar hvert år kvoter for lisensfelling, som for så vidt er store nok til å få bestanden ned på bestandsmålet. Problemet er at Klima- og miljødepartementet overprøver de vedtakene. Begrunnelsen for det er som regel at man mener det ikke er grunnlag rent juridisk for å vedta felling etter naturmangfoldloven. Det sier de til tross for at Stortinget våren 2017 hadde en egen runde hvor man la vekt på å gjøre regelverket mer fleksibelt, slik at man kunne legge flere forhold til grunn enn bare beitedyr – og skade på beitedyr – for å kunne åpne for lisensfelling. Det var da naturmangfoldloven § 18 c), hvor skjønnssrommet forvaltningen har for å kunne åpne for lisensfelling, ble presisert, eller tydeliggjort, av Stortinget, om hva man skulle legge vekt på. Det opplever vi at Klima- og miljødepar-

tementet ikke har fulgt opp – og ikke bruker det handlingsrommet godt nok.

Jeg vil anbefale at dere også spør Stein Erik Stinessen fra Utmarkskommunenenes Sammenslutning, USS, som kommer senere i dag. Han har bra kompetanse på akkurat den delen av lovverket, og hvordan det kan brukes mer aktivt.

**Møtelederen:** Hanne Dyveke Søttar, vær så god.

**Hanne Dyveke Søttar (FrP):** Jeg har et spørsmål, som Sametinget tok opp, og det gjelder ørn. Bestandsmålet for ørn er ikke fordelt på regioner i Norge. Man har en landsoversikt – vi skal ha så og så mange ørn i Norge, men det gjelder kongeørn. Tror eller mener dere at det kunne ha virket litt mer rettferdig hvis det også hadde vært delt inn i regioner? Vi vet at ørnen er veldig mye nordafor, men ikke så mye sønnafor. Føler dere at det kunne ha vært mer rettferdig hvis dette hadde vært lagt opp på samme måten?

Så nevnte du litt om det med havørn. Det blir egentlig ikke tatt med. Det som blir tatt med når det gjelder rovdyr, er kongeørnen. Kunne du si noen ord om det? Man er vant med begge deler, men jeg har ikke tenkt på havørnen på den måten når det gjelder reindriftsnæringen. Det var egentlig litt nytt.

**Karen Anette Anti:** Hvis jeg får begynne med havørnen: Når man ser på havørnens oppbygging, så er den ganske svær – og har svære klør. Man kan si at det ikke er kunnskapsbasert at havørnen tar reinkalver, men det opplever faktisk utøverne. De har sett at havørnen også gjør det. Havørnen er med og spiser av det andre dreper, så da må dyr drepes på nytt. Den skal også ha sin del av kaka, kan man si.

Når det gjelder å fordele ørnen, er spørsmålet om det ville fått ned det antallet ørn vi har i dag. Ørnen, sånn som det er dag, forvaltes i veldig liten grad. Jeg vet ikke på nåværende tidspunkt om det hadde løst noe. Det er vel mye annet som skulle blitt løst før man hadde hatt en mer rettferdig fordeling av tap, kan man si.

**Møtelederen:** Da er det Freddy André Øvstegård, vær så god.

**Freddy André Øvstegård (SV):** Sametinget har uttalt – det står på side 93 i rapporten – at «det er problematisk at nemndene reduserer størrelsen på rovvilt-prioriterte soner når de reviderer forvaltningsplanene». Det vises bl.a. til Trøndelag, hvor jervesonen er blitt redusert – og litt enkelt forklart, så eser det ut andre steder. Kunne dere kommentert hvordan det påvirker dere?

**Jørn Gunnar Olsen:** Den erfaringen vi har med Trøndelag, er at når en reduserer jervesonen, må en oppnå bestandsmålet utenfor jervesonen. Da blir det et press på de områdene som er utenfor jervesonen. Det er utenfor den sonen at reinsdyrene befinner seg. Det var vel det vi sa under intervjuet.

**Møtelederen:** Danielsen, vær så god.

**Inge Even Danielsen:** Det jeg regner med at Sameetinget sikter til når man trekker fram det som skjedde i Trøndelag og forandringen av jervesonen, var den hestehandelen som skjedde mellom region 6 og region 5, hvor man flyttet jerveyngling fra Forollhogna, det vil si fra region 5, til samisk reinbeiteområde i region 6. Jeg regner med at det er det det siktes til. Det var for øvrig noe som ble møtt med veldig sterke røster internt i reindriften i Trøndelag. Man hadde også en situasjon hvor Sametingets medlemmer i nemnda gikk imot, mens de øvrige sa ja.

**Møtelederen:** Da er neste spørsmål fra Nils T. Bjørke, deretter har jeg tegnet meg selv.

**Nils T. Bjørke (Sp):** De har snakka ein god del om ørn. Det eg har lyst til å høyra dykkar syn på, er: Er det vanskeleg å ta ut ørn som gjer skade, når ein ønskjer å plukka ut dei som gjer skade? Kva er den praktiske erfaringa med det – om anten Sametinget eller reindriftsnæringa har lyst til å svara på det?

**Jørn Gunnar Olsen:** Jeg kan begynne med å svare på det. Det er nærmest umulig å få skadefellingstillatelse på ørn. Det er bl.a. rovviltforskriften § 12 som er til hinder for det, for der står det vel at skal det være en mulighet for å ta ut ørn, må man identifisere skadegjørende individ. Da får man som oftest som svar at det ikke er mulig å identifisere hvilket individ som gjør skade, og da kan man heller ikke få skadefellingstillatelse.

**Møtelederen:** Danielsen, vær så god.

**Inge Even Danielsen:** Når det gjelder ørn, har det vært et problem at man peker på den spesifikke ørnen som skadegjør, og at det gis veldig korte frister for å ta den ut. Det kan kanskje være naturlig å gjøre det på vinteren. Men i barmarksperioden, og kanskje spesielt i kalvingstiden, tror jeg nok at alle ørner er skadevoldere. Antallet ørn er nok like viktig som én ørn som har spesialisert seg.

**Møtelederen:** Da har jeg et spørsmål til Norges Jeger- og Fiskerforbund. Jeg er kjent med at dere har vedtak om at vi skal ha alle de fire store rovdirene. Dere mener kanskje noe annet om antall, men samtidig er dere opptatt av forvaltningen av dem. Jeg ser gjerne at

dere sier litt mer om hva dere har å bidra med når det gjelder effektiv lisensjakt. Kvotejakta er vel ganske effektiv, men når det gjelder lisensjakta, er den omtalt i Riksrevisjonens rapport.

Jeg vil gjerne at dere kommenterer litt det som ble sagt her tidligere. Når det gjelder de fire store rovdynene, har vi et spesielt ansvar for jerv, for den er truet internasjonalt. Samtidig vet dere at når det gjelder forvaltningen av den, og for den saks skyld også jakt på den, er det en utfordring. Det ble antydnet her at kanskje man burde hatt noe mer jerv i barskogområdene for å lette trykket i noen av de andre områdene. Jeg vil gjerne at dere sier litt om det, for det var et innspill som vi la merke til fra den siden av bordet.

**Roar Lundby:** I forbindelse med effektiv lisensfelling har vi sagt at vi mener at det er flere virkemidler her som er mulig å ta i bruk. Vi ser at noen av disse har kommet nå, i en permanent forskrift fra KLD, med både lys på åter og bruk av fangstredskap på bås bl.a. med elektronisk varsling.

Vi synes det er rart – vi har prøvd flere ganger å få lov til å bruke drivende hunder i tillegg. Det gjelder både jerven, som du sier, og bjørn og ulv i tillegg. Vi mener at hadde man tatt i bruk det virkemidlet og tillat bruk av løs, på drevet halsende hund, hadde vi kunnet felle betydelig flere dyr i andre områder enn der det blir felt i dag. Det er mange jegere som har gode revehunder, de har blitt dyktige gaupejegere i tillegg, det viser gaupejakta, og de samme hundene kunne en også ha brukt på de andre store rovdynene hvis det hadde vært åpning for det og blitt gitt tillatelse.

I forbindelse med lisensfelling av jerv mener vi også det. Vi ser der at de områdene der man er dyktige, vel er i Trøndelag og i en del av områdene på Innlandet, som feller mye jerv. Det er også jegere som har fått mye kompetanse. De har holdt på med både smårovviltjakt og andre store rovdyn i flere år, og man har etablert gode systemer både for overvåking og varsling seg imellom og fått på plass mange gode hunder i tillegg til det. Hadde vi i tillegg latt de jegerne fått lov til å bruke løs, på drevet halsende hund på jerv, er vi helt sikre på at jervejakta og lisensjakta hadde blitt betydelig mer effektiv – altså hvis den tillatelsen hadde blitt gitt. Jeg vet ikke om jeg svarte på spørsmålet her.

**Møtelederen:** Det var innspillet vi fikk her tidligere om jerv, og antydningen om at vi burde tillate større bestander av jerv i barskogområdene, som jeg gjerne ville hatt deres kommentarer på. Det var Wabakken, mener jeg, som kom med det i en tidligere runde.

**Roar Lundby:** Jeg vet ikke helt akkurat hva en skal si til det. Vi har valgt å forholde oss til det bestandsmål

let som er satt, og så er det opp til de ulike rovviltnevnene å lage forvaltningsplaner og si noe om hvor de vil ha rovdynene.

**Møtelederen:** Danielsen, vær så god.

**Inge Even Danielsen:** At jerven skal være spesielt truet, er noe vi stiller oss veldig tvilende til. Det som skjer nå, er at det begynner å bli så mye av den at den tar tilbake skogen. Det skjer både på norsk og svensk side. Jeg er rovdyrkontakt selv, og jeg samarbeider en del med dem på svensk side, i Härjedalen, og de sier at det har blitt verre enn noen gang å finne de fleste ynglelokalitetene på grunn av at det er så mye jerv på skogen. Så det er nok et sunnhetstegn at den tar tilbake gamle områder.

Det er også en annen ting som gjør at jeg betviler at den skal være spesielt truet. Jeg leser den genrapporten, jervrapporten, annerledes enn den ble presentert tidligere i dag, men vi skal også huske at Sverige, som har fulgt en veldig konservativ jerveforvaltning, nå er i ferd med å innføre lisensjakt på jerv.

**Møtelederen:** Da tror jeg vi har fått stilt de spørsmål som vi skulle stille, og dere får, om nødvendig, tid til en kort kommentar til slutt, men det må i så fall skje innenfor en felles ramme på 5 minutter – det er kvoten, rett og slett. Hvem vil begynne? Anti – vær så god.

**Karen Anette Anti:** Avslutningsvis kan jeg bare si at rovviltsituasjonen er en stor belastning for de samiske beitenæringene. Jeg kan ikke la være å nevne ørn. Den er en svært stor belastning for reindriften, særlig i kalvingstiden, sett opp mot både dyrevelferd, økonomi og de psykiske belastningene dette medfører for reineiere. Dette er i kalvingstiden, hvor vi har nyfødte kalver, og det er en utrolig stor belastning å være reineier i et område hvor det fødes kalver og ørn sirkler rundt hele tiden. Det er ikke bare én ørn, men det er mange ørnepar innenfor kalvingsområdene, og i dag foreligger det ikke noe verktøy som funker for å få skadefelling på ørn.

Jeg kan heller ikke la være å nevne saksbehandlingstiden for rovvilterstatningen i region 8, bl.a. Der har saksbehandlingstiden vært på sju–åtte måneder. Det synes jeg ikke er noe å være stolt av.

**Jørn Gunnar Olsen:** Jeg kan bare legge til at det skal settes i gang et forskningsprosjekt på kongeørn nå i Troms. Opprinnelig skulle skadefelling av ørn inngå i det prosjektet, det sto vel noe sånn som at skadefelling før skade skulle prøves ut der. Vi i Sametinget er veldig skuffet over at man har gått bort fra det. Det svaret man får, er at det må forskes mer på andre årsaker før man kan vurdere det. Vi mener at det har blitt forsket nok, at nå bør det iverksettes felling.

**Møtelederen:** Jeg så at Berli ba om ordet.

**Eldar Berli:** Jeg ba om ordet, men til en avsluttende kommentar.

**Møtelederen:** Da er det Delphin.

**Anne Delphin:** Forvaltningen av ulv er årsak til mye konflikt og til helt konkrete og reelle belastninger. Mange i befolkningen innenfor ulvesonen opplever at de bærer en belastning på vegne av fellesskapet ved å være det området som er utpekt til å ha den bestanden. Da det ble lagt fram en egen stortingsmelding i 2016 om ulvepolitikken spesielt, var det på en måte et resultat av det, at dette er et område av politikken som er spesielt utfordrende. I lys av det synes vi det er underlig at ikke Riksrevisjonen har sett spesielt på de vedtakene som ble fattet ved Stortingets behandling av ulvemeldingen, og har sett på hvordan det er fulgt opp. Det er spesielt dette med kompensasjonsordninger og bestandsmålet som vi mener at man må se nøyer på.

**Møtelederen:** Danielsen, vær så god.

**Inge Even Danielsen:** Jeg håper at komiteen og Stortinget tar konsekvensene av det som skjer, til etterretning og gjør noe med det, for situasjonen er desperat for mange. Jeg vil også oppfordre dere til å følge etter svenskene når det gjelder forvaltning av bjørn. Sverige har kjørt flere bjørneprosjekter som viser at bjørn er en veldig stor skadevolder. På bakgrunn av det tar de bort bjørn uavhengig av om det er binne med unger når man kommer inn i kalvingsområdene på våren. Vi merker det veldig godt, for de årene som svenskene tar ut mye bjørn i samebyene, er det rolig hos oss, men de årene hvor sporsnøen forsvinner og de ikke ser det, får vi problemer.

**Møtelederen:** Berli, vær så god.

**Eldar Berli:** Vi har forsøkt å peke på noen tiltak som kan være konfliktdepende her. Det er ingen hemmelighet at det også er mange meninger internt i vårt forbund om dette, men vi har en politikk å forholde oss til som er tydelig. Vi har forsøkt å besvare spørsmålene vi fikk oversendt, og det går mye på beitenæring, som ikke vi er opptatt av, men utmarksnæring og bruken av utmarka. Vi mener, som jeg forsøkte å si, at KLD ikke har fulgt opp Stortingets vedtak og forutsetninger godt nok. Spesielt i den siste perioden har det vært mange innspill når det gjelder jakttid på ulv, som var en beslutning som kom uten høring – veldig overraskende på mange – og som vi ikke egentlig forstår rasjonalet for.

**Møtelederen:** Da sier vi mange takk til dere. Vi starter høringen igjen kl. 13.35.

Høringen ble avbrutt kl. 13.29.

-----

Høringen ble gjenopptatt kl. 13.35.

*Høring med Naturvernforbundet, WWF Verdens naturfond og NOAH – for dyrs rettigheter*

**Møtelederen:** Da er vi klare til å starte opp, og jeg vil ønske velkommen til fagleder Arnodd Håpnæs fra Naturvernforbundet, til spesialrådgiver Bård Vegar Solhjell, som har med seg seniorrådgiver Marte Conradi og miljøpolitisk leder Ingrid Lomelde fra WWF, og til ledersekretær Silje Elida Junge og jurist Katrin Vels fra NOAH.

Dere har inntil 5 minutter hver til en innledning. Etter innledningen starter komiteens utspørring. Saksordfører Nils T. Bjørke får 10 minutter, og så blir det en åpen spørsmålsrunde på 20 minutter. Så får dere muligheten til en kort oppsummering til slutt.

Da kan vi begynne, og jeg gir ordet til Arnodd Håpnæs fra Naturvernforbundet. Du har inntil 5 minutter til disposisjon – vær så god.

**Arnodd Håpnæs:** Takk for det, og takk for invitasjonen.

Naturvernforbundet har i veldig mange år vært opptatt av å bevare vår natur og våre mest truede arter. Det inkluderer rovdyrartene. Vi er engasjert både lokalt, regionalt og nasjonalt i arbeidet. Vi vet at disse artene er fredet ved lov, de har rødlistestatus, og for jerven har vi et internasjonalt ansvar. Vi har hørt fagargumentasjonen tidligere.

Jerv, ulv, bjørn, gaupe og kongeørn står på liste II i Bernkonvensjonen, der det slås fast veldig tydelig at alle former for forsettlig fangst og fangenskap og forsettlig dreping samt ødeleggelse av ynglesteder eller betydelig forstyrrelse av dyrene er forbudt. Bernkonvensjonen åpner for skadefelling, men understreker at hvis unntak skal gjøres, skal det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning, og felling må ikke være skadelig for bestandens overlevelse. Naturmangfoldloven slår fast at artene skal sikres langsiktig overlevelse, men vi vet at bestandsmålene er satt for lavt og ikke er biologisk tilfredsstillende i forhold til den genetiske kunnskapen og det biologiske levedyktighetsbegrepet for flere av disse artene. Det er politiske kompromisser, de er satt lavere enn kunnskapsgrunnlaget som forskningen har anbefalt, og biologisk sett er det også en ganske vanskelig oppgave å forvalte på det ekstreme presise målet som er satt når det er eksakte bestandsmål.

Områdene til rovdirene er små. Ulvesonen er 5 pst. av landarealet, og de andre arealene for artene rundt omkring i regionene er også veldig små i forhold til de biologiske forutsetningene. Det er et stort problem.

Rovdyrnemndene er statens delegerte forvaltning. Det er statlig forvaltning rovvilt- og rovdyrnemndene utfører. De skal ikke drive med konflikter, men likevel opplever vi omkamper – politiske vedtak som er utover det som vi oppfatter er Stortingets ramme i rovdyrssakene. Ofte er det partisk og negativt for rovdirene, og det er et problem at det er i strid med bl.a. det som Stortinget sa i 2004 om den todelte målsettingen, og at rovdirene skal forvaltes på en økologisk og bærekraftig måte. Det ser vi f.eks. når forvaltningsområdene for bjørn både i Midt-Norge og i Nordland er for små til å nå de bestandsmålene som Stortinget har vedtatt.

På komiteens spørsmål mener vi at KLD ikke følger Stortingets vedtak godt nok, for vi mener at rovdirene prioriteres ned i mange av de vedtakene som blir gjort enten av rovvilt- og rovdyrnemndene eller av Klima- og miljødepartementet. Rovdyrene blir ofte den tapende part. Det går mye på skyting, fellingsvedtak og svake forvaltningsplaner, og det er ikke problemet. Vi opplever at dyrene blir skutt før klagen blir behandlet, vi opplever urealistiske jervekvoter som ligger langt over det som er bestanden i området, som igjen fører til press på at vi må ha mer effektive jaktmetoder. Det sier seg selv at man ikke kan skyte så mye som 40–50 pst. av en så vanskelig art å jakte på som det jerven er.

På spørsmålene 2 og 3 mener vi at kongeørn og delvis gaupe ligger innenfor det som er langsiktig levedyktighet i forhold til bestandsmålene, men vi mener at ulv, bjørn og jerv har fått for lave bestandsmål, at forvaltningen sånn som den praktiseres, ikke er god nok til å ivareta naturmangfoldloven og Bernkonvensjonens målsettinger.

Vi mener f.eks. at lisensjakt på bjørn skulle ha vært forbudt. Bjørn har et ynglemål på 13, og vi har aldri nådd mer enn halvveis til det målet nasjonalt. Allikevel skytes det, sånn som i år, 15 bjørner av en knøttliten bestand. Det er ikke bra nok, og vi mener at Klima- og miljødepartementet ikke møter Stortingets vedtak om at bjørn skal opp på et godt bestandsmål.

Samtidig er det mange flere elementer som viser at vi mener at Klima- og miljødepartementet ikke møter Stortingets vedtak. Det kan jeg eventuelt komme tilbake til. Men i forhold til beitenæringens bærekraft vil jeg bl.a. si at det er gledelig at tap av sau har gått ned voldsomt de siste ti årene. Det er nesten halvert. Det er gledelig at antall sau ligger stabilt i Norge, og vi må huske på at det ligger mer sau på fryseler enn det som dokumenteres som antatt tapt til rovvilt.

I forhold til det mener vi at beitenæringen ivaretas, men rovdyra ivaretas ikke godt nok i den forvaltningen som Stortinget har pålagt forvaltningsmyndighetene.

**Møtelederen:** Takk skal du ha.

Da går ordet til videre til Bård Vegar Solhjell fra WWF Verdens naturfond. Du har også 5 minutter til disposisjon.

**Bård Vegar Solhjell:** Takk, kjære komité.

Som vanleg har Riksrevisjonen gjort ein grundig jobb. Det mest interessante med rapporten er kor positiv han er. Han viser at forvaltninga i grove trekk leverer på det dei vert bedne om, og på Stortingets målsetjingar i rovviltpolitikken. Dei opptrer stort sett fornuftig og lojalt mot vedtak, sjølv i eit konfliktfylt og krevjande politisk landskap. Sjølv har eg delteke i ein del høyringar her i rommet, men neppe nokon som har vore basert på ein så avgrensa kritikk, ikkje på nokon punkter dei to sterkaste formene for kritikk.

Vi i WWF, som andre, meiner det er grunn til å kritisere forvaltninga sin praksis på fleire punkt, og kritikk på enkeltpunkt kjem fram i rapporten. Men når Riksrevisjonen ofte vert brukt som autoritet for å fremje kraftig kritikk mot regjeringa, synest eg vi òg bør tillegge Riksrevisjonen autoritet når dei viser at det ikkje står så ille til.

Eit eksempel på det og eit sentralt funn i rapporten er at det er mogleg å kombinere ei livskraftig beitenæring med livskraftige bestandar av rovvilt, altså den todelte målsetjinga som det store fleirtalet på Stortinget og vi i WWF står bak.

Riksrevisjonen skriv i si oppsummering:

«Både det stabilt høye antallet sau og lam på utmarksbeite og nedgangen i antallet rovviltstatninger viser at sauenæringen er livskraftig nasjonalt. Undersøkelsen viser videre at sauenæringen kan være livskraftig i regioner med høy forekomst av og forvaltningsansvar for rovvilt. Noen beiteområder har likevel en svært høy rovviltbelastning, noe som medfører lokale utfordringer for dyrevelferden til sau og lam på utmarksbeite.»

Dette er viktige utfordringer i dei områda det gjeld. Hovudbildet er likevel framgang og utfordringer som kan handterast.

Den kanskje sterkaste og mest gjennomgåande kritikken i rapporten er at det oppstår ueinigheit mellom departement og direktorat på den eine sida og rovvilt- og rovdyrnemndene på den andre sida, og at rovvilt- og rovdyrnemndene i mange tilfelle ikkje følgjer dei signala dei får frå høgare forvaltningsorgan.

På side 14 i rapporten står det rett ut at

«Klima- og miljødepartementet og rovvilt- og rovdyrnemndene er grunnleggende uenige på fleire vesentlege punkter i fortolkningen av både gjeldende regelverk og Stortingets rovviltforlik».

På side 10 står det at Riksrevisjonen ser behov for å «påpeke at de regionale rovvilt- og rovdyrnemndene er statlige

nemnder, og at Klima- og miljødepartementet dermed har det overordnede ansvaret for å ivareta nasjonal rovviltpoliikk når samordningen på regionalt nivå ikke fungerer».

Og igjen – krystallklart på side 146:

«Rovviltneemndene er dermed ikke uavhengige nemnder, og departementet har som overordnet myndighet anledning til å kommentere og eventuelt gripe inn i forvaltningsplanene.»

Det burde være opplagt at nasjonal politikk vedteken i dette huset krev nasjonal oppfølging. Det er trygt å vite at det vert sagt klart av Riksrevisjonen, som det også går fram av forskrifta § 5.

Kritikk av at forvaltningas mål og innretning ikkje har vorte oppdaterte basert på ny kunnskap etter 2004, er også sentral. Som også forskarane var inne på før i dag, er det vanskeleg å forvalte godt med små soner og bestandsmål. WWF meiner at ei løysing på dei utfordringane vil vere å justere forvaltningas struktur og samansetning. Vi har anbefalt å opprette ei nasjonal og fagleg samansett rovviltneemnd og implementere to regionale bestandsmål, nord og sør, og vareta lokal medverknad gjennom regionale rovviltforvaltningsdelegasjonar. Departementet har sendt på høyring forslag som går i denne retninga, om enn ikkje langt nok.

Gjennom rapporten kjem det fram eit bilde av at det største problemet med dagens rovviltpolitikk ikkje ligg i forvaltningas oppfølging av Stortinget. Då Stortinget vedtok naturmangfoldlova i 2009, forplikta vi oss til å vareta alle norske artar i levedyktige bestandar på lang sikt i heile artens naturlege utbreiingsområde. Det er Stortingets primære føresetnad i rovviltpolitikken. Det målet, å skape levedyktige bestandar, kan truleg ikkje verte nådd med dagens bestandsmål. Klima- og miljødepartementet skriv rett ut i brev til Riksrevisjonen 16. april 2019 at

«bestandsmålene medfører at alle de fire store rovdyrartene vil være klassifisert som truet på *Norsk rødliste for arter 2015*, selv i en situasjon der bestandene av bjørn og gaupe øker opp til bestandsmålene. Ifølge departementet vil det gi et feilaktig bilde av rovviltforvaltningen dersom det oppfattes at forvaltningens ansvar er å få disse artene ut av kategorien truet, da dette ikke vil være i samsvar med Stortingets klare føringer til bestandsmålene.»

Klarare kan det vel ikkje verte sagt. Stortingets vedtekte bestandsmål er i varig strid med den primære føresetnaden som Stortinget har vedteke gjennom naturmangfoldloven: å vareta levedyktige bestandar på lang sikt.

WWF er heilt einige i det overordna målet, og vi er ueinige med dei som seier at det er umogleg. Vi meiner det er mogleg å handtere i fellesskap.

**Møtelederen:** Takk. Da er neste Silje Elida Junge.

**Silje Elida Junge:** NOAH takker for muligheten til å komme med innspill i høring om Riksrevisjonens undersøkelse av rovviltforvaltningen.

NOAH er kjent med Stortingets vedtak og de forutsetninger som ligger til grunn for høringen. Samtidig vil vi understreke at de juridiske rammene for rovviltforvaltning i Norge er satt av naturmangfoldloven, Grunnloven § 12 og Bernkonvensjonen. NOAH oppfatter det slik at rovviltforliket fra 2004 og 2011 og Stortingets melding om ulv fra 2016 er politiske vedtak som kun kan påberopes så lenge disse fortolkes i samsvar med overordnede lover og internasjonale avtaler som er bindende for norske myndigheter.

Naturmangfoldloven ligger sentralt i rovviltforvaltningen, hvor § 5 om formålsbestemmelsen lyder som følger:

«Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder.»

Dette forvaltningsmålet legger klare føringer for rovviltforvaltningen. Hvis man tar utgangspunkt i naturmangfoldloven, er imidlertid flere av de forutsetningene som er lagt til grunn hos Riksrevisjonen, svært problematiske. NOAH vil særlig peke på følgende forutsetninger:

For det første: Bestandsmålene sikrer ikke at bestandene er bærekraftige.

Det er skrevet på side 7 i rapporten:

«For å bevare disse fem rovviltbestandene i norsk natur har Stortinget fastsatt nasjonale bestandsmål.»

Bestandsmål for ulv er ifølge stortingsmelding fra 2016 satt lavt av hensyn til beitenæring og andre utmarksinteresser. Dette er et politisk kompromiss og har lite med reell bevaring av ulv å gjøre. Ved å holde ulvebestanden nede på bestandsmål er arten dømt til å være kritisk truet på ubestemt tid. Dette er ikke i samsvar med naturmangfoldlovens formålsbestemmelser. Det er bekymringsfullt at det ikke er problematisert i rapporten.

Når det gjelder andre rovviltarter, har Riksrevisjonen skrevet på side 128 i rapporten:

«En gjennomgang av Klima- og miljødepartementets budsjettproposisjoner for årene 2012–2019 viser at det (...) ikke er framlagt systematisk kunnskap for Stortinget om rovviltbestandenes levedyktighet eller vurderinger av bestandsmålene basert på slik kunnskap.»

Dessverre har Riksrevisjonen ikke problematisert det manglende kunnskapsgrunnlaget ved undersøkelse av hvorvidt rovviltbestandene i Norge er bærekraftige.

For det andre: Levedyktighet og bærekraft er ikke vurdert ut fra andre viktige faktorer. Det er ikke vurdert med hensyn til naturlige utbredelsesområder, og det mangler en handlingsplan for å sikre levedyktighet for noen av rovviltbestandene i Norge på sikt. Eksempelvis finnes det en handlingsplan for fjellrev. Det er også skrevet på side 62 i rapporten at:

«Bernkonvensjonen stiller også krav om at det må sikres korridorer for bestander som er avhengige av at individene forflytter seg mellom delbestandene.»

Men dette er ikke på noen måte redegjort for videre i rapporten. Når man snakker om genetisk levedyktighet av ulvebestanden i Norge, er spredningskorridorer av avgjørende betydning. Det er verken vitenskapelig eller juridisk mulig å anta at en bestand som er kritisk truet og begrenset til kun en brøkdel – 5 pst. – av sitt naturlige utbredelsesareal, kan overleve på lang sikt.

Etter NOAHs oppfatning er flere av konklusjonene gjort av Riksrevisjonen dermed kun av begrenset betydning for målet for undersøkelsen, nemlig om Klima- og miljødepartementet gjennom rovviltforvaltning har lagt til rette for å oppnå Stortingets todelte mål om bærekraftige rovviltbestander og en livskraftig beitenæring.

NOAH vil kommentere noen temaer.

1. Lisens- og skadefelling. Rapporten fokuserer på å evaluere effektiviteten av skadefelling i stedet for å se nærmere på om andre ikke-letale og proaktive og forebyggende tiltak kunne vært mer effektive, særlig sommerstid. Det brukes urimelig store summer på fellingsforsøk. Heller ikke er lisensfelling på noen måte problematisert, selv om norske myndigheter setter høye fellingskvoter for alle de truede rovdyrartene. Dette kan neppe kalles bærekraftig forvaltning av truede arter.
2. Kunnskap om tapsårsaker og om effekter av forebyggende tiltak. NOAH mener at forebyggende tiltak som ikke innebærer skyting av dyr, har fått for liten oppmerksomhet i planlegging og gjennomføring av rovviltforvaltningen. Det satses betydelige summer og mye innsats på utvikling av beredskaper for å skyte dyr, men det mangler et tilsvarende høyt fokus på utvikling av løsninger som reduserer tap av beitedyr uten at rovdyr skytes.
3. Sauenæringen er ikke livskraftig. Beitenæringen omtales i rapporten som livskraftig kun basert på omfanget av tap til rovvilt, uten at det tas hensyn til andre viktige faktorer, som subsidier, etterspørsel osv. Er det mulig å snakke om en livskraftig beitenæring dersom kjøttet ligger i fryser og staten betaler subsidier for å holde produksjonen oppe? Ved inngangen til september i år hadde Nortura nesten

600 tonn lam på reguleringslager. NOAH stiller dermed spørsmål ved hvorfor staten begrunner skyting av kritisk og sterkt truede rovdyr i norsk natur med at det må gjøres plass i utmarka for produksjon av kjøtt som ender på lager.

Til slutt vil vi også påpeke at det er svært uheldig at næringen er blitt intervjuet i forberedelse av rapporten, mens ingen av dem som står for den offentlige interessen av å bevare ville dyr og natur, blir intervjuet. Ei heller blir lokalbefolkning som ønsker å bevare rovdyr, hørt. Dette er ikke god forvaltningspraksis og vil øke konfliktnivået i rovviltforvaltningen. Rapporten bærer preg av dette. Takk for meg.

**Møtelederen:** Da går vi over til våre muligheter til spørsmål, og det starter med at sakens ordfører, Nils T. Bjørke, får anledning til å disponere inntil 10 minutter. Vær så god.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Takk. Aller fyrst må eg nesten få lov til å presisera at det revisjonen handlar om, er stortingsforliket – rovviltforliket. Eg tykkjer kanskje at enkelte her gjekk ganske langt i ikkje å halda seg innanfor dei rammene. Det er faktisk der dette ligg. Dei som har diskutert og hatt innspel før i dag, har vore opptekne av om ein har halde seg innanfor denne biten.

Eg vert litt i stuss når Naturvernforbundet, som eg oppfattar er oppteke av å bruka lokale ressursar og utmarksressursar på ein mest mogleg naturleg måte, føler at dei er fornøgde med utviklinga i sauenæringa når ein ser at store beiteområde i dag ikkje er i bruk, og der ein har ei sauenæring som stadig vekk er meir på innmark og meir kraftforbasert enn på utmark – nettopp på grunn av rovdyra. Eg har lyst til å utfordra Naturvernforbundet litt på det.

Når det gjeld rovviltnemndene, er det Stortingets klare føresetnad at dei skulle nemnast opp og vera lokale, nettopp for å auka tilliten til forvaltninga og dempa motsetningane. Dette går til WWF: Korleis vil du sjå utviklinga på dette? Me kan begynna med Naturvernforbundet.

**Arnodd Håpnes:** Takk. Vi er opptatt av at utmarka skal brukas, og at beiting skal foregå rundt omkring i Norge. Vi er, akkurat som Stortinget, opptatt av at det todelte målet også skal sikre at rovdyrane har plass ute i den utmarka, sånn at vi sikrer levedyktige bestander av rovdyrane våre. Det må vi greie å få til, og det er derfor det er lagt opp et løp der det både finnes erstatningsordninger, og der vi også har FKT-midler som rovdyrnemndene har et ansvar for å fordele i stor grad og bruker aktivt for å redusere tap.

Gledelig nok er tapene til rovdyr – fra sauenæringen – mer enn halvert siden 2010. Det betyr at det gjøres mye

rett der ute. Enkeltbrukere har store tap, og det er beklagelig, men sann vil det alltid være. Samtidig ønsker vi å påpeke at tap av sau eller rein til rovdyr også er en del av et normaltap. Det er en rammebetingelse for utmarksbeite. Det må gå med noen dyr til rovdyr, akkurat som det gjør når sau drukner eller detter ned fra fjellknatter. Vi må ha det todelte målet med oss, og vi støtter det fra Stortingets side. Vi mener at beitenæringen er nødt til å ta et større ansvar for å sikre det todelte målet for en bærekraftig næring. Hvis de skal bli bærekraftige, må de kunne leve med de små rovdyrbestandene vi har, der to av rovdyrartene fremdeles ligger langt under det vedtatte bestandsmålet.

Hvis både gaupebestanden og bjørnebestanden skal komme opp, må vi selvfølgelig også ha tiltak og en beitenæring som tilpasser seg. Da må vi kanskje også se på andre typer måter å beite på, og på andre typer dyr og bruk på en del plasser der det er størst belastning.

**Bård Vegar Solhjell:** Heile poenget i innlegget mitt og i vårt arbeid med dette har vore å halde oss nettopp til kva Riksrevisjonen faktisk skriv i sin rapport. Det var Riksrevisjonen eg siterte då eg refererte til kva statusen er for beitenæringa i Noreg.

Eg vart litt overraska over saksordførarens kommentar, for det har vore ei rekkje innlegg tidlegare i dag som har problematisert det, men dette er faktisk det Riksrevisjonen sjølv seier når dei har gjennomført sin status. Det same gjeld situasjonen for nemndene. Det er Riksrevisjonen som ei rekkje stader i rapporten – dersom eg ikkje tek feil, er vi oppe i om lag ti forskjellige stader, gjennomgåande i rapporten – tek opp og problematiserer korleis nemndene fungerer. Som eg refererte til, er dei heilt krystallklare i sin omtale, og § 5 i rovviltforskrifta seier også veldig tydelig korleis ein skal forstå dette.:

«Rovviltnemnden skal gjennomføre vedtatt nasjonal rovviltpolitikk innenfor sin region, og skal ha nær kontakt med berørte kommuner og organisasjoner.»

Det er altså forskrifta dei jobbar innanfor i dag. Så kan ein spørje seg om nemndene har ført til mindre konflikt og auka tillit. Eg trur det kan vere like mykje grunnlag for å seie det motsette. Eit av hovudfunna i Riksrevisjonens rapport er omfattande konflikt mellom nasjonalt og lokalt nivå, der Stortingets vilje, som det er departementet som forvaltar, ikkje vert følgt opp lokalt. Det er også etter mitt syn slik, som ein av forskarane var inne på tidlegare i dag, at fakta på bakken er omfattande framgang i å nå den todelte målsetjinga, mens dialogen synest å ha brote saman i større grad, og at konflikten er meir basert på manglande dialog. Eg meiner det er grunnlag for å utfordre om den fungerer, heilt i tråd med

det Riksrevisjonen har sagt, og også i tråd med den einaste eksterne evalueringa som har vorte gjort av nemndene, nemlig NINAs evaluering frå 2016.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Men det var akkurat i behandlinga i 2016 det vart presisert at det var nemndene som skulle ha det siste ordet for forvaltning ute. Så langt eg har sett, er det ingen som til no har kunna sagt at nemndene ikkje har fylgt den nasjonale rovdyrpolitikken i dei oppgåvene dei har gjort. Det er då eg stiller spørsmålet om det ikkje hadde vore mykje meir konflikt-dempande om ein tok omsyn til vedtaka til nemndene.

**Bård Vegar Solhjell:** Eg kan godt ha mi meining om det, men det er Riksrevisjonens rapport som ligg til behandling her. Rapporten fortel om ei rekkje eksempel på sterk usemje mellom nasjonalt nivå og nemndene, og rapporten er krystallklar i si vurdering også av det som ligg i rovviltforskrifta, at det er statlege nemnder som skal følge opp nasjonal politikk. Eg synest det gjer eit visst inntrykk når Riksrevisjonen gjer ein grundig studie av det og finn at det kanskje er det tydelegaste konfliktteiknet, og ein av dei tinga som dei kritiserer i oppfølginga av Stortingets politikk.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Me kjem vel ikkje så mykje lenger her, men eg klarer heller ikkje å sjå at Riksrevisjonen påpeiker at ein har teke feil når det gjeld rovviltforvaltninga i dei ulike nemndene. Men at det er diskusjon mellom sentralt og nemndene, er rett.

Så litt til NOAH: De var innom ulvens naturlege utbreiingsområde, eg lurar på kva de tenkjer er ulvens naturlege utbreiingsområde.

**Katrin Vels:** Takk for det spørsmålet.

Det er hele Norge. Det er foretatt en utredning i 2003 av NINA om hvor mange ulver vi egentlig kunne ha i Norge. Det er en utredning i forbindelse med ny rovviltmelding, Potensielle leveområder for store rovdyr i Skandinavia. NINA kommer der til at den skandinaviske halvøya potensielt kan inneholde nesten 800 ulver, hvorav 288 ulver finnes i Norge.

**Nils T. Bjørke (Sp)** Kanskje litt av poenget mitt med å nemna dette er at det me behandlar, gjeld rovdyrforliket, ikkje naturleg utbreiing av ulven i heile Noreg.

**Katrin Vels:** Det vi sa i vår innledning, var at også naturmangfoldloven må ligge til grunn i norsk rovviltforvaltning, der det i § 5 er snakk om naturlige utbredelsesområder. Så vi utfordrer den tilnærmingen vi har nå, at det f.eks. er kun i 5 pst. av Norge hvor ulven kan forekomme.

**Møtelederen:** Da er neste spørsmål fra Magne Rommetveit, vær så god.

**Magne Rommetveit (A) ]:** I statsrådens svarbrev understrekar han at det er få område innanfor naturforvaltninga som er så kunnskapsbaserte som rovviltforvaltninga. Naturvernorganisasjonane har tidlegare kritisert regjeringa for mangel på kunnskapsbasert forvaltning. Er de einige med statsråden, eller kva synest de om den utsegna som han kjem med i eit svarbrev til Riksrevisjonen?

**Ingrid Lomelde:** Jeg synes egentlig at det kommer ganske klart fram av Riksrevisjonens rapport at til tross for at vi har veldig mye kunnskap om rovdyrene i Norge, og vi har veldig mye god forskningsbasert kunnskap om bestandene, så er ikke bestandsmålet satt på bakgrunn av en vurdering av hva som vil være levedyktige bestander i Norge, det er satt basert på en rapport fra Naturvårdsverket i Sverige. Den rapporten understreker at hvis vi ikke har ordentlig genetisk sammensetning av bestandene, er de ikke levedyktige på det nivået vi har i dag. Rapporten trekker fram at vi ville trenge 1 700 ulver hvis forutsetningene for genetisk innvandring ikke oppfylles. Så er det sånn at den forvaltningen vi har i Norge i dag, har bidratt til at vi har skutt ut genetisk viktige individer av ulv, så sammensetningen av den bestanden er veldig svak.

Det som er viktig med dette poenget med å ha en kunnskapsbasert forvaltning, er at vi trenger å gjøre våre egne vurderinger av hva det vil bety å ha livskraftige bestander av de fire store rovviltartene i Norge. Det er det ingen som har gjort.

**Møtelederen:** Da er Bente Stein Mathisen neste, vær så god.

**Bente Stein Mathisen (H):** Takk for det. Jeg opplever at vi har en kunnskapsbasert forvaltning. NINA problematiserte ikke så mye av det som dere kommer fram med nå, egentlig. Det jeg opplever litt, er at det er litt uenighet om bestandsmålene som er satt fra deres side, man forholder seg ikke til det stortingsvedtaket og det forliket som er inngått når det gjelder bestandsmål, for da ligger det langt høyere på ulv enn målene som er satt. Man kan ikke diskutere noe særlig videre når man er fullstendig uenig om hva man forholder seg til. Vi forholder oss til Riksrevisjonen, som kommer med en rapport i forhold til forliket som er gjort. Hva tenker dere om det?

**Katrin Vels:** Riksrevisjonen har henvist til NINAs rapport om den regionale rovviltforvaltningen, som ble publisert i 2016. NINA sier at de skandinaviske bestandene av alle rovdyrene kan komme til å bli demografisk

levedyktige på sikt. Det vi utfordrer, er at Norge må se på de norske bestandene og også de skandinaviske, men Norge har ansvar for å sikre levedyktige bestander i Norge etter naturmangfoldloven. I det minste har det ikke blitt redegjort for hva dette ansvaret som Norge må ta, er, så dette utgangspunktet om de skandinaviske bestandene er kun en del av forvaltningen.

**Ingrid Lomelde:** Kan jeg få kommentere på det også?

Jeg tenker at noe av det som er viktig med bestandsmålene, ikke er selve målet i seg selv, men måten det praktiseres på i dag. Bestandsmålet sier bare noe om antall ynglinger. Men så er den grunnleggende forutsetningen i rovviltpolitikken at vi skal ha levedyktige bestander av rovviltartene. Når bestandsmålet praktiseres sånn at vi skyter rovdyrene ned til bestandsmålene, sier også Ola Elvestuen i sitt svarbrev til Riksrevisjonen at det vil være helt umulig å oppnå den grunnleggende forutsetningen om at dyrene skal komme ut av kritisk truet tilstand og inn i en levedyktig tilstand. Men hvis vi hadde hatt disse bestandene på et levedyktig nivå, er det ingen ting i veien for å bruke bestandsmålet sånn som det er satt i dag.

**Møtelederen:** Det blir kort oppfølging fra Bente Stein Mathisen.

**Bente Stein Mathisen (H):** Det er klart at vi må forholde oss til de vedtakene som er fattet i Stortinget, og her skal man ivareta to hensyn, både beitenæringen og rovvilt. Vi må også se det litt større, tenker jeg. Dyrene er ikke så veldig avhengig av grensene mellom Sverige og Norge f.eks., de vandrer over, så vi må se på totalen her. Det er vel det som er hensikten, vi skal sørge for at vi skal ha rovvilt – truede arter – i vårt område, i vårt skandinaviske nordområde, og ikke nødvendigvis bli så hengt opp i bare det som skjer innenfor våre grenser.

**Bård Vegar Solhjell:** Kan eg svare kort på det?

**Møtelederen:** Ja.

**Bård Vegar Solhjell:** Nå har vi tidlegare i dag høyrte nokon som ser det slik at det burde vere færre rovdyr, og så er det andre som meiner at det burde vere fleire. Men det er heilt riktig at det som Riksrevisjonen har undersøkt, og som Stortinget må halde seg til, er eit vedteke bestandsmål. Det er det departementet held seg til, som dei gjer greie for her, sjølv om dei seier at det er vanskeleg å oppfylle naturmangfaldlova med det. Det er nettopp difor eg i alle fall synest det er viktig – og vi har lagt til grunn – kva det er Riksrevisjonen tek opp. Jo, for det første at forvaltninga i hovudsak gjer ein ganske god jobb, det er ein ganske svak kritikk. Men den

sentrale kritikken er mot den klare ueinigheita mellom departementet – forvaltninga der – og dei regionale rovviltnemndene. Det er ein gjennomgangstone for alle som har sett på dette frå eksternt hald. Det var det NINA påpeikte i 2016, og det er det som no vert gjen-teke ei rekkje gonger gjennom rapporten, og for å nem-ne eitt eksempel:

«En gjennomgang av møteprotokoller og de gjeldende forvaltningsplanene viser at rovviltnemndene som regel følger Miljødirektoratets uttalelse om å endre planen i tilfeller hvor det er feil i henvisninger til gjeldende lovverk, osv. Nemndene tar imidlertid sjelden hensyn til direktoratets mer vesentlige eller prinsipielle merknader til planutkastene.»

Det er ei rekkje slike eksempel, så det er den vesentlegaste feilen som Riksrevisjonen påpeiker i å oppfylle det bestandsmålet Stortinget har sett.

**Arnodd Håpnnes:** Unnskyld, kan jeg kort si noe?

Vi har verdens beste overvåkning av rovdirene i Skandinavia og i Norge, vi har veldig mye kunnskap. Vi har bestandsmål som Stortinget har vedtatt, men vi har også en del andre føringer som Stortinget har gitt, og som Riksrevisjonen har målt dette på. Det må vi passe på, for det er ikke bare om en når akkurat bestandsmålet eller ikke som nødvendigvis er det eneste, det er mange andre faktorer som det i tillegg er viktig å ha med seg for å se om en oppnår eller ikke oppnår det Stortinget har sagt.

**Møtelederen:** Da går vi til Freddy André Øvstegård, vær så god.

**Freddy André Øvstegård (SV):** Jeg fortsetter litt der dere slapp på det nasjonale nivået, departementets rolle og de regionale nemndene, for nå vises det i rapporten til vedtak som Stortinget har gjort om endringer i forvaltningen av rovvilt, et representantforslag fra 2010–2011, om at departementet har et særskilt ansvar for å følge opp at vedtak gjort av rovviltnemndene er i samsvar med internasjonale forpliktelser. Det viser også revisjonen til. Så viser revisjonen til utfordringer med samarbeid på tvers av den norsk-svenske riksgrensen når det gjelder særlig genetisk variasjon for ulv, og så vises det til samarbeidsproblemer når det gjelder jerv og til region 7, altså Nordland. Det jeg spør om nå, er hvordan dere vurderer departementets rolle i å ivareta de nasjonale og internasjonale forpliktelsene overfor nemndene, på tvers av nemndene og på grensen. Den som føler seg kallet, kan svare.

**Ingrid Lomelde:** Vi kan si noe om det.

Det kommer fram i en del av det som Riksrevisjonen skriver. Det som gjelder forvaltningsplanen i region 7 er et av de områdene hvor revisjonen kommer med sterkest kritikk.

Jeg synes at Riksrevisjonen tar opp ganske mange steder at selv om de ber nemndene om å ta hensyn f.eks. ved å sette mer realistiske fellingskvoter – som er en av de tingene de trekker fram – blir de altså ikke lyttet til av nemndene. Det er en helt grunnleggende konflikt som ligger der, og som trenger en avklaring på en eller annen måte.

**Møtelederen:** Da har jeg tegnet meg selv. Jeg har et spørsmål først og fremst til Bård Vegar Solhjell, fordi du i hvert fall tar utgangspunkt i hva som er vedtatt, og ikke bare hva som burde vært vedtatt, og revisjonen av det.

Du var inne på at dialogen har brutt sammen – det var dine ord. Og det er noe som preger norsk rovdyrdebatt, dessverre.

I fjor var det en demonstrasjon på utsiden av Stortinget, som noen har valgt å presentere som at det var mange ulvemotstandere, men som faktisk hadde som parole at Stortingets vedtak må følges. Egentlig er det ganske historisk at det er en demonstrasjon foran Stortinget for at Stortingets vedtak skal følges.

I tilknytning til det har jeg et spørsmål til deg fordi det er sagt fire til seks ynglinger av ulv, og det er ingen tvil om at en skal opp på fire. Men i dag er bestanden, sånn som jeg oppfatter det, anerkjent til å være større enn det, og at antall ynglinger også har passert seks. Da vil jeg spørre deg på vegne av den organisasjonen du er i nå: Det er et bredt flertall i Stortinget som ønsker alle fire rovdyrarter. Er det ikke viktig at vi også når vi lover folk som lever med vår politikk, som er ønsket, står ved det vi har sagt når vi har nådd bestandsmålet? Kan dette være noe av årsaken til at konfliktnivået er så høyt som det er, kanskje særlig når det gjelder ulv?

**Bård Vegar Solhjell:** Kan eg prøve å svare kort på den første delen av spørsmålet òg? Bildet mitt om ein ser det over nokre år, fem til ti år, er at sakleg sett har vi vorte mykje flinkare til å handtere den todelte målsetjinga, som nesten alle partia på Stortinget støttar når det gjeld ulv. Men debatten har vorte mykje tøffare og meir polarisert. Dessverre er den ikkje det berre når det gjeld rovvilt, men det er eit godt eksempel på det. Eg synest i grunnen det er ei presis beskriving av det. Men det betyr òg at eg meiner det er sakleg grunnlag for å seie at ein har gjort framsteg. Dette er òg ein rapport med lite kritikk, men det er openbert behov for dialog, og at det er viktig i større grad å kunne snakke godt saman og å diskutere ordentleg på tvers av ulike syn.

Så til ulv: Det som er grunnen til at det er ein konflikt mellom bestandsmålet og det som står i naturmangfaldlova, er den genetiske situasjonen når det gjeld ulv først og fremst. Det er ekstremt høg del innavl når det gjeld ulv. Det betyr at med det talet på ulv vi har i dag, er ikkje ulv som bestand her levedyktig, først og fremst på grunn av det. Det betyr at skal ein få ein genetisk levedyktig bestand, må ein etter alt å døme ha fleire individ i ein oppbyggingsperiode for å kome dit. Det er det forskinga kan fortelje oss.

Derimot: Om vi om ei tid har ein meir livskraftig ulvbestand, vil det vere fullt mogleg og realistisk, etter oppfatninga mi, å halde oss innanfor dagens bestandsmål. Hugs at bestandsmålet ikkje seier noko om det totale talet individ, men talet på ynglingar. Når vi har ein livskraftig bestand, som er genetisk betre enn i dag, vil det vere mogleg å følgje det opp og samtidig ha ein livskraftig bestand. I dag er det truleg ein konflikt mellom desse måla.

Det har vore ei dreining over tid her. Som representanten Andersen er klar over, i det opphavlege rovviltforliket i 2004 stod det at ein skulle fastsetje minimumsbestandar for rovviltartane for kvar region. Den fortolkinga er no endra til å ligge tettast mogleg på. Når det gjeld ulv, forstår eg godt at det er eit sterkt ønske om å ligge der. Det kan skape konflikt, men skal ein nå den delen av målsetjinga om ein livskraftig bestand, må ein truleg ha fleire dyr for å kome ut av den genetiske situasjonen.

**Møtelederen:** Nils T. Bjørke, vær så god.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Eg vil litt vidare med rovvilt-nemndene.

Eg er heilt einig i at Riksrevisjonen peiker på diskusjonen mellom rovvilt-nemndene og departementet. Konklusjonen min er gjerne at det då er departementet som ikkje har respekt for rovvilt-nemndene – eller er det rovvilt-nemndene som tek feil? Du sa sjølv at når det var vist til lovvedtak og anna som var gjort feil, retta rovvilt-nemndene det opp. Det er det som er poenget mitt – at så lenge dei følgjer lover og reglar, burde rovvilt-nemndene faktisk ha denne myndigheita. Det ville vel vera det som gjorde mest for å dempa konfliktnivået.

**Bård Vegar Solhjell:** Riksrevisjonen har det motsette synet. Det er sjølvsaagt heilt greitt å vere ueinig, men dei er krystallklare på at det er statlege nemnder, og at det er departementet som har det overordna ansvaret og kan overprøve vedtak. Så gjev dei ei rekkje eksempel på korleis desse konfliktane er, og òg eksempel på at det ikkje vert følgt opp lokalt, og at det vert fatta vedtak som openbert er i strid med det.

Eg meiner det må vere viktig for Stortinget å vere oppteke av at Stortingets vilje faktisk skal følgjast opp av departementet. Dei må gjere det, som òg Riksrevisjonen seier. Vi trur òg at eit av problema er strukturelt, som det vart påpeikt av forskarar tidlegare i dag. Det er veldig mange regionar, det er små kvotar. Det er vanskeleg å drive god styring då. Det vil vere lettare om det er ei nasjonal nemnd og nokre få regionar. Då vil det vere enklare å drive god forvaltning etter bestandsmåla, slik vi ser det.

**Møtelederen:** Bente Stein Mathisen, vær så god.

**Bente Stein Mathisen (H):** Vi hadde også andre inne på høring litt senere i dag som var veldig uenig i det, og det var næringen selv. Dette er nok konfliktfylt, det også. Jeg har ikke satt meg nok inn i det, så jeg vet ikke hva jeg skal mene om det, men det er i hvert fall ulike synspunkter på dette også.

Du var inne på at bestandsmålene, særlig når det gjelder ulv, er større enn det Stortinget har satt. Du snakker om det genetiske materialet – jeg skjønner den biten der. Det er allikevel det målet som står der som står der, og som næringen også forholder seg til. Det gjør at det blir konflikter fordi det ikke gis fellingstillatelser til mer enn det som er gitt.

**Bård Vegar Solhjell:** Vi respekterer naturligvis det. Men eg ville berre forklare at Stortinget òg har vedteke naturmangfaldlova, som er veldig klar på at vi skal ha livskraftige bestandar av alle artar. Det er vanskeleg å kombinere dei to tinga i dagens situasjon.

Når det gjeld nemndene, trur eg at det ikkje er tvil om at dei står sterkt i næringa. Eg trur ein grunn til det er at NINA-gjennomgangen, altså den einaste systematiske gjennomgangen av nemndsystemet som er gjort, seier ganske klart at mange av nemndene oppfattar rolla si som eit ombod for næringa, ikkje å vere balanserte iverksetjarar av Stortingets vedtak og politikk. Eg trur vi har ein situasjon der dei oppfattar rolla si slik, og difor står sterkt i næringane, men ikkje på same måten – kjem det fram i rapporten – er iverksetjarar av statleg politikk. Så eg synest at denne rapporten frå Riksrevisjonen heilt openbert gjev grunnlag for Stortinget til å sjå på korleis dette systemet fungerer, og gjere oppstrammingar i det. Det er òg sett i gang ein prosess frå departementet når det gjeld dette.

**Møtelederen:** Er det flere spørsmål? – Nei.

Hvis dere føler behov for det, er det – innenfor en tidsramme på 5 minutter totalt for dere alle tre – en mulighet for å gi noen kommentarer til slutt. Det skulle ikke forundre meg om dere har lyst til det!

Arnodd Håpnæs begynner, vær så god.

**Arnodd Håpenes:** Jeg vil bare avslutte med å si at det har vært mye konflikter med nemndene. NINA har påpekt det, og Riksrevisjonen påpeker det. Vi i organisasjonene på miljø- og friluftssiden har opplevd det. Vi har hatt mange klager på vedtak. I en del klager har vi fått medhold fra overordnet myndighet, og det betyr at nemndene har tatt feil. Vi har sett mange vedtak, særlig på fellingssiden, der nemndene ikke følger faglige anbefalinger fra sekretariater, nesten ikke i noen av tilfellene. Det er veldig stort sprik mellom de faglige anbefalingene og det som vedtas av fellingskvoter av nemndene. Det sier meg at vi har en forvaltning som ikke følger faglige anbefalinger og kunnskapsbaserte innspill, men som følger sine egne politiske ideer i litt for stor grad, og iallfall i større grad enn det Stortinget har tenkt. Det er også derfor NINA i sin rapport anbefaler at vi endrer sammensetningen av nemndene i Norge. Vi skal ha med politikere, men vi skal også ha med andre aktører for å sikre en demokratisk og bredere inngang til hele problemstillingen. Så jeg ønsker å understreke det, for det er dumt hvis konflikten skal øke på grunn av at det er vedtak der ute som er problematiske. Vi trenger å ha en konfliktdependende aktør der ute, nemndene, men de må endres. Sånn som sammensetningen er i dag, er det ikke godt nok.

**Møtelederen:** Solhjell – vær så god!

**Bård Vegar Solhjell:** Eg vil berre avslutte med å seie kort at vi i WWF, Verdas naturfond, er heilt einige i den overordna målsetjinga om å ha både livskraftige beitenæringar og bærekraftige eller livskraftige rovdyrbestandar. Og vi er heilt ueinige med dei som seier at det er umogleg. Vi meiner denne rapporten viser at vi har kome eit langt stykke, det er gjort framgang, og at forvaltninga i grove trekk gjer eit bra arbeid med dette, men at det vert kravd grep for å gjere det endå betre på nokre område, som har vorte vist i høyringa her i dag.

Menneske over heile verda lever saman med ville dyr. Det vil alltid oppstå konflikter. Løysinga er ikkje å utrydde dyreartar, men å betre vilkåra for å drive næring innan rammene av naturen.

Så vil eg takke for moglegheita for å kome tilbake på denne sida av bordet.

**Møtelederen:** Ja, folk med din bakgrunn er ofte her som tidligere statsråd, men det tror jeg er mindre hyggelig.

Er det Vels som skal oppsummere for NOAH?

**Katrin Vels:** NOAH mener at den todelte målsettingen ikke må søkes oppnådd på bekostning av levedyktige rovdyrbestander, slik det etter vår oppfatning har vært gjort inntil nå. Jeg vil også nevne at bestandsmålet

i seg selv ikke kan være et lovlig grunnlag til å skyte truede arter, for å holde dem nær bestandsmålet, for det må fortsatt finnes en lovhjemmel i § 18 i naturmangfoldloven for å skyte disse dyrene som unntak.

NOAH mener at arbeid med å skape bedre holdninger til rovdyr må ligge sentralt i den todelte målsettingen. Det bør fremmes at det ikke er en byrde å leve i nærheten av rovdyr, men at det er noe positivt. NOAH har også tatt et konkret skritt i den retningen. I 2018 foreslo vi overfor Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet å vurdere om det kan være nyttig å utarbeide nasjonale retningslinjer for forebyggende tiltak, ikke-letale forebyggende tiltak, basert på vitenskapelige funn. Det er ingen tydelig offisiell tilnærming til forebyggende tiltak og hvordan de skal prioriteres i Norge, og vi håper at denne jobben vil gjøres i de kommende årene.

**Møtelederen:** Da sier vi takk til dere for deres bidrag, og vi fortsetter høringen kl. 14.35.

Høringen ble avbrutt kl. 14.24.

----

Høringen ble gjenopptatt kl. 14.35.

*Høring med rovviltneemndene i region 3 Oppland, 5 Hedmark, 6 Midt-Norge, 7 Nordland og Utmarmkommunenenes Sammenslutning*

**Møtelederen:** Da er vi er klare til å gå vidare i høringen. Vi har nå fått besøk av rovviltneemndene i region 3, 5, 6 og 7 og Utmarmkommunenenes Sammenslutning.

Jeg skal først gi ordet til Aud Hove, som leder rovviltneemnda i region 3. Jeg vil også ønske velkommen til Arnfinn Nergård som leder rovviltneemnda i region 5. Dere har først 5 minutter til disposisjon før vi går vidare til de øvrige. Vær så god, Hove.

**Aud Hove:** Takk for det! Vi vil gjerne dele tida, så de får stoppe meg etter 2,5 minutt – elles går det fort 5.

Eg kunne kommentert mykje etter å ha sete her i dag, men vi er inviterte til å svare på nokre spørsmål. Eg kjem til å svare på oppfatninga som nemnda i region 3 har av korleis oppfølginga av Stortingets vedtak er. Vi har på eige initiativ gått igjennom rovviltforliket i rovviltneemnda og sendt brev til departementet, datert 24. august 2018. Eg kan godt sende dykk det i etterkant om det er interesse for det. Der har vi teke for oss punkt for punkt.

I region 3 er vi over bestandsmålet for både jerv og gaupe, som vi har eit forvaltingsansvar for. Vi er godt over bestandsmålet og har vore det over fleire år – og det pregar forvaltinga vår, sjølvsagt. Det er nettopp det: Nemnda skal forvalte. Vi skal verken utrydde eller verne,

men vi skal forvalte etter den tosidige målsetjinga og etter bestandsmålet.

Eg vil poengtere at vi har eit veldig godt samarbeid med fylkesmannen i Oppland – miljø og landbruk samarbeider godt. Vi meiner det gjev både forståing og mindre konflikter, og det er noko vi saknar på departementsnivå. Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet burde ha samarbeidd meir når det gjeld rovvilt.

Vi er opptekne av dialog og det å vere bindeledd mellom lokale interesser og utfordringar opp mot departement og direktorat, for utfordringar vil det støtt vere. Men vi vil påstå at det sentrale leddet, departementet, er noko tilbakelent når det gjeld det – da spesielt med å ta ut resterande kvotar, med målretta uttak for å ta ut skadedyr – ein ting er i laupet av beitesesongen, men spesielt i framkant. Vi opplever delvis trening av det nemnda ønskjer. Men likevel, dialogen må og skal gå begge vegar, og det er noko vi støtt prøver å få til. Vi treng forskning, men vi treng lokalkunnskap og forankring med.

For oss er det jerv som er hovudutfordringa. Verke-midla samsvarer ikkje med dei vèrmessige og geografiske føresetnadene vi har. Vi ligg, som sagt, godt over bestandsmålet, og vi meiner det må vere meir fokus på målretta uttak – for jerv er ikkje jerv. Det er somme jerv som gjer meir skade enn andre.

Det er positivt at ljøs og kamera no er på plass, men vi vil kunne ha meir bruk av scooter og at rovviltforvaltninga er med og tek ut kvoter.

**Møtelederen:** Beklager, men du sa jeg skulle si fra når det hadde gått 2,5 minutter – og det gjør jeg nå.

Arnfinn Nergård, vær så god.

**Arnfinn Nergård:** Jeg er leder i Hedmark, og vi forvalter bl.a. ulv sammen med region 4, som er Oslo, Akershus og Østfold. Jeg tenkte jeg skulle ta utgangspunkt i de punktene det er sagt vi skal forholde oss til. Spørsmålet er igjen om Klima- og miljødepartementet har fulgt opp Stortingets vedtak og forutsetninger. På det spørsmålet vil jeg svare både ja og nei.

Når det gjelder rovvilt, synes jeg det er fulgt opp ganske bra. Vi har nådd bestandsmålet for alle arter med unntak av gaupe. Vi var over bestandsmålet på gaupe, men vi har vært litt nede og er på tur opp igjen. Når det gjelder de andre, ligger vi over, og for jerv ligger vi 2,5–3 ganger over bestandsmålet – så både ja og nei.

Når det gjelder nei, er det det som går på utmarksbeite. Der er det slik at i deler av Hedmark vil jeg betegne det som kritisk truet. En del av fylket vårt er ulvesone, og der har sauetallet gått ned. Det finnes nesten ikke sau igjen på utmarksbeite, jeg tror ikke det finnes noen. Utenfor ulvesonen finnes det fortsatt sau igjen. Men

dere har sikkert hørt om de to siste somrene i Rendalen, og i et område dit det ble flyttet sau som skulle komme i rovdryfrie områder, var det nå sist sesong seks besetninger, neste år er det tre. Jeg tror ikke det er mer enn fjorten besetninger igjen i den store utmarkskommunen Rendalen. Så her går sauenæringen og utmarksbeitenæringen en dyster framtid i møte – og da svartmaler jeg ikke. Det som skjer, er at dette nå brer seg nord- og vestover, med samme utgangspunktet i Tolga og Tynset.

Da har jeg også delvis svart på spørsmål nummer to, som går på om rovviltbestandene er bærekraftige og utmarksbeitenæringen livskraftig.

Når det gjelder ulv, ligger vi nå faktisk godt over bestandsmålet. Jeg ser at tiden er ute, men jeg håper jeg får anledning til å følge opp litt nemndenes behandling av den typen spørsmål.

**Møtelederen:** Det får vi eventuelt ta i forbindelse med spørsmålene.

Da går vi videre til Gunnar Alstad og Nils Johan Kappfjell, som representerer henholdsvis region 6 og 7. Også dere har 5 minutter til disposisjon som dere kan dele som dere vil.

Vær så god.

**Gunnar Alstad:** Først vil jeg tillate meg å si litt om rovviltregion 6, Trøndelag og Møre og Romsdal, og dens særtrekk. Videre vil jeg gi et eksempel på en styrings- og samordningsdialog som rovviltmemnda har hatt med departementet knyttet til forvaltningsplanen.

Rovviltmemnda i rovviltregion 6 er en av de regionene i landet med ansvaret for flest rovdyr. Det beites i hele regionen. Det er tamreindrift i hele regionen. Vi har også en lang grense mot Sverige der det er en konstant innvandring av rovvilt. I dette skal rovviltmemnda ivareta den todelte målsettingen, og vi skal drive en tydelig soneforvaltning. Alle ser at det innebærer betydelige målkonflikter når en skal drive med en forvaltning.

Rovviltmemnda gjør denne jobben etter beste evne innenfor de lover og forskrifter og forlik som til enhver tid gjelder, med avgjørende hjelp fra fylkesmannen i Trøndelag og Møre og Romsdal, med deres miljø-, landbruks- og reindriftsavdeling, men også i god dialog med Mattilsynet, med organisasjoner innen reindriftsnæringen og beitenæringen og med miljøorganisasjonene.

Skal vi lykkes med forvaltningen av rovvilt, må vi sikre at vi har en regional forankring av de prosessene vi holder på med, og vi må finne akseptable kompromiser. Derfor var det for rovviltmemnda viktig å ha en lang og grundig prosess da vi skrev en ny forvaltningsplan i perioden 2016–2018. Vi hadde seks innspills- og høringsmøter og fikk 94 hørings svar før vi fattet et endelig vedtak i mars 2018. Fem uker etter at vi hadde fattet vårt vedtak, fikk vi et brev fra KLD der det sto:

KLD mener det er klare mangler i forvaltningsplanen og ser det derfor som nødvendig at rovvilt-nemnda gjør endringer i denne.

Dette var ikke bare en overprøving og en korreks av rovvilt-nemnda, det var like mye en overprøving og en korreks av den regionale fagmyndigheten, som jeg refererte til tidligere.

Ett av punktene som KLD kritiserte oss for, var størrelsen på forvaltningsområdet for bjørn. Gjennom høringsprosessen var det ingen innspill og ingen innstilling fra fylkesmannen som sa at vi måtte ha et større forvaltningsområde for bjørn, slik Miljødirektoratet og KLD sa. Derfor var rovvilt-nemnda trygg i sin avgjørelse.

Det gikk trekvart år med møter og usikkerhet, der bl.a. nemnda måtte tilpasse sine forvaltningsvedtak til usikkerheten rundt statusen til forvaltningsplanen før statsråden på en pressekonferanse i desember 2018 sa at region 6 hadde en gjeldende forvaltningsplan – uten at et eneste ord i planen som var vedtatt i mars 2018, var endret.

Dette er etter nemndas mening ikke en hensiktsmessig styrings- og samordningsdialog, og det er ikke en samordningsdialog der departementet viser forståelse for det regionale særtrekket, den regionale forvaltningen og den regionale kunnskapen.

**Nils Johan Kappfjell:** Takk for at jeg fikk komme hit.

Jeg vil ta for meg de første skjevhetene som skjedde i 2003–2004, ved fordelingen av rovdyrsoner, der bl.a. enkelte fylker ble holdt unna. Det var Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Det var en skjev fordeling. Hadde man hatt en bedre fordeling ved at alle hadde tatt ansvar for bestandsmålene for rovdyr, hadde det vært bedre.

Nordland er som kjent en region som har hatt en omstridt forvaltningsplan. Jeg er oppnevnt til å sitte i rovvilt-nemnda i region 7 fra Sametingets side. Nordland er et langsmalt fylke med en lang grense mot Sverige som vi sliter med. Det er ca. 220 000 sau, 100 000 svensk rein som er innom området delvis om sommeren, og 15 000 rein som primært er nordlandsrein – og det er produksjonsdyr jeg prater om nå. Det blir født ca. 9 000 kalver. I dag ligger vi på ca. 40 pst. kalver, og av det skal vi ta ut slaktedyr. 35 pst. av kalven forsvinner etter kalve-merking, under barmarksperioden.

Så vil jeg si litt om skadefelling. Det er lite effektivt, spesielt opp mot reindriften, som drives over hele fylket. Siden skadefellingen bare skjer innenfor små geografiske områder, blir det vanskelig å få det gjennomført.

**Møtelederen:** Nå er tiden ute.

**Nils Johan Kappfjell:** Ok – jeg har mer.

**Møtelederen:** Da må vi komme tilbake til det.

Da gir jeg ordet til Hanne Alstrup Velure, som er her sammen med advokatfullmektig Espen Andreas Vol-den. Velkommen til dere begge to.

Du har også 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

**Hanne Alstrup Velure:** Takk for det.

USS, Utmarkskommunenenes Sammenslutning, er en interesseorganisasjon for 98 medlemskommuner, som dekker ca. 40 pst. av Norges areal. USS' vedtekter sier at vi skal søke å styrke det lokale selvstyret i saker om forvaltning av utmark og bedre samspillet mellom hensynet til natur, miljøvern og lokal næringsutvikling. Dette skal skje innenfor rammen av bærekraftig utvikling og livskraftige lokalsamfunn.

USS har samarbeidsavtale med KS, bl.a. fordi vi er en organisasjon som behandler andre typer tema som ikke KS behandler, bl.a. rovvilt. USS er opptatt av den lokal-demokratiske dimensjonen og den lokale forvaltnings- og råderetten i rovviltforvaltningen og har fokus på den todelte målsettingen i rovviltpolitikken, og hvordan vedtatt politikk følges og omsettes i praksis.

Grunnlaget for en vellykket rovviltforvaltning er til-lit, legitimitet og forutsigbarhet hos den lokalbefolkningen som berøres av rovviltforekomster. Begreper som gjennomsyrrer de senere års rovviltpolitikk, er bl.a. å styrke regional forvaltning, lokalsamfunns livskvalitet, dempe konfliktnivået, involvere lokalbefolkningen, ta folks frykt for rovdyr på alvor, osv. Alt dette har vært styrende for innretningen på rovviltforlikene, både når det gjelder den forvaltningsmessige organiseringen, og intereseavveiningen mellom rovviltbestanden og andre interesser.

Riksrevisjonens rapport er grundig og innsiktsfull. Det er gjort funn som kan gjøre rovviltforvaltningen enda bedre og mer effektiv. Som eksempel kan nevnes kritikken mot skadefelling som lite effektivt, som er sagt her ved siden av, og kritikken mot rovviltbelastningen for tamreindriften. Men Riksrevisjonen mangler en vurdering av hvordan forvaltningen har praktisert den nye hjemmelsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c som omhandler ivaretaking av all-menne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning. Et grunnleggende problem her er at man mangler forskningsbasert kunnskap, jf. naturmangfoldloven § 8, om virkningen av rovviltbestanden på brede samfunnsmessige interesser ut-over primærnæringene.

Riksrevisjonen viser til at lovverket vårt inneholder henvisninger til andre samfunnsinteresser, på side 7, og at Stortinget har forutsatt at livskvalitet, bosetting og næringsutvikling i distriktene må tas hensyn til ved forvaltningen av rovvilt, på side 10, og også på side 105 er

naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c omtalt omkring Stortingets endring av rovviltforskriften i 2017. I forbindelse med hjemmelsgrunnlaget for lisensfelling av ulv har stortingsflertallet merket seg formuleringer knyttet til begrepet «andre offentlige interesser av vesentlig betydning», og at hensynet til utmarksbeite og jakt samt innskrenket livsutfoldelse grunnet frykt for ulv eller andre store rovdyr kan inngå i begrepet dersom det berører tilstrekkelig mange.

Men man forfølger ikke dette videre ved å undersøke hvordan disse hensyn er implementert i den daglige forvaltning. USS vil påpeke at dette er en vesentlig mangel ved revisjonen. USS har også i dialogmøter med departementene bedt om at midlene som er bevilget til konfliktdempende arbeid i kommunene i ulvesonen, bør brukes til kartlegging av de forhold som sorterer under denne lovhjemmel. USS vektlegger akkurat dette punktet her i høringen fordi dette gjelder forhold som omhandler den lokale allmennheten og ikke særinteresser, som ivaretas behørig av andre i denne høringen.

USS er ellers enig i funn omkring skadefelling og mener at svaret på dette er mer offensiv lisensfelling og fellingskvoter i tråd med de satte bestandsmål, der bestandsmålene er nådd.

Forvaltningen av ulv de siste årene kan tyde på at man er i ferd med å praktisere en bufferbestand over det bestandsmål Stortinget har satt, og det har ikke vært meningen. La meg med det samme si: Miljøbevegelsen gjentar i det uendelige at ulven er kritisk truet, og viser til rødlisten fra Artsdatabanken. Det er et utidig retorisk grep, men kun det. Vi har en sørskandinavisk ulvebestand der ulven forvaltes i samarbeid mellom Norge og Sverige, og miljøtilstanden må vurderes samlet og ikke bare innenfor Norges grenser. Den svenske delen av ulvebestanden er ansett å ha gunstig bevaringsstatus.

Sluttelig vil USS berømme Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet for den konsultasjonsordning som USS deltar på i jevnlige møter med de tre aktørene. Det gir også innblikk i de svært krevende avveininger som forvaltningen står overfor. Jeg må nevne at USS ikke er udelt enig i Riksrevisjonens kritikk av tidsbruken når det gjelder avgjørelser omkring forvaltningsplaner i region 6 og 7. Vi hører her hvorfor det er slik.

– Jeg tror jeg stopper der.

**Møtelederen:** Takk for det. Vi går videre til muligheten til å stille spørsmål, og vi starter med sakens ordfører, som er Nils T. Bjørke. Han har 10 minutter til disposisjon, som han styrer som han selv vil.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Det er ikkje tvil om at Riksrevisjonen viser til ein del diskusjonar og ueinigheiter mel-

lom departementet og rovviltnemndene. Som de høyrde i førre runde me hadde, var det nemndene som var utfordringa og ikkje departementet, ifølgje dei som var på besøk her i stad. Men ein klarer heller ikkje å få fram at det var påvist at det var gjort feil i dei formelle vedtak frå nemndene. Eg har lyst til å høyra historia frå rovviltnemndene når me har fire av dei samla her, om korleis ein føler den utfordringa er.

**Arnfinn Nergård:** Jeg vil for nemnda i Hedmark sin del si at det som er førende for alle de vedtak vi fatter, er de rammer som Stortinget har vedtatt. Vi går ut fra – og må gå ut fra – at Stortinget fatter lovlige vedtak. Vi forholder oss hele tiden til de rammer som Stortinget har fattet.

Vi har fått påklaget en del vedtak. Vi får bestandig klager på vedtak, og departementet har omgjort en del. Det jeg har hørt, er at det har kommet en del kritikk mot oss om at vi går utover det som er de faglige råd, men de største reaksjonene vi har fått, er når vi har fattet vedtak i tråd med det som de faglige rådene har vært, altså innstilling fra våre sekretariater. Så det er veldig mye rart ute og går her. Men vi forholder oss til Stortingets vedtak og de bestandsmål som Stortinget har satt. Stortinget har sagt at vi skal ha en bærekraftig bestand av rovvilt, og i neste omgang har man satt et bestandsmål, og da må vi anta at det er der det skal ligge. De har i tillegg sagt at vi skal forvalte ned så nær bestandsmålet som mulig.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Aud Hove, ver så god.

**Aud Hove:** Eg kan berre følgje opp det Arnfinn Nergård seier. Vi set ein lisenskvote. Den blir godkjend. Eg burde vel ha sjekka det, men så å seie støtt blir det klaga på den kvoten vi har sett, men han blir godkjend. Då er det det vi skal forvalte etter. Når ein då heile tida, over så mange år, ligg så pass mykje over bestandsmålet, blir fokuset å kome ned på bestandsmålet. Hadde vi ikkje lege over bestandsmålet, hadde fokuset vorte andre vegen, men vi føler at det er det vi får kritikk for, at vi berre har fokus på å ta ut rovdyr, men det som er fakta her, er at vi ligg så godt over bestandsmålet. Det blir då ein kime til konflikt.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Gunnar Alstad, ver så god.

**Gunnar Alstad:** Jeg prøvde i innledningen min å synliggjøre at rovviltnemndene tar oppdraget sitt på det høyeste alvor. Vi holder oss innenfor de lover, forlik og forskrifter som eksisterer. De fleste vedtak som en rovviltnemnd fatter, er i tråd med sekretariatets innstilling, den regionale fagmyndigheten, og jeg må si for Trøndelags del at det er en enorm kompetanse med flere tiårs erfaring fra rovviltforvaltning som vi støtter oss på når vi fatter våre vedtak.

Jeg synliggjorde det som skjedde i forbindelse med forvaltningsplanen, der departementet sier at det er klare mangler i det vi gjør, og så trekvart år senere er planen grei. Jeg kan referere til en annen sak. Vi kan ta de siste tiårene. Når det gjelder gaupe, har vi alltid ligget over bestandsmålet bortsett fra i 2013. I åtte av de ti årene har departementet overprøvd våre forvaltningsvedtak. Selv da vi lå på 26,5 ynglinger av gaupe og bestandsmålet var 12, ble vi overprøvd av departementet på vårt kvotevedtak. Rovviltnemnda gjør jobben sin med god støtte fra den regionale fagmyndigheten. Forvaltning skjer best regionalt og lokalt.

**Aud Hove:** Eg har lyst til å kommentere, for det har vorte kommentert før i dag, lell om det var etter at Riksrevisjonen hadde sine intervju, og det går på korleis vi samhandlar med departementet. Når vi får ei høyring om utvida jakttid for ulv og vi seier ja til det – då var det prat om å forskyve frå 1. mars til 30. april – kjem det at det var ei innskrenking av jakttida. Det gjer det litt vanskeleg å forhalde seg til det, for vi har svara på ein ting, og så kjem det noko anna som svar.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Har du noko å føya til, Kappfjell?

**Nils Johan Kappfjell:** Når det gjelder forvaltningsplanen, har vi hatt en arbeidsgruppe som gjorde et grundig arbeid i forkant, før den ble vedtatt. Det var et arbeidsutvalg som var nedsatt i lag med Fylkesmannen og forskjellige representanter fra næringer. De kom med et godt forslag, og det var vel gjennomarbeidet. Rovviltnemnda stemte over det, og det ble et flertallsvedtak av det forslaget. Dette gjaldt spesielt jerv. Vi gjorde et spenstig vedtak når det gjelder gaupe, der vi gikk inn for å ha gaupe i hele Nordland og med et byrdefordelingsprinsipp. Dette har ikke vært kommentert noe spesielt.

Så har vi bjørn, som det er store problemer med for oss. Der har vi prøvd å få en evaluering av hva det vil bety for den samiske befolkningen, den samiske reindrifta. Da vil jeg også skyte inn at vi har ti ynglinger av jerv. Der har vi ligget over i veldig mange år. For gaupe har vi ligget litt under, og det har gjort at vi ikke har fått forvaltningsansvaret for den. Siste år ble det med skadefelling kun plukket ut gaupe. Da får man de problemene at gaupe forsyner seg av veldig mange produksjonsdyr før det blir gjort noen tiltak, før man får skadefelling. Det er litt vanskelig å få til det.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Kort til Nergård, så går me vidare.

**Arnfinn Nergård:** Jeg har lyst til å nevne et eksempel med jerv. Vi ligger på 2,5–3-gangen over bestands-

målet. Vi ligger på ti–tolv ynglinger og skal ha fem. Der har vi fattet vedtak og sagt at vi også ønsker å ta ut noe innenfor ulvesonen. Det har departementet nektet oss, fordi det ikke er et skadepotensial. Så jeg synes at i den saken burde en ha sett mye mer på at lisensjakt er også bestandsregulerende og ikke bare skademotivert.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Eg har lyst til å utfordra Velure litt, for du snakkar jo om dette med livskvalitet og andre forhold enn berre næringsinteresser. Kva gjer det med tilliten ute i distrikta når dei lokale rovviltnemndene vert overprøvde på den måten som skjer her?

**Hanne Alstrup Velure:** Ja, la meg si med en gang at rovviltnemndene er en veldig viktig del av å det ha lokal forvaltning, å ha forankring av rovviltforvaltningen lokalt og regionalt.

Så reagerer jeg litt på at WWF sier at den vesentligste feilen som er avdekket av Riksrevisjonen, er at rovviltnemndene ikke fungerer. Jeg ser ikke at det står noen steder – ikke under hovedfunnene på side 8 heller. Løsningen er i hvert fall ikke å lage to store regioner. Det vil være enorme avstander, som på ingen måte vil ivareta lokal forvaltning. Uenighet betyr ikke at den ene eller den andre aktøren ikke fungerer i forvaltningen, og det sier Riksrevisjonen heller ikke.

Når det gjelder hvordan man reagerer på det, er det klart at vi får reaksjoner fra kommunene, fra våre lokalsamfunn, man føler seg overkjørt. Som jeg sa innledningsvis, er ikke vi så kritiske til dette med at det har tatt tid, for vi vet at det er vanskelige avveininger. Det som er viktig, er at man ikke bare overkjører de regionale vedtakene. Det har sine grunner at de er gjort, som vi hører.

**Møtelederen:** Da er Bente Stein Mathisen neste. Vær så god.

**Bente Stein Mathisen (H):** Det er tydelig at det er litt uenighet her mellom rovviltnemndene og for så vidt departementet om det å komme ned på bestandsmålet. Jeg ble oppfordret av Anne Delphin i Naturbruksalliansen tidligere i dag om å stille spørsmål nettopp til USS om dette punktet – og dere har også med dere advokat her, ser jeg – for så vidt jeg husker, har Stortinget gjort endringer i regelverket som skulle åpne for en større felling av ulv og gi et større handlingsrom. Er det riktig at det ikke er tilstrekkelig grunnlag i lovverket for å kunne få økt lisensen med tanke på felling for å komme ned på bestandsmålet når det gjelder ulv?

**Espen Andreas Volden:** Nå fikk man jo den endringen i rovviltforskriften for et par år siden. Det var en stor debatt, og det var disse demonstrasjonene utenfor Stortinget osv. Så har man nå fått endret rovviltforskriften, med den bestemmelsen man har i naturmangfold-

loven § 18 første ledd bokstav c, sånn at man kan legge vekt på allmenne sikkerhets- og helsehensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning. Det har stått i naturmangfoldloven hele tiden, men man har manglet den nødvendige linken i rovviltforskriften når det skulle fattes vedtak om lisensfellingskvoter. Det har kommet på plass nå, men det er altså ganske kort tid siden det kom på plass i rovviltforskriften. Det er der nå.

Det mener vi mangler i denne rapporten fra Riksrevisjonen. Det er ikke omtalt hvordan departementet bruker denne nye bestemmelsen. Man ser i mye større grad på utfordringene med beiteressurser osv. Men vi opplever stor pågang fra lokalsamfunnene som er tilknyttet USS, om at det også er andre ting som kan begrunne uttak. Særlig når man er utenfor det som er ulvesonen – man har jo en todelt forvaltning her – bør det i større grad kunne gå an å ta ut fordi andre interesser tilsier det. Nå har man altså fått det nødvendige virkemidlet i rovviltforskriften, som har stått i naturmangfoldloven hele tiden, som er i tråd med Bernkonvensjonen.

Det er også en stor rettssak i Borgarting lagmannsrett neste uke hvor bl.a. dette er tema, hvor KLD har fattet vedtak om uttak av et par flokker med bakgrunn i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c.

**Møtelederen:** Da er det Hanne Dyveke Søttar. Vær så god.

**Hanne Dyveke Søttar (FrP):** Som dere sikkert har sett, har vi hatt litt forskjellige grupperinger innenfor dørene her i dag, og vi merker ganske fort at dette er skikkelig interessant – dere kan være enige, men den forrige gruppen var totalt uenig med de fleste.

Da vi fikk presentert denne forvaltningsrevisjonen første gang, var overskriften i pressemeldingen til Riksrevisjonen at rovviltforvaltningen preges av svak styring. Det var det som var hovedoverskriften i den pressemeldingen som ble sendt ut.

Når det gjelder de forskjellige nemndene, er det også noen som lager et lite spørsmål rundt dette med om nemndene er uavhengige, eller om de er statens forlenkede arm som departementet kan overstyre på alle forskjellige områder. Jeg tenker på dere som sitter i nemndene spesielt: Hva tenker dere om det selv? Er dere uavhengige og kan tenke på egen hånd, eller føler dere at det er veldig mye statlig overstyring?

Så vet jeg at Nordland er veldig spesielt. Der har det vel ikke vært en godkjent forvaltningsplan siden 2011. Jeg ser også at det står i rapporten at én ting er denne store uenigheten mellom Nordland og departementet, der man ikke blir enige om hvor rovdyrene skal være, eller hvor hen man skal få lov til å beite, og Nordland er et veldig, veldig vanskelig fylke. Men det står også at på enkelte områder er det uenigheter imellom nemndene. Da

tenker jeg: Hvis noen nemnder er uenige med departementet, men dere også er uenige dere imellom, og resultatet som sagt er at dette blir preget av svak styring, hvordan tenker dere at dette skal løses for framtiden?

**Møtelederen:** Jeg tror alle regionene nå har bedt om ordet. Jeg ber om at svarene blir korte så vi rekker over noen flere spørsmål. Da begynner vi med Hove. Vær så god.

**Aud Hove:** Då kan eg ta eit eksempel på at vi i alle fall klarer å samordne oss. Vi hadde eit samordningsprosjekt for jerv nettopp for å sjå på om jerven i Sør-Noreg var levedyktig, og om det var utveksling mellom område. Der har vi hatt gode prosessar. Det kan støtt vere uenigheit, sjølvsagt, det skulle berre mangle, men vi kom til einigheit. Vi har i alle fall ein god dialog, vi som har forvaltningsansvaret for jerv i Sør-Noreg – berre som eitt eksempel.

**Møtelederen:** Da ser jeg ikke bort fra at Nergård sannsynligvis er enig i det. Vær så god.

**Arnfinn Nergård:** Jeg er jo egentlig det.

Men til det første spørsmålet ditt vil jeg svare at rovviltnemnda er den mest spesielle nemnda som jeg sitter i, og noen gang har sittet i, som politiker. Vi er en statlig oppnevnt nemnd, men vi er altså pålagt å mene det som et flertall på Stortinget til enhver tid mener. Vi skal forvalte det rett, og så har vi et lite slingringsmonn innenfor det, men jeg må si at jeg er veldig opptatt av at vi skal styre innenfor rammene av det Stortinget vedtar, og vi skal være et ombud for folk og de som blir berørt av den politikken som føres.

**Møtelederen:** Alstad, vær så god.

**Gunnar Alstad:** Jeg kan gjenta meg selv, det kan jeg selvfølgelig gjøre, men jeg kan også si, som Hanne sa her, at uenighet ikke betyr at den ene aktøren ikke fungerer. Forvaltning av rovvilt i et flerbrukslandskap forutsetter at det er regionalt forankrede avgjørelser, og at vi finner akseptable kompromisser, og det gjør rovvilt-nemnda hver dag, innenfor de lover, forskrifter og forlik som gjelder.

**Møtelederen:** Kappfjell, vær så god.

**Nils Johan Kappfjell:** Nordland har samarbeidstaler med Troms om forvaltning i grenseoverskridende områder, og vi har også hatt avtaler med region 6, i Trøndelag, men det har vi ikke nå i dag. Jeg kan ikke si at vi har opplevd at vi har noen store konflikter mellom nemndene. Det kan jeg ikke.

**Møtelederen:** Skulle Velure også kommentere det? – Nei.

Da går vi videre til Freddy André Øvstegård. Vær så god.

**Freddy André Øvstegård (SV):** Takk.

Et par raske spørsmål: Sametinget uttaler i denne rapporten – og det spurte jeg også Sametinget om tidligere – at i forvaltningsplanen er størrelsen på jervesonen redusert i Trøndelag, og så viser de til hva slags effekt som da slår ut for rein lenger nord. Jeg lurer på om du kan kommentere på det.

Så har jeg et spørsmål, siden vi er flere fra grensen her: Riksrevisjonen peker på det manglende samarbeidet på den andre siden av grensen, med svenske myndigheter. Jeg lurer på om dere kan si noe om hva slags konsekvenser det får for dere, og om det eventuelt kunne løst opp i noe. Her er det særlig genetisk variasjon som brukes for å begrunne hvorfor vi ligger over bestandsmålet på ulv. Det hadde vært fint å få en kommentar til det fra noen av dere som føler dere på grensen.

**Gunnar Alstad:** Først kan jeg ta det med jerv i grenseområdene mellom Trøndelag og Hedmark. Siden 2009 har rovviltregionen i Trøndelag og rovviltregionen i Hedmark hatt møter om hvordan vi håndterer jerven i grenseområdene. Hedmark har hatt et prioritert beiteområde fordi det har vært et område der de har flyttet sau fra ulvesonen og inn mot området der, mens Trøndelag har hatt et prioritert jerveområde. Det har vært en ny sak vi har måttet jobbe med. I den forvaltningsplanen som ble vedtatt i 2018, løste vi den konflikten ved at vi prioriterte Forollhogna som beiteprioritert område. Begrunnelsen vi brukte for det, var at her må vi også ta vare på en beitekultur. Det er 18 beitelag som beiter i Forollhogna, og det er en av de få eksisterende beitekulturene vi har igjen her i Trøndelag, og den valgte vi å prioritere. Så er det ikke alle som er enige i det, og det forstår jeg.

**Møtelederen:** Nergård, vær så god.

**Arnfinn Nergård:** Jeg skal si litt om samarbeidet med Sverige. Vi i region 4 og region 5 forvalter ulv i samarbeid, og vi har vært flere turer og snakket med svensker om ulv. Men når det gjelder det formelle samarbeidet omkring forvaltning, tror jeg at den enkelte nemnd ikke skal forholde seg til svenske myndigheter om det. Men vi har noen kjøreregler som sier at hvis vi ønsker å ta ut et grenserevir, så skal svenske myndigheter kontaktes, og det følger vi.

Så er det jo litt spesielt at vi har fått opplyst at det er et grenserevir, altså Rømskog, og at det skal forvaltes deretter. Men i den svenske riksdagen er de litt uenige;

en god del av dem mener at dette ikke er et grenserevir, for det er et norsk revir. Det har ikke vi lagt oss borti, men vi har kontaktet de svenske myndighetene. Så samarbeidet på den siden er slik som det formelt sett er bestemt at det skal være.

**Møtelederen:** Da har jeg tegnet meg selv.

Til tross for det en kanskje har fått inntrykk av gjennom høringen så langt, er det jo slik at det er til departementet Riksrevisjonen henvender seg. Så i den grad samarbeidet med dere og departementet ikke fungerer, så er det departementet som får pålegg, eller anbefaling, fra Riksrevisjonen om å gripe fatt i det.

Nergård har nå flere ganger vært inne på at dere prøver å forvalte innenfor de rammer som Stortinget har vedtatt. Kunne du utdypet det lite grann? For det har også vært en diskusjon i Stortinget om regjeringa har fulgt opp Stortingets vedtak, og det gjelder da særlig ulv, som har vært omstridt de siste årene. Jeg vil gjerne ha deres kommentarer på det. Én ting er at vi skal ha en bestand av ulv – noen er uenige i det, men det er det et bredt flertall for på Stortinget – men det har også vært et flertall på Stortinget som sier «innenfor rimelighetens grenser», altså at det ikke skal være ubegrenset.

Jeg vil gjerne ha deres kommentarer på det, i forhold til spørsmål nummer én i problemstillingene våre: Hva er deres vurdering av om regjeringa følger opp Stortingets vedtak, f.eks. når det gjelder målsettingene for bestanden av ulv? Nergård først. Vær så god.

**Arnfinn Nergård:** Vi synes vel egentlig ikke det. I rovviltnemnda i Hedmark og i region 4 har vi lojalt fulgt opp. Så lenge vi lå under bestandsmålet, har vi aldri fattet vedtak om at det skulle tas ut ulv innenfor sonen, og vi ventet også til vi lå over bestandsmålet med å fatte vedtak om uttak. Så opplevde vi – i en situasjon der det var bortimot dobling av bestandsmålet – at når vi fattet vedtak, ble jakta stoppet. Da ble det altså ikke noe uttak i det hele tatt. Så tror jeg at Stortinget grep inn og ga noen instruksjoner, og så har det vært litt uttak. Men vi mener jo at vi hadde nærmet oss det å komme ned mot bestandsmålet hvis våre vedtak hadde blitt fattet. Jeg må si at vi legger alle våre politiske særpunkter til side når vi fatter de vedtakene vi gjør, fordi vi skal prøve å innordne oss så godt som mulig det som Stortinget har bestemt. Og jeg må kanskje ha lov til å si at vi av og til synes at departementet ikke bestandig følger opp det som Stortinget har vedtatt, og det har vel Stortinget selv også påpekt en gang eller to.

**Møtelederen:** Alstad, vær så god.

**Gunnar Alstad:** Rovviltforliket 2011 skapte forventninger hos mange. Ja, enkelte punkter i rovviltforli-

ket 2011 var også veldig tydelige, de var ikke til å misforstå. Det står i pkt. 2.2.19 at det ikke skal være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og kalvingsområder for rein. I prioriterte beiteområder skal uttak av dyr som gjør skade på beitedyr, gjøres raskt, uavhengig av om bestandsmålet er nådd.

Det var et punkt som ikke var til å misforstå. Det er utall eksempler og situasjoner der disse punktene ikke er blitt fulgt. Så det spørsmålet komiteen må stille seg, er: Er det slik at KLD ikke har fulgt opp dette rovdyrforliket, eller er det slik at Stortinget har vedtatt et forlik som ikke står seg i forhold til lovverket?

**Møtelederen:** Velure, vær så god.

**Hanne Alstrup Velure:** Om politikken er fulgt opp eller ikke? Utmarkskommunenenes Sammenslutning har over lang tid vært veldig tydelige på at vi har et stykke vei å gå. Bestandsmålet for ulv ligger på fire til seks ynglinger, eller revirer, hvor tre skal være helt norske, og nå er vi vel på åtte, hvis jeg ikke husker feil, og det er langt over. Fire er minimumsmålet, seks er maksimumsmålet. Slik må det være når man skal tolke det intervallet. Og det hadde ligget over lang tid. Det sier også Riksrevisjonens rapport, at bestandsmålet for ulv er nådd over flere år.

Da er det klart, som det blir sagt her ved siden av, at det er skapt noen forventninger, også rundt dette med skadepotensial. Skadepotensial betyr at det er noen som kan gjøre skade, men ikke nødvendigvis har gjort det, og den definisjonen må vi til stadighet diskutere om og om igjen. «Potensial» er altså ikke noe som er gjort; det er noe som har evnen i seg til å gjøre, og da skal det egentlig være grunnlag for felling.

**Møtelederen:** Hove, vær så god.

**Aud Hove:** Eg har lyst til å kommentere dette med soneforvaltning, som det har vore fokusert mykje på her. No har vi prata mykje om ulv, og for region 3 sin del har vi merka eit mykje større trykk på ulv dei tre siste åra. Det begynte med Hadeland og 42 døgn med fortvilning, og no – i sommar – kan det tyde på at det er revir, at det er ulv som er på tur til å etablere seg. Heldigvis har ikkje den gjort så stor skade, for også der kan det vere forskjell. Men den tydelige soneforvaltninga – som vi ofte blir møtt med at det skal vere – blir ikkje alltid praktisert.

**Møtelederen:** Greit. Har da alle fått stilt...? Kappfjell, vær så god.

**Nils Johan Kappfjell:** Det har vært en del snakk om ulv her. I Nordland har vi ikke ulv, men vi har jerv, som

er et stort problem. Vi har en veldig høy bestand, og vi har vært over bestandsmålet over flere år. Lisensjakta fungerer veldig dårlig. Vi får ikke tatt ut de overskytende jervene og de ynglingene som er for mange. Lisensjakta fungerer dårlig, og med skadefelling går de ikke inn og tar ut, så vi får ned bestanden, ned på det bestandsmålet som den skal være på.

**Møtelederen:** Alstad, du har 1 minutt og 46 sekunder igjen av tiden vår – vær så god.

**Gunnar Alstad:** Takk for det. Da har jeg lyst til å følge opp det som ble sagt om tydelig soneforvaltning, for er det noe som har vært et tydelig styringssignal fra KLD de siste fem årene, er det at vi skal drive en tydelig soneforvaltning. Tydelig soneforvaltning betyr at innenfor en rovdyrprioritert sone har rovdyprene et visst vern, og beitedyprene skal tilpasse seg. Utenfor – altså i et beiteprioritert område – skal skadedyr tas ut raskt. Det er en ubalanse her, for som dere vet: Skadefelling fungerer ikke. Så i denne tydelige soneforvaltningen er det en ubalanse.

I Trøndelag ble det gitt 42 skadefellingstillatelser i 2016, og det ble to fellinger. I 2017 ble det gitt 47 tillatelser, og det var to fellinger. Og i 2018 ble det gitt 68 tillatelser, med ni uttak. Effektiv skadefelling er en forutsetning for at en tydelig soneforvaltning skal fungere.

**Møtelederen:** Kan jeg bare for forståelsens skyld ta et oppklarende spørsmål helt til slutt? Når du sier 47 fellingstillatelser, er det ikke nødvendigvis 47 forskjellige individer, går jeg ut fra – det kan ha vært gitt fellings-tillatelse flere ganger på samme individ?

**Gunnar Alstad:** Ja.

**Møtelederen:** Ja, da har jeg forstått det riktig.

**Gunnar Alstad:** Jeg kan referere til at det i 2016 var 61 søknader – det var 19 avslag, det var 42 av dem som ble innvilget, og det ble to fellinger av det.

**Møtelederen:** Da lyste klokka, og det er anledning til en oppsummerende runde fra dere. Men da må dere på demokratisk vis fordele fem minutter – og det betyr ikke at den første som prater, kan prate i fem minutter. Skjønner dere? Så vet jeg ikke om dere har samlet dere om talspersoner, eller om alle skal prøve å få sagt noe i løpet av fem minutter. – Nergård, vær så god.

**Arnfinn Nergård:** Jeg skal prøve å være kort.

Jeg vil gjerne at kontroll- og konstitusjonskomiteen ser litt på det som skjer med jervejakt i Hedmark – det at vi nå ikke får lov til å jakte jerv innenfor ulvesonen, til tross for at det innenfor den sonen i Hedmark er fem ynglinger – og bestandsmålet vårt er fem ynglinger. Vi

har altså 10–12 og har vært oppe i 15 til sammen i hele Hedmark. Så at det går an å si at det ikke skal kunne jaktes jerv der, har jeg lyst til å få satt litt lys på.

**Møtelederen:** Hove, vær så god.

**Aud Hove:** Eg vil poengtere at beitenæringa i region 3 i Oppland seier at dei godt kan leve med litt tap, berre det ikkje blir store tap over fleire år. Det er der dei målretta uttaka, altså effektiv skadefelling, kjem inn. Då kan vi leve med ei tosidig målsetjing.

**Møtelederen:** Alstad, vær så god.

**Gunnar Alstad:** Vi må få aksept for kompleksiteten i rovviltforvaltningen. Når en skal fatte forvaltningsvedtak, og når man skal lage forvaltningsplan for rovdyr, kan man ikke ta hensyn til ett individ, én forskningsrapport eller ett innspill. Når man skal forvalte innen flerbrukslandskap, må man sikre seg at det er regionalt forankret, og så må man finne akseptable kompromisser, og de skjer lokalt.

**Møtelederen:** Kappfjell, vær så god.

**Nils Johan Kappfjell:** Jeg vil snakke litt om FKT-midler. Jeg driver også med rein, så jeg har praktisk erfaring fra FKT-middelbruk i 20 år. Det var veldig vanskelig å få gjennomført FKT-tiltak på barmark – det er aller helst på snøføre det blir gjort, spesielt innen reindrifta. Jeg ser også at mange av FKT-tiltakene kan være veldig bra en kort stund. Men man forandrer faktisk den næringen man driver, dramatisk, bl.a. ved at man tar vekk det nomadiske ved driften når man setter i gang biltransport og kjører for å få reinen til rovdysikre områder – og så er de ikke rovdysikre likevel, fordi man har rovdyr over hele fylket.

Så vil jeg ta litt tak i ørneproblemene, som er blitt større og større. Jeg har også erfaringer fra føring av simlerein under kalving, der ørnen kommer og flytter nærmere føringsplassene – bare 500 meter til 1 kilometer fra føringsplass – og forsyner seg grovt av kalv. Så det var noen praktiske erfaringer med FKT-midlene. Men de er også bra i enkelte tilfeller – nå tok jeg fram de negative erfaringene, bare for å belyse det litt.

Vi har også erfart at havørn kunne komme inn på føringsplassene og leve av bitte små kalver som nesten ikke var i stand til å gå, fordi de visste at her var det mye mat – her var det en konsentrert reinskokk og konsentrert med mat. Man har også sett – nå er vi inne på detaljer – at korp og ørn samarbeider veldig bra. Korpen drar med seg simla bort fra kalven, og havørnen forsyner seg. Det var litt kort og detaljert.

**Møtelederen:** Velure, vær så god.

**Hanne Alstrup Velure:** Ja, hvor skal vi begynne?

La meg gjenta det første jeg sa, om forvaltningsmessig organisering og interesseavveining mellom rovviltbestand og andre interesser, og hva som var grunnen til at man har gjort det man har gjort i forvaltningen. Dette er et vanskelig og konfliktfylt område, uansett hvordan vi vender og snur på det, når vi har en todelt målsetting – og det er nå engang det vi har bestemt at vi skal ha. Da tror USS, Utmarkskommunenes Sammenslutning, at det er en veldig dårlig løsning bare å skrote alt og legge om til f.eks. to rovviltregioner.

Likewise er det kommet en rekke forslag til endringer i rovviltforvaltningen fra KLD, som ble sendt på høring parallelt med denne rapporten fra Riksrevisjonen. Det har man arbeidet med, og da har USS kommet med en høringsuttalelse om dem. Da vil jeg særlig nevne noe som ikke er nevnt i Riksrevisjonens rapport, og det gjelder dette med uavhengig klagenemnd. Når man vil ta vekk et så konfliktfylt politikkområde fra det politiske bordet og overlate det til en uavhengig nemnd: Hvem er uavhengig i denne saken her i lille Norge? Det er ikke mange som kan sies å være uavhengig, tror jeg. Det mener vi vil være svært kritisk. Nettopp fordi det er så mange utfordringer mellom forvaltning og resten av det politiske og forvaltningsmessige systemet, må vi ha de politiske hendene på rattet.

**Møtelederen:** Takk for det, og takk for deres bidrag til vårt arbeid med Riksrevisjonens rapport. Da tar vi en pause til kl. 15.40.

Høringen ble avbrutt kl. 15.27.

----

Høringen ble gjenopptatt kl. 15.40.

*Høring med klima- og miljøminister Ola Elvestuen*

**Møtelederen:** Vi er klare til å fortsette høringen. Jeg ønsker velkommen klima- og miljøminister Ola Elvestuen, som har med seg ekspedisjonssjef Lene Lyngby, avdelingsdirektør Torbjørn Lange og seniorrådgiver Tommy Andersen. – Velkommen til dere også.

Statsråden får inntil 10 minutter til å holde sin innledning. Etter det blir det vår utspørring, som først består av 10 minutter til disposisjon til saksordfører. De øvrige partiene får deretter 5 minutter hver. Til slutt får statsråden anledning til tilleggskommentarer eller avsluttende kommentarer, hvis det skulle være behov for det.

Da er vi klare til å starte – vær så god, statsråd.

**Statsråd Ola Elvestuen:** Tusen takk, leder.

Riksrevisjonen har gjennomgått et omfattende grunnlagsmateriale og gjort en grundig analyse av rovviltforvaltningen.

viltforvaltningen. Slik jeg ser det, peker Riksrevisjonen på en forvaltning som fungerer godt, men anbefaler samtidig en nærmere oppmerksomhet og oppfølging av enkelte elementer.

I rovviltforvaltningen, der vi har en todelt målsetting om å ha både rovvilt og beitenæring, er det ikke mulig å unngå at det oppstår noe skade på beitedyr, og at det er krevende å nå bestandsmålene. Overordnet mener jeg at vi har en dynamisk, kunnskapsrik og operativ rovviltforvaltning. De etablerte systemene for bl.a. å overvåke rovviltbestandene og følge opp skadesituasjonen på beitedyr er av høy kvalitet. Samtidig er jeg opptatt av å forbedre forvaltningen, og Riksrevisjonens rapport er et viktig bidrag i dette arbeidet.

Riksrevisjonen kommer med seks konkrete anbefalinger. Jeg vil først ta utgangspunkt i dem i min innledning og gjennom det også besvare de fire spørsmålene fra komiteen. I tillegg vil jeg si litt mer om spørsmålene til slutt.

For det første anbefaler Riksrevisjonen Klima- og miljødepartementet å vurdere tiltak for å sikre mer funksjonelle forvaltningssoner som ivaretar både rovvilt og beitenæringene. I rovviltforvaltningen skal det føres en tydelig soneforvaltning. Det vil si at det skal være et tydelig skille mellom områder som prioriteres til henholdsvis rovvilt og beitedyr. Dette forutsetter funksjonelle soner, slik at bestandsmålene for rovdyr i størst mulig grad kan oppnås i områder som er prioritert for disse artene.

Det er også et mål å ha gode og sammenhengende beitesoner. Det innebærer bl.a. at man ved fastsettelse av soner i noen tilfeller må inkludere gode beiteområder i rovviltsonene, og at gode rovviltområder i noen tilfeller må inngå i beiteprioriterte områder.

Jeg arbeider med å følge opp Riksrevisjonens anbefaling, bl.a. gjennom flere forslag om endringer i den regionale forvaltningen som har vært på høring. Forslagene om en ny inndeling av regioner og tettere samarbeid om bestandsmål og soneinndeling på tvers av regiongrenser mener jeg kan bidra til å sikre enda mer funksjonelle soner for både rovdyr og beitedyr. Regjeringens forslag til eventuelle endringer i den regionale forvaltningen vil bli forelagt Stortinget på egnet måte. Dette har sitt utgangspunkt i rovviltforlikene.

I den andre anbefalingen fra Riksrevisjonen anbefales Klima- og miljødepartementet å vurdere fordelingen av de nasjonale bestandsmålene mellom forvaltningssonene for rovvilt. Fordelingen av de nasjonale bestandsmålene mellom forvaltningsregionene for rovvilt omfattes også av de forslag som har vært på høring. Av hensyn til reindriftsnæringen er det foreslått å omfordele tre gaupeynglinger fra nord til sør i landet. Jeg mener også at forslagene om ny regioninndeling og tettere

samarbeid om bestandsmål og soneinndeling på tvers av regionsgrenser kan bidra til forbedringer i fordelingen av de nasjonale bestandsmålene – dette bl.a. fordi rovviltneemndene gis større handlingsrom og samtidig ansvaret for fordelingen av bestandsmål mellom ulike regioner.

Den tredje anbefalingen er å vurdere hvordan skadefelling kan bli iverksatt så effektivt som mulig. At tiden skal være kortest mulig fra en skadesituasjon oppstår til iverksettelse av skadefellingsforsøk, er høyt prioritert i forvaltningen. Vi har meget operative og dynamiske system for overvåkning av rovvilt, dokumentasjon av innmeldte skader og rask behandling av skadefellingssøknader. I praksis behandles søknader i løpet av kun minutter eller timer i akutte situasjoner.

For å lykkes med fellingsforsøk er det viktig at det er nærhet i tid mellom en skade oppstår og fellingsforsøk iverksettes. Innenfor forsvarlige rammer er det imidlertid vanskelig å se åpenbare muligheter for ytterligere tidsgevinst innenfor rovviltforvaltningens ansvarsområde.

Vi arbeider også med å effektivisere skadefelling. Mange tiltak er gjennomført, og senest i sommer ble det laget en veileder med mål om å profesjonalisere og effektivisere gjennomføringen av skadefellingsforsøk. Det profesjonelle fellingspersonellet i Statens naturoppsyn og flere kommunale fellingsledere har over tid opparbeidet seg mye kunnskap og erfaring. Dette er nå samlet i en veileder som bl.a. sier noe om anbefalt organisering og metodebruk. I tillegg er Statens naturoppsyn fra 2019 blitt styrket med 5 mill. kr for å kunne gi ytterligere profesjonell bistand til kommunale fellingslag.

Fordi skadefelling er krevende – særlig skadefelling av individer som vandrer inn i beiteområder på barmark – vil jeg gjenta at det er viktig å ha en realistisk forventning til effektiviteten i fellingsforsøk. Mange tiltak har imidlertid lite for seg, som f.eks. å bruke helikopter i områder med tett undervegetasjon og løvdekke. Jeg mener det nå er godt tilrettelagt for mest mulig effektiv gjennomføring av skadefelling innenfor det som i hvert fall jeg vurderer som realistiske rammer.

Den fjerde anbefalingen er å vurdere hvordan virkemidlene kan innrettes, slik at rovviltbelastningen i reindriftsnæringen reduseres. Ved vurdering av tiltak for å bedre situasjonen for reindriftsnæringen bør dette ses i et større perspektiv. Riksrevisjonen viser bl.a. til at reintetthet og ugunstige klimatiske forhold er viktigere faktorer enn rovvilt for å forklare tap av tamrein. Hensynet til reindriften er et viktig element i forslagene om endringer i rovviltforvaltningen som har vært på høring. Blant annet er flyttingen av tre gaupeynglinger fra nord til sør i landet direkte knyttet til hensynet til reindriften. Videre er arbeidet for mest mulig effektive uttak av rov-

dyr som gjør skade, rettet inn mot hensynet til både reindrift og sauenæring.

Slik jeg leser Riksrevisjonen, mener de at soneforvaltning er lite egnet til å ivareta reindriftsnæringen. Alternativet må da bli at vi ikke har soneforvaltning for tamrein, noe som jeg vurderer som utfordrende. Stortinget har understreket at soneforvaltningen skal praktiseres tydelig, og forvaltningens prioriteringer bygger rundt dette prinsippet. Dersom prinsippet om soneforvaltning oppheves, må man også spørre seg hva som kan oppstå av nye konflikter grunnet uklarheter om hvilke prioriteringer som skal gjøres mellom rovvilt og tamrein i hvert enkelt tilfelle. For eksempel vil det bli uklart i hvilke områder man skal ha lav og høy terskel for felling, og i hvilke områder bestandsmålene skal nås.

Forutsigbarhet i bruk av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak bør være ytterligere en utfordring i dette.

Reindrift drives i dag på om lag 40 pst. av Norges fastlandsareal. I det samme området drives også sauehold. Dersom vi skal praktisere soneforvaltning for sauenæringen og ingen soneforvaltning for tamreinnæringen i de samme områdene, vil dette bli svært krevende i praksis. Dersom Stortinget likevel ønsker å endre soneforvaltningen for tamrein, mener jeg dette bør vurderes grundig for å se om en slik endring kan være et reelt og godt alternativ med hensyn til både beitenæringene og rovviltet.

I den femte anbefalingen ber Riksrevisjonen om at Klima- og miljødepartementet sørger for nødvendige avklaringer når det oppstår uenighet mellom miljømyndighetene og rovviltnevnene, f.eks. i arbeidet med å utforme forvaltningsplaner. Dagens forvaltningsmodell er basert på at de regionale rovviltnevnene har hovedansvaret for forvaltningen i hver region. I dette inngår bl.a. å utarbeide forvaltningsplaner. Departementet har lagt stor vekt på dette utgangspunktet og praktisert en høy terskel for å kalle inn planer til departementet. Per i dag har ikke departementet i noen tilfeller grepet inn og endret i nemndenes forvaltningsplaner, men planen for region 7, Nordland, er hentet inn og er nå til vurdering.

Jeg tar Riksrevisjonens kritikk på dette punktet til etterretning og tar sikte på raskere avklaringer i det videre arbeidet framover.

I den sjette og siste anbefalingen fra Riksrevisjonen anbefales det å fortsette å utvikle et godt kunnskapsgrunnlag for rovviltbestandene og forsterke arbeidet med å bygge kunnskap om både årsaker til tap av beitedyr og effektene av forebyggende og konfliktdempende tiltak. Et best mulig kunnskapsgrunnlag er en høyt prioritert oppgave og vil følges opp både fortløpende og ved særlige prosjekter og utredninger.

Kunnskapen vi i dag har om rovviltbestandene, er god. Det er få andre viltbestander det finnes slik detaljert kunnskap om. På dette området er vi blant de beste i verden. Statens naturoppsyn gjør systematiske undersøkelser av innmeldte rovviltskader. I tillegg er det gjort mange og omfattende studier av forholdet mellom rovvilt og beitedyr, så vi har et godt bilde av slike tapsårsaker.

Det er nå iverksatt et eget prosjekt med mål om å framskaffe nødvendig og representativ kunnskap om ulike tapsårsaker. Et viktig siktemål er å få bedre klarlagt hvilke andre tapsårsaker enn rovvilt som er mest omfattende, og hvordan disse fordeler seg. Det er da særlig viktig at det er grunn til å anta at rundt 80 pst. av tapene av sau og lam på utmarksbeite har andre årsaker enn rovvilt.

Når det gjelder ordningen med forebyggende og konfliktdempende tiltak, altså FKT-midlene, har jeg gitt Miljødirektoratet i oppdrag å gjennomføre en ekstern vurdering av hele ordningen, og Riksrevisjonens merknader og anbefalinger inngår i oppdragsbeskrivelsen.

Så til de konkrete spørsmålene:

Har Klima- og miljødepartementet fulgt opp Stortingets vedtak og forutsetninger? Ja, jeg mener vi følger opp Bernkonvensjonen, naturmangfoldloven, rovviltforlikene og flertallsvedtaket om ulv. Samtidig er det krevende å ligge eksakt på bestandsmålene. Erstatningsutbetalingene for sau som er tatt av rovvilt, er redusert med 46 pst. de siste fem årene, og sauenæringen er av Riksrevisjonen vurdert som «livskraftig nasjonalt». Så jeg mener vi har en velfungerende rovviltforvaltning, med gode systemer og solid faglighet. Samtidig har vi forbedringspunkter og følger opp Riksrevisjonens anbefalinger.

I hvilken grad er rovviltbestandene bærekraftige og beitenæringene livskraftige? Det svarer jeg litt på. Vi styrer etter bestandsmålene som Stortinget har vedtatt. Vi ligger over bestandsmålene for jerv og ulv, under bestandsmålene for bjørn og gaupe og på bestandsmålet for kongeørn. Jeg er klar over utfordringene som er knyttet til bl.a. genetisk levedyktighet for ulv og et lavt antall bjørnebinner.

**Møtelederen:** Da er tida ute, men vi skal fortsette samtalen, så det blir anledning, sikkert gjennom spørsmål, til å få kommentert noe mer.

**Statsråd Ola Elvestuen:** Da skal vi helt klart få med de to siste.

**Møtelederen:** Ja, det får planlegges for det, for nå går vi over til spørsmålsrunden. Den startes ved sakens

ordfører, som er Nils T. Bjørke, som har inntil 10 minutter til disposisjon.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Om det er kjapt, trur eg du skal få lov å fullføra, og så kan me gå vidare med spørsmål.

**Statsråd Ola Elvestuen:** Neste spørsmål er: I hvilken grad er virkemidlene Klima- og miljødepartementet forvalter, effektive for å nå målene om bærekraftige rovviltbestander og en livskraftig beitenæring? Lisensfelling og kvotejakt fungerer i hovedsak godt. Unntaket er lisensfelling på jerv, og her er jeg ute og foreslår nye virkemidler. Skadefelling er effektivt, men kan forbedres, særlig knyttet til raskere avdekking av skader. Der har vi utarbeidet en veileder for gjennomføring av skadefelling, og jeg følger også opp anbefalingen om å styrke kunnskapen om effekten av forebyggende og konfliktdempende tiltak.

Det siste er om i hvilken grad Klima- og miljøverndepartementet ivaretar styrings- og samordningsansvaret på rovviltområdet. Vi har stor oppmerksomhet om dette. Forvaltningen skal være i tråd med Bernkonvensjonen, naturmangfoldloven, rovviltforlikene og flertallsvedtak om ulv. Det er for så vidt krevende å få til en balansert forvaltning mellom rovvilt og beitedyr. Den forutsetter god soneinndeling og tydelig soneforvaltning. Uten gode soner blir det mer uforutsigbart og konflikter.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Du var innom det at sauenæringa er berekraftig. Det er vel ingenting som provoserer dei så mykje, dei som bur i dei områda, anten det er Rendalen i Hedmark eller Lierne i Trøndelag, der beitedyra har vorte heilt vekke, sjølv om me totalt i landet har flytta meir av beitedyra inn på innmark, mindre på utmark og har same produksjon. Ser du dei utfordringane som ligg i at mange område har mist beiteretten sin?

**Statsråd Ola Elvestuen:** Det er ingen grunn til å underslå at det er bønder som har det vanskelig med store tap, også sann situasjonen er i dag. Men det som Riksrevisjonens gjennomgang gjelder, er hvordan vi følger opp det som er Stortingets vedtak, og da Stortingets vedtak med den todelte målsettingen. Med den todelte målsettingen refererte jeg situasjonen nå for rovvilt, og på det overordnede, nasjonale nivået har man en bærekraftig sauenæring. Så vil det alltid være enkeltområder, noen områder, som er mer utsatt hvert år, mens det andre steder vil være enkeltsituasjoner som er mye mer uforutsigbare, og hvor det vil oppstå større tap.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Litt av utfordringa er at ein del av dei områda som no misser beitedyr, faktisk er beiteprioriterte område. Det vert store utfordringar for dei som prøver å driva landbruk, men som ser at dei får det

ikkje til i praksis. Kva vil ministeren gjera for å klara å berga det?

**Statsråd Ola Elvestuen:** Det er å følge opp at man skal ha den todelte forvaltningen. Det er enkeltområder hvor det kan være større tap. Sann som det er nå, er det gjerne streifullv i den nordlige delen av Østerdalen. Der har det vært gjentakende tap. I forvaltningsplanen for region 5 er det definert som blå sone, og den har en litt spesiell posisjon med tanke på både rovdyr og beitedyr.

Ellers vil dette gå inn i den diskusjonen som også dere har vært innom i løpet av dagen, om hvor god soneinndelingen er. Det er bl.a. den diskusjonen vi har med region 7, i Nordland, hvor hoveddelen av ynglinger, f.eks. av jerv, er utenfor det som er de rovviltprioriterte områdene. Så dette vil være i den, hva skal vi si, kontinuerlige kontakten som departementet har.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Du var innom dette med skadefelling og utfordringa med at ein skal effektivisera så langt råd er, men du var tydeleg på at ein kunne ikkje forventa uavgrensa effekt – tid er rett og slett ei utfordring. Korleis kan det då ha seg at i eit beiteprioritert område, som i Sogn og Fjordane no, der det var ein ulv som det var fellingsløyve på, vart plutselig fellingsløyvet trekt tilbake? I haust kunne ein fått eit effektivt uttak av ulven, men ein må venta til neste år, til beitesesongen. Er ikkje det eit typisk døme på korleis ein ikkje gjer effektivt uttak?

**Statsråd Ola Elvestuen:** Nå skal nok ikke jeg kommentere akkurat den regionen, for der har jeg en klagesak. Jeg kan ikke kommentere den spesielt, men grunnelsen forholder seg jo til det som er skadefellingspotensialet, som selvfølgelig kan endre seg når det er dyr på beite, og over i når det ikke er dyr på beite.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Jo, men det er skadepotensialet ein snakkar om, og så lenge det er ein ulv i eit så stort beiteprioritert område, er det eit skadepotensial. Det heiter jo ikkje at det skal vera gjort skade. Han har teke dyr før. Er ikkje det å ta ut førebyggjande ein av dei beste måtane å gjera skadeførebygging på?

**Statsråd Ola Elvestuen:** Som sagt: Akkurat denne saken har jeg en klagesak på, så der kan jeg ikke kommentere akkurat hva jeg kommer til å gjøre. Men generelt vil et skadepotensial være – det kan være – ut fra forebyggende uttak, men selvfølgelig også hvis det er pågående skade. Men det må foreligge et slikt skadepotensial.

**Møtelederen:** Da overlater jeg møteledelsen til Nils T. Bjørke, som nå skal være fungerende møteleder.

Nils T. Bjørke tok her over som møteleder.

**Møtelederen:** Då vil eg gje ordet til komiteeieren, som vil stilla spørsmål.

**Dag Terje Andersen (A):** Takk skal du ha.

Takk for redegjørelsen. Jeg har stor forståelse for at en ikke ønsker å gå inn i en sak som faktisk er til behandling i departementet. Men rett før dere kom hit – jeg starter der – var representanter for noen av de regionale rovviltnemndene til stede, og vi fikk spurt dem litt, for noe av riksrevisjonsrapporten gjelder nettopp forholdet mellom departementet og rovviltnemndene. Selv om mange har inntrykk av at Riksrevisjonens rapport er en kritikk av nemndene, er det faktisk departementet Riksrevisjonen forholder seg til, og det er forholdet mellom departementet og nemndene som blir kritisert.

Vi fikk inntrykk av da vi spurte nemndene i stad, at de føler at de holder seg veldig tydelig innenfor det som er Stortingets vedtak. Spørsmål nummer én av dem vi har satt opp, er om departementet forholder seg til Stortingets vedtak. Det gjelder særlig spørsmålet knyttet til ulv. Det er ingen uenighet – ja, det er i hvert fall bred enighet om at vi skal ha ulv i Norge. Det er bred enighet om at vi i hvert fall skal ha fire ynglinger i Norge, men nå er altså antallet betydelig over det. Jeg kunne tenke meg at statsråden begynner med å kommentere det litt, og jeg går ut fra at statsråden er kjent med det nemndene sa da de akkurat var her.

**Statsråd Ola Elvestuen:** Først vil jeg gjenta at jeg synes vi har et vel fungerende system i Norge, ved at man har både departementet med Miljødirektoratet og så rovviltnemndene og de forvaltningsplanene som vi har. Så er det selvfølgelig et system hvor Miljødirektoratet har sine høringer når det gjelder forvaltningsplanene, og så er det klagesakene, som det jo vil være på et så kontroversielt område, som kommer til meg.

Når det gjelder ulv, har man et bestandsmål, som er på fire til seks ynglinger. I fjor var det på åtte ynglinger med de helnorske og dem som er i grenserevidene. For to år siden var det ti og en halv ynglinger, så det var altså to færre. Hvor mye det har vært i år, kjenner vi ikke ennå. I våre vurderinger må vi ta hensyn til alle stortingsvedtakene. Det er bestandsmålene, det er rovviltforlikene, men det er også naturmangfoldloven og i den forbindelse Bernkonvensjonen, som vi har sluttet oss til. Da vil denne diskusjonen ofte handle om bestandsmål, men også den todelte målsettingen – utenfor og innenfor ulvesonen, i dette tilfellet. Innenfor skal det være en høy terskel for uttak, utenfor en lav terskel. Innenfor må en da forholde seg til de to målene igjen, altså § 18 b om skadepotensialet eller § 18 c om offentlige interesser av vesentlig betydning. Det er i begrunnelsen for uttak

hvor det ofte vil være uenighet mellom departementets og nemndenes vurdering.

**Dag Terje Andersen (A):** Da vil jeg gjerne følge opp det. Det jeg vil utfordre statsråden på, er: Det var vel i fjor en demonstrasjon på utsida av Stortinget. Jeg tror jeg aldri har sett så mange mennesker i en demonstrasjon på utsida av Stortinget. Det som var det spesielle med den demonstrasjonen – det var sikkert delte meninger blant dem som var der – var at det offisielle kravet var at Stortingets vedtak må følges. Stortinget har også reagert på måten, at det ikke tas ut ulv når bestanden godt og vel er sånn som Stortinget har vedtatt.

Forstår statsråden at noe av årsaken til noe av den konflikten, til tross for at en del resultater faktisk er ganske bra, er at folk føler at de har blitt lurt, at vi har sagt at når man har nådd bestandsmålet, skal vi ta ut på en balansert måte, og at man føler at man ikke følger opp det Stortinget har sagt – at statsråden ikke følger opp det Stortinget har sagt?

**Statsråd Ola Elvestuen:** Som statsråd må jeg følge alle Stortingets vedtak, og jeg må følge loven. Selv om det ligger over bestandsmålet, må det være hjemmelsgrunnlag for uttak. I ulvesonen er skadepotensialet veldig lite. Da er det offentlige interesser av vesentlig betydning som må vurderes. Da er det om dette er sterkt nok til å ta uttak, som vil være en vurdering. Det er en juridisk vurdering og ikke en politisk vurdering. Vi må følge lovverket og ikke bare det som er bestandsmålet. Vi har gjort det to ganger. Det ble gjort med Julussa og Osdalen, som var flokker som hadde mer enn 50 pst. utenfor, altså med en lavere terskel.

**Møtelederen:** Då er tida ute. Du får sikkert fleire spørsmål og får sjansen til å følgja det opp vidare.

Eg gjev møteleiinga tilbake til komiteeieren.

Dag Terje Andersen overtok her som møteleder.

**Møtelederen:** ... som gir ordet til Bente Stein Mathisen, som er den neste som skal stille spørsmål. Du har 5 minutter til disposisjon.

**Bente Stein Mathisen (H):** Takk for innledningen.

Jeg ser i svaret fra departementet at dere tar Riksrevisjonens rapport på alvor. Mye av det som er anbefalt innarbeidet, er allerede i gang eller skal innarbeides. Det er veldig bra.

Jeg vil tilbake til det som flere her i dag har påpekt, om regjeringen følger opp Stortingets vedtak når bestandsmålene er nådd, og når det gjelder konflikten som er mellom disse to målsettingene – å ha både en bærekraftig rovviltforvaltning og en livskraftig beitenæring.

Det vi fikk høre, var at beitenæringen har lidd, særlig i region 3 i Hedmarks-området, hvor det nesten ikke er sau-er på beite lenger fordi det er såpass mye ulv. Når ulvebe-standen nå er langt over de målene som er satt, er det ikke så rart at noen lurar på – og det har også disse nemn-dene ønsket – hvorfor man ikke kan ha en høyere fel-lingstillatelse på ulv, lisens for felling, når man er såpass langt over den normen som er satt.

Hvorfor tillates ikke det, for der er det tydeligvis en konflikt?

**Statsråd Ola Elvestuen:** Da kan jeg fortsette der jeg var. Begrunnelsen er at jeg må følge loven. Utenfor ulve-sonen i beiteprioriterte områder er det en lav terskel for uttak. Innenfor ulvesonen skal det være en høy terskel for uttak. Hjemmelsgrunnlaget er § 18 b, som er skade-forebyggende. Den eksisterer i veldig liten grad, og da er det § 18 c som gjelder offentlig interesse av vesentlig betydning. Den ble benyttet innenfor ulvesonen første gang i fjor med inntil tre dyr i Slettås-flokken, og da var det to dyr som ble skutt. Det er hjemmelsgrunnlaget som må være der.

**Bente Stein Mathisen (H):** Tilbake til de som har sittet her i dag. De fortalte at da bestandsmålene lå un-der det man ønsker seg, ble det ikke gjort noen fellin-ger. Men de synes det er urimelig, for når bestandsmåle-ne har kommet opp på et nivå som er over det som er satt, skulle det åpne for å kunne få det bestandsmålet ned på det nivået som Stortinget faktisk har fastsatt.

**Statsråd Ola Elvestuen:** Jeg må forholde meg til lov-verket og bestandsmål. Det er sånn at de to første som jeg nevnte, både Julussa og Osdalen, allerede ligger i rettsapparatet. Det er vel neste uke det skal opp i lag-mannsretten. Det er hjemmelsgrunnlaget det utfordres på. Det er de to, og vi står på de beslutningene vi har tatt. Det skal altså være en høyere terskel inne i det som er ulvesonen. Dette er en juridisk vurdering av hva det er grunnlag for når det ikke er skadepotensial.

**Møtelederen:** Da går vi videre til Hanne Dyveke Søttar, som også disponerer inntil 5 minutter, vær så god.

**Hanne Dyveke Søttar (FrP):** Vi har hatt veldig man-ge spennende folk innom i dag, og det har vært veldig mange forskjellige temaer som har dukket opp. Vi har også blitt fortalt i dag at rovdyr ikke følger politiske vedtak. Det er kanskje det som gjør det litt vanskelig med tanke på soneinndeling.

En annen ting som kom opp, er at vi har nasjonale bestandsmål, men samtidig fordeler vi dette på de for-skjellige regionene. Saksordføreren var litt innom den-ne ulven på Vestlandet, og da må jeg ta fram bjørnen

som herjer oppe i Grane på Helgeland, som de prøvde å ta både i fjor og i vår. Nå i høst, for 14 dager siden, fant de ferske spor – SNO var på stedet og konstaterte at dette antageligvis er den bjørnen man har prøvd å ta før. Men de fikk plutselig avslag fra Miljødirektoratet på å ta den bjørnen. Da var noe av argumentasjonen som jeg fikk i ettertid, at vi har for lite bjørn i Norge, men det er kan-skje for mye bjørn oppe i Grane.

Da er spørsmålet: Hvordan skal man forholde seg til det? Jeg har ikke så kjempegod kjennskap til denne sa-ken, men jeg synes det er interessant å veie disse opp mot hverandre.

Det andre er: I rapporten står det litt om kongeørn. Den har kun et nasjonalt bestandsmål og er ikke fordelt på regionene. Men nå var bl.a. Sametinget og reindrifts-næringen inne på hvor mye større problemet med kon-geørnen egentlig er enn det som vi sannsynligvis tror, pluss at de også dro fram havørn.

Har dere noen planer, tanker og ideer om hvordan man skal forholde seg til ørnen? Vi hørte at det var vel-dig vanskelig å felle den, i hvert fall på skadefelling, for det er veldig vanskelig å vise til hvilken ørn som har gjort skade.

**Statsråd Ola Elvestuen:** Det er vanskelig å vise til, og så er det selvfølgelig effekten, siden ørnen beveger seg over så store områder som den gjør. Særlig de unge beveger seg over virkelig store områder. Det vi ønsker, er å ha mer forskning på kongeørn overfor tamrein. Men det har vært vanskelig å få fram en enighet eller et godt samarbeid for å få det til. Det har også vært tema tidligere i Troms. Vi jobber fortsatt med å få det til. I det vil også havørn være en del av vurderingen, havørn som først og fremst er åtseleter, for å finne ut av det.

Så er det denne bjørnen i Grane. Nå ligger Nordland under bestandsmålet, for det er én yngling som skal være i Nordland, så det er nok begge deler. Først ble det gitt en tillatelse for felling av bjørn den 16. juli. Da var det fordi det var en skadesituasjon. Denne ble forlenget den 29. juli, da det ikke var vellykket, mens man den 12. november av slo søknaden. Da er det med en todelt begrunnelse – fordi man ikke når bestandsmålet, i til-legg til at det i november ikke er noen akutt skadesitua-sjon.

**Hanne Dyveke Søttar (FrP):** Det kan nok stemme, fordi da var sauen tatt hjem, men vi vet bl.a. at en av be-setningene mistet 57 pst. av sauene – den tok altså 60 voksne sauer.

Det er jo litt av det vi har diskutert i dag: Kunne vi ha tatt denne og fått den bort før sauen kommer tilbake igjen til våren?

Så er du også inne på det dette med ynglinger. Det har vært felt bjørn i både Granøy og Hattfjelldal i mange

år, men av en eller annen merkelig grunn er det bare hannbjørner som kommer til oss. Det er ingen hunn-  
bjørner, binner, som kommer til Helgeland.

**Møtelederen:** Ja, hvis statsråden føler at han kan redegjøre for hvorfor binnene ikke kommer til Helgeland ...

**Statsråd Ola Elvestuen:** Det kan jeg svare på. Det er en kjensgjerning at akkurat når det gjelder bjørn, er det vanskelig fordi binnene beveger seg veldig kort før de yngler. Så binner er det vi trenger å passe på for å komme opp på og nærme oss bestandsmålene. Hannbjørnene beveger seg over store områder og kan enkelt tas ut hvis de gjør skade.

**Møtelederen:** Da går vi videre til Freddy André Øvstegård, vær så god.

**Freddy André Øvstegård (SV):** Takk for det. Jeg har flere konkrete spørsmål.

Det første er at Norsk institutt for naturforskning i 2016 anbefalte å justere fordelingen av bestandsmål og noen av sonene for rovvilt. Miljødirektoratet fulgte opp det i sine anbefalinger raskt etter, men det er først i år at departementet har sendt ut forslag på høring. Så mitt første spørsmål er hvorfor det tok så lang tid i departementet.

**Statsråd Ola Elvestuen:** Da må jeg svare litt ut fra tidligere statsråd også. Jeg har vel ikke noe bedre svar på det enn at det er prosessene som vi har. Men nå tar vi tak i alle tre. Det er antallet rovviltregioner, og man merker på høringene at det er mange meninger om det, når forslaget er fire-fem. Så det vil være noe som vi må ta en vurdering av, og som til slutt også vil ende i Stortinget. Det andre er å gjøre mer som på ulv nå i sone 4 og 5, som har felles bestandsoppnåelse – ha felles bestandsoppnåelse også i flere regioner, så det er lettere å nå målene. Og så er det det konkrete forslaget med å flytte tre gaupeynglinger fra den nordligste regionen og sørover.

**Freddy André Øvstegård (SV):** Det er altså Riksrevisjonen som bemerker at dette har tatt tid.

Neste spørsmål; Som kjent har region 7, Nordland, ikke hatt en godkjent forvaltningsplan, og Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at departementet ikke har klart å få avklart det enda. Jeg registrerer at planen ligger hos dere nå. Jeg vil igjen stille samme spørsmål når det gjelder dette, hvorfor det har tatt så lang tid å få avklart en plan for denne regionen.

**Statsråd Ola Elvestuen:** De har en godkjent plant, men det har vært strid om den. Jeg tror de første brev-

ene fra departementet er tilbake i 2014, og hvert år har det vært påpekt at man mener at man ikke følger opp det som er de nasjonale målsettingene i rovviltforvaltningen. Grunnen til at det har tatt tid, er, som jeg har sagt tidligere, at vi har lagt veldig stor vekt på at rovvilt-nemndene har ansvaret for å lage forvaltningsplanene. Derfor har vi hatt en høy terskel for å gå inn og overprøve det. Men nå er denne planen kalt inn – ikke den i region 6, men i region 7 – for å ta en beslutning. Jeg må egentlig bare ta med meg kritikken fra Riksrevisjonen.

**Freddy André Øvstegård (SV):** Riksrevisjonen sier at

«forvaltningen ikke har lyktes i å etablere et godt samarbeid om forvaltning av jerv på tvers av regionsgrensene.»

Man kan vise til et eksempel som har vært her tidligere om hvordan region Midt-Norge har redusert sonen for jerv, og så har det gått ut over prioritert beiteområde andre steder. Riksrevisjonen peker på at det er departementets ansvar. Hva er din kommentar til det?

**Statsråd Ola Elvestuen:** Det handler først og fremst om den sørvestlige bestanden som går over flere regioner – det er region 3 i Oppland, og så har du region 6 i Midt-Norge og så over mot Hedmark. Vi har tidligere gitt region 3 et lederansvar for samordningen mellom regionene. Det har vel gitt seg resultat i anbefalinger om hvordan man skal få raskere uttak først og fremst – ikke noen endringer i inndelingen av de ulike sonene.

**Freddy André Øvstegård (SV):** Takk for svaret på det.

Videre peker Riksrevisjonen på at vi ligger under målene for gaupe. Og så viser de til to ting. Det ene er at man i regioner hvor man ligger over målene, tar ut en hel del, men at det også er sånn at Miljødirektoratet har godkjent å ta ut gaupe, hvor man ligger under, selv også i de regionale. Hva er statsrådens kommentar til det? Jeg tenker særlig på den rollen departementet har for å se til de nasjonale målene her, at ting kan være oppfylt regionalt, men ikke nasjonalt.

**Statsråd Ola Elvestuen:** Gaupe er ikke fredet. Det er kvotejakt. Men kvotejakten virker regulerende. Så det vi må bli bedre til, er å få de kvotene, sånn at man kan få den økningen også på gaupe for å nå bestandsmålene.

**Møtelederen:** Da går vi over til en runde på inntil 15 minutter, der komiteen har anledning til å stille oppfølgingsspørsmål, og jeg har tillatt meg å tegne meg selv.

For det første litt tilbake til det med når bestandsmålet for ulv er nådd, og vel så det, som er den største konflikten, i hvert fall i offentligheten. Der er det nå sånn

at statsråden, som han har gjort mange ganger i Stortinget, viser til loven, men at det er uenighet om fortolkningen av loven når bestandsmålet er nådd. Jeg vil bare understreke at vi kommer også til følge opp det.

Men så har jeg et spørsmål mer knyttet til jerv, som dere nå akkurat var inne på. Ulv er det mye av i verden, og det er for så vidt mye av den ulven vi har i Norge. Men som Petter Wabakken var inne på tidligere, er det annerledes med jerv. Er statsråden enig i at vi internasjonalt og for bestandens overlevelses del har et enda større ansvar for å sørge for at vi klarer å beholde jerven enn ulven?

**Statsråd Ola Elvestuen:** Vi har et eget ansvar for jerv. Samtidig er det dermed ikke sagt at vi ikke har et ansvar for ulven. Men at jerv er et ansvar som vi har, er helt klart, og da sammen med Sverige.

**Møtelederen:** Spørsmålet mitt var om statsråden synes det er et særskilt stort ansvar at vi nasjonalt har en bestand som er ganske unik internasjonalt.

**Statsråd Ola Elvestuen:** Ja, jeg mener at det er et særskilt ansvar som vi har, samtidig som vi skal følge opp konvensjonene som vi er en del av, overfor alle arter.

**Møtelederen:** Da kommer neste spørsmål fra Bente Stein Mathisen, vær så god.

**Bente Stein Mathisen (H):** Det var bare et spørsmål som jeg hadde tenkt å stille i stad, men som jeg glemte.

Statsråden listet opp disse anbefalingene fra Riksrevisjonen, hvor det første punktet er å vurdere tiltak for å sikre mer funksjonelle forvaltningssoner som ivaretar både rovvilt og beitenæringene. Det er en anbefaling som skal følges opp. Så lurer jeg på: Har man vært inne på å tenke litt større, ikke bare innenfor Norges grenser, men større samarbeid med de andre nordiske land, altså Sverige, Finland, mot Russland også? Målet må jo være at man skal sikre en stabil og bærekraftig, holdt jeg på å si, rovviltforvaltning, og dyra er jo ikke så veldig opptatt av landegrensene. Man kunne fått noen felles bestandsmål som kanskje kunne være med på å få ned konfliktnivået, at man globalt sett, internasjonalt og nordisk kanskje kunne komme fram til noe som ble lettere å leve med.

**Statsråd Ola Elvestuen:** På faglig nivå er det et veldig godt samarbeid, særlig med Sverige. Vi vet alt de driver med, og de vet alt vi driver med. Så har vi et samarbeid om det som har blitt mye diskutert; genetisk viktig ulv. Der er det enighet fra tilbake i 2012–2013, om at vi skal ta spesielt ansvar for dem. Hvis jeg skal si noe generelt, har ikke bare jeg, men også tidligere statsråder, ønsket et sterkere samarbeid med Sverige, et sterkere sam-

arbeid enn det svenskene ønsker med oss. Her handler det nok mer om at i diskusjonene som de også er i, og med det samarbeidet som de er i i EU, styrker ikke et samarbeid med Norge deres posisjon.

**Møtelederen:** Da er det Nils T. Bjørke, vær så god.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Du var inne på dette med bjørn, og at det var vanskeleg med binner i Noreg. Det er vel kjent at for mange hannbjørnar ikkje alltid er ein fordel, for det hender jo at dei drep ungar når dei kjem i nærleiken. Difor vert det endå meir uforståeleg at ein, når ein har fellingsløyve på hannbjørn, ikkje kan fullføra for å sikra mot skadepotensialet for neste år, sjølv om dyra er komne inn frå beite.

Eit spørsmål når det gjeld jerv: Det er jo vedteke at me har eit ansvar for han, men han ligg jo godt over bestandsmålet per i dag, og det er vel meininga at bestandsmåla ikkje berre skal vera ei nedre grense, men faktisk eit mål ein skal prøva å nå nærast mogleg?

**Statsråd Ola Elvestuen:** Når det gjelder den ene bjørnen i Grane, må man jo følge med på den til våren for å se på om det kommer fellingstillatelser igjen. For jerv ligger vi over. Det er nesten sånn at man må ha ekstra innsats for å holde seg nede på 39 ynglinger av det som er en sterkt truet art. En måte er å gjøre lisensfelling mer effektiv. Derfor har vi ute på høring jaktmetoder som vi har hatt forsøk på tidligere, med bås, lys etc., som da kan bli nasjonalt tilgjengelige.

Når lisensfelling er over, gjør Miljødirektoratet en vurdering av om man skal ha ytterligere uttak med hiuttak, noe som også er kontroversielt, for å komme ned.

**Møtelederen:** Da går vi videre til Freddy André Øvstegård, vær så god.

**Freddy André Øvstegård (SV):** Et gjentakende tema i høringen i dag dreier seg om de regionale nemndene versus departementet, og et par av mine spørsmål dreide seg om det. Det var litt interessant på starten av dagen da NINA sa de har gjort noen intervjuer med nemndene, for de har evaluert dette. De pekte på at rovvilt nemndene har, jeg prøver å sitere så godt jeg kan, en mer aktiv rovdyrpolitisk rolle enn det som følger av regelverket, og at de ser på seg selv som at de har en ombudsrolle – det var et ord NINA valgte å bruke – utover å iverksette statens rovdyrpolitikk. Dette ble for så vidt tilbakevist, i hvert fall delvis, av nemndene som var til stede her senere, selv om ordet ombud ble brukt igjen litt senere i samme bolk.

Jeg lurer på hva statsrådens kommentar til det er.

**Statsråd Ola Elvestuen:** Jeg mener systemet fungerer – det at man har rovvilt nemnder som nettopp skal

ha den lokale kunnskapen og kontakten, men følge de nasjonale føringene som er lagt. Man har jo både et sekretariat i Fylkesmannen, som har med seg den profesjonaliteten som er der, man har Miljødirektoratet, og man har systemet med at når man ligger over bestandsmålet, er det rovviltneemndene som har ansvaret, og når man ligger under, er det Miljødirektoratet som kommer inn.

Jeg mener dette er et system vi skal bygge videre på, og det mener jeg selv om jeg nå har forslag til endringer av hvor mange vi skal ha, og hvordan de skal samarbeide.

**Møtelederen:** Magne Rommetveit, vær så god.

**Magne Rommetveit (A):** Eg vil gjerne gå litt vidare på eit spørsmål Øvstegård var inne på. Det er knytt til dette med at undersøkingar viser at kunnskapsgrunnlaget om rovvilt er betydeleg utvida sidan 2004. Likevel har fordelinga av dei regionale bestandsmåla i all hovudsak lege fast sidan 2004, og ei formålstenleg fordeling av bestandsmåla er ein føresetnad for å innretta rovviltforvaltninga på ein måte som tek vare på både rovviltet, saueneæringa og reinsdyrneæringa.

Øvstegård viste òg til at først i 2019 har Klima- og miljødepartementet varsla at dei vil senda forslag til endring ut på høyring. Det Riksrevisjonen skriv, er at

«den lange tidsbruken viser etter revisjonens vurdering en lite aktiv og tydelig styring fra departementets side».

Spørsmålet mitt er då: Kva er statsråden sin kommentar til det, og kan me no framover forventa ei meir aktiv og tydeleg styring frå departementet når det gjeld dette feltet?

**Statsråd Ola Elvestuen:** Jeg tror det er viktig å være tydelig og samtidig ha respekt for systemet her. Rovviltneemndene har sin rolle. At dette har tatt tid, er selvfølgelig fordi det er et arbeid som skal gjøres, og det er også et kontroversielt tema. Men jeg mener vi tar tak i det nå, med både antallet rovviltneemnder, samarbeidet for å gjøre det enklere å nå bestandsmålene og den konkrete flyttingen av tre gaupeynglinger fra nord til sør.

**Møtelederen:** Da har jeg tillatt meg å tegne meg selv. Statsråden har sagt en del om skadefelling og så vidt vært innom kvotejakt, men vi har også fått mange innspill om lisensfelling mens vi har sittet her. De av oss som jakter, vet jo at eventuelt å ha lovlig felling når det er riktig å ta ut dyr, i forbindelse med annen jakt, antageligvis ligger an til å være både mer humant og i hvert fall mer effektivt.

Er det noe statsråden kan vurdere – at i den grad det skal være lisensjakt, kan det skje på et tidligere tids-

punkt på høsten, sånn at en kan se den i sammenheng med at aktive jegere likevel er ute?

**Statsråd Ola Elvestuen:** Det kommer an på. Det er dyreetiske spørsmål med tanke på når lisensfelling er, og lisensfelling er mer krevende på jerv. På gaupe og ulv funker jo kvotejakten. Jeg vet ikke om det er det det siktes til, men vi har jo endret, eller forskjøvet, lisensfelling utenfor ulvesonen til 1. desember om høsten og ut 31. mai om våren. Grunnen til det er at man kan følge opp genetisk viktig ulv og samarbeidet med Sverige – etter et innspill fra SKANDULV, som påpeker at innvandring er mest sannsynlig på høsten. Da er dette et tiltak for å gjøre det mer sannsynlig å få innvandring av ulv fra Finland og Russland som kan bedre den genetiske situasjonen i den sørsandinaviske ulvebestanden.

**Møtelederen:** Spørsmålet var, og det var riktig som statsråden sa, særlig knyttet til ulv, og om statsråden kan vurdere på nytt om eventuell lisensfelling – da en er skeptisk til jakt på våren i yngletiden – kan begynne tidligere på høsten av hensyn til at det da er aktivitet i skogen.

**Statsråd Ola Elvestuen:** Det er for å prøve å oppnå flere ting, og nettopp det med genetisk viktig ulv. Det henger også nøye sammen med hvor mye ulv man trenger i Sør-Skandinavia. For at det skal være en bærekraftig bestand med god genetikk, er det beregnet at det må være 350–400 dyr i Sør-Skandinavia. Med dårlig genetikk, som den har i dag, snakkes det i ulvemeldingen vi sist hadde, om opp mot 1 600–1 700 dyr. Jeg mener dette er et riktig grep, og vi har nå nettopp fått en innvandring av en ulv oppe ved Elgå, som vi har flyttet. Den er merket og flyttet, og så får vi se om den etablerer seg eller ikke.

**Møtelederen:** Da er siste spørsmål fra Nils T. Bjørke, vær så god.

**Nils T. Bjørke (Sp):** Det er i grunnen same tema som leiaren tok opp her no, for ute blant jegerane er det er ikkje tvil om at dette vert oppfatta som ein måte å gjera det vanskelegare med lisensjakt på ulv på. Det er klart at når jegerane er ute på anna jakt, er det mykje meir interessant å ta det, for det vert verre med meir snø og mørkare når det lir mot hausten.

Det er jo ikkje i ulvesona den jakta går, så dei ulvane som fyrst har kome så langt inn i landet, vil fort verta eit skadepotensial til våren att. Er ikkje dette med på å auka konflikten og ikkje dempa han?

**Statsråd Ola Elvestuen:** Nei, jeg mener ikke det. Ulvejakt er effektivt med sporsnø, og den vil man få ut over vinteren. I tillegg har vi utvidet om våren, så ulv

utenfor ulvesonen på våren, er nærmest per definisjon streifulv som man kan ta ut.

Jeg mener vi oppnår begge deler med dette – man øker sannsynligheten for at det kan komme viktig ulv, og at den får muligheten til å etablere seg, samtidig som man har et effektivt uttak.

**Møtelederen:** Da kan ikke jeg se at det er flere som har spørsmål, og statsråden vil nå få anledning til eventuelle sluttkommentarer dersom han ønsker det, vær så god.

**Statsråd Ola Elvestuen:** Jeg tror ikke det er så mye å si annet enn det jeg mener også er hovedkonklusjonen i Riksrevisjonens rapport, som er at systemet fungerer. Selv om det er mange kontroverser, er det et system som fungerer. Det er mye kunnskap om både rovvilt og

den utviklingen som er for beitenæringen, og vi må fortsette å klare å oppnå den todelte målsettingen som vi har. De innspillene de har kommet med, skal vi selvfølgelig ta med oss, og det har jeg vært inne på hvordan vi følger opp, men systemet er der, og uenigheten er først og fremst mellom, hva skal vi si, partiene og i politikken. Det er der de diskusjonene bør gå.

**Møtelederen:** Når det gjelder utviklingen og justeringen framover, er det fagkomiteen som tar seg av det på Stortingets vegne, men vi skal nå behandle på en grundig og ordentlig måte den rapporten som Riksrevisjonen har lagt fram.

Takk for de bidrag dere har kommet med, og takk til alle som har bidratt på dagens høring. Da er høringen over.

---

Høringen slutt kl. 16.32.

